

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı**

**CİNSEL İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLARIN SOSYO-
DEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN
TRAVMATİK STRESE ETKİSİ**

Gökhan YANAR

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

**CİNSEL İSTİSMARA MARUZ KALAN ÇOCUKLARIN SOSYO-
DEMOGRAFİK VE EKONOMİK ÖZELLİKLERİNİN
TRAVMATİK STRESE ETKİSİ**

Gökhan YANAR

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2017

KABUL VE ONAY

Gökhan YANAR tarafından hazırlanan “Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özelliklerinin Travmatik Strese Etkisi” başlıklı bu çalışma, 26.05.2017 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

Yrd. Doç. Dr. Hüsamettin ÇETİN (Başkan)

[İ m z a]

Doç. Dr. Sema BUZ (Danışman)

[İ m z a]

Doç. Dr. Ercüment ERBAY

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Sibel BOZBEYOĞLU

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kâğıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin 2 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

06.06.2017

[İmza]

Gökhan YANAR

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

oTezimin/Raporumun 05.06.2019. tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

06/06/2017

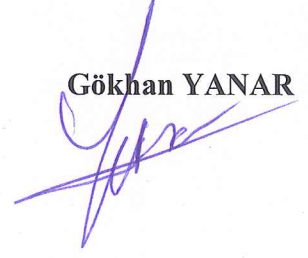
(İmza)

Gökhan YANAR

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Doç. Dr. Sema BUZ danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Gökhan YANAR

TEŞEKKÜRLER

Yüksek lisans eğitimim ve tez yazma sürecimde benden ilgisini ve emeğini esirgemeyen, bilgisi ve deneyimiyle yolumu aydınlatan, destekleyici yaklaşımıyla her ihtiyacım olduğunda bilgisine ve deneyimlerine başvurduğum çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Doç. Dr. Sema BUZ'a

Tez savunmamda jüri üyesi olan ve araştırmama sağladıkları değerli görüş ve önerilerinden dolayı hocalarım Sayın Doç. Dr. Ercüment ERBAY'a ve Sayın Yrd. Doç. Hüsamettin ÇETİN'e,

Yüksek lisans eğitimim boyunca her konuda bana yol gösteren ve destekleyen, ilgi ve hoşgörülerini esirgemeyen değerli hocalarıma,

Yüksek lisans çalışmamın etik kurul sürecinde bilgi, deneyim ve yardımlarını esirgemeyen, çalışmamın etik süreci açısından çok büyük katkıları olan Öğr. Gör. Dr. Müge DEMİR'e,

Yüksek lisans eğitimim sürecinde ve tez yazma sürecimde desteklerini her daim hissettiğim, çalışmamın zor süreçlerinde yanımda olan, bilgi ve tecrübelerini sonsuz bir içtenlikle paylaşan, hocalarım Prof. Dr. Hakan ACAR'a ve Prof. Dr. Yüksel BAYKARA ACAR'a

Çalışmamın istatistiksel olarak planlanmasındaki katkısı ve kafama takılan her soruya içtenlikle cevap verdiği için Uzm. Psikolog Nalan ASLAN'a

Kafamın karıştığı, bunaldığım, devam edemediğim, bir dosta ihtiyaç duyduğumda yüzlerce kilometre öte de olsalar bile dostluklarını hissettiğim, Edip KAHİLOĞULLARI'na, Murat İPEK'e ve Özgür ÖZGÜN'e

Bana inanan, varlıkları ile her zaman güç veren, sevgiye dostluğa ve iyiliğe dair bildiğim her şeyi öğreten, evlatları olmaktan her zaman gurur duyduğum, tüm başarılarımın asıl sahibi olan canım annem Pakize YANAR'a ve canım babam Müslüm YANAR'a, başımın tatlı belası kardeşim Göksu YANAR'a

Sadece tez çalışmamda, hayat denen zorlu yolun her sürecinde yanımda olan, zorluğa düştüğümde bir gülüşü ile bile yolumu aydınlatan, hayattaki en büyük şansım Gökçen BEKTAŞOĞLU'na, sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

YANAR, Gökhan. Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özelliklerinin Travmatik Strese Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017

Bu araştırmada; Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi'ne maruz kaldıkları cinsel istismar nedeniyle aileleriyle birlikte getirilen 18 yaş altında olan ve adli görüşmeleri yapılmış çocukların, sosyo-demografik ve ekonomik niteliklerinin cinsel istismar sonrasında yaşadıkları travmatik strese etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Bu çalışmada gözlemsel araştırma yöntemlerinden biri olan retrospektif araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini 2013-2016 yılları arasında Kocaeli ilinde meydana gelen ve Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı talimatı ile Kocaeli Çocuk İzlem Merkezine yönlendirilen 9-18 yaş aralığındaki 163 çocuk ve ailelerinin dosyaları oluşturmuştur. Cinsel istismara maruz kalan çocuk dosyalarının geriye dönük incelemesinde; çocukların sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerini, cinsel istismarın özelliklerini ve çocukların psiko-sosyal durumlarını belirlemek amacıyla bir tarama formu ve Çocuk ve Gençlerde Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonunda cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ailelerinin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin cinsel istismar açısından risk faktörü oluşturduğu, çocuğa ait yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, ders başarısı gibi sosyo-demografik özelliklerin travmatik stres üzerinde etkili olduğu saptanmıştır. Büyük yaşta olan çocuklar, eğitim düzeyi düşük olan çocuklar ve kız çocuklarının travma sonrası stres belirtileri açısından risk grubu oluşturduğu saptanmıştır. Çocukların maruz kaldıkları istismarın penetrasyon içermesi, aile içi bir cinsel istismar olmasının travmatik stresi artırdığı tespit edilmiştir. Anne ve babaların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri çocuklarının travmatik stresi açısından herhangi bir yordayıcı özellik taşımadığı ancak çocuğun, anne ve babası ve sosyal çevresi ile oluşturduğu olumlu ilişkilerin çocuğun cinsel istismar sonrasında oluşan travmatik stresin daha düşük olmasında etkili olduğu saptanmıştır.

Sonuç olarak travmatik stresle özellikle aile içi ilişkiler ve sosyal çevre ile ilişkiler arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile içi ilişkilerde anne baba, kardeş ile ilişkiler iyileştikçe travmatik stresin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler Çocuk, çocuk cinsel istismarı, aile, travmatik stres, sosyo-demografik

ABSTRACT

YANAR Gökhan Traumatic Stress Effects Of Socia-Demoraphic and Economic Characteristics Of Children Exposed Sexual Abuse, Master Thesis, Hacettepe University Ankara, 2017

In this study; The purpose of this study was to determine the traumatic stress effect of socio-demographic and economic characteristics of children under 18 years old who were brought together with their families due to sexual abuse of Kocaeli Child Monitoring Center after sexual abuse.

In this study, retrospective research method which is one of the observational research methods is used. The sample of the work was files of 163 children and their families aged 9-18 years who were transferred to Kocaeli Chief Public Prosecutor's Office in Kocaeli between 2013-2016 and directed to Kocaeli Child Monitoring Center. In a retrospective review of the child files exposed to sexual abuse; A screening form and the Post-Traumatic Stress Response Scale for Children and Young People were used to determine the socio-demographic and economic characteristics of children, the characteristics of sexual abuse and psycho-social status of children.

At the end of the study, socio-demographic and economic characteristics of children and their families exposed to sexual abuse constitute a risk factor in terms of sexual abuse, and socio-demographic characteristics such as age, gender, class level, and course success of the child were found to be effective on traumatic stress. It has been determined that older children, children with lower education levels and girls are at risk group in terms of posttraumatic stress symptoms. Penetration of child sexual abuse and domestic sexual abuse have been found to increase traumatic stress. Socio-demographic and economic characteristics of parents did not predict children's traumatic stress but positive relations between child, mother and father and social environment were found to be effective in lowering traumatic stress after child sexual abuse. As a result, there was a significant relationship between traumatic stress and family relations and social environment. Relations with parents and siblings in family relationships have resulted in a decrease in traumatic stress.

Keywords: Child, Child Sexual Abuse, Family, Traumatic Stress, Socia Demographic

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iii
ETİK BEYAN	1
TEŞEKKÜRLER	v
ÖZET	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. SİSTEM YAKLAŞIMI	4
1.1.1. Ekolojik Sistem Yaklaşımı.....	7
1.2. ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI VE AİLE SİSTEMİ ÜZERİNE ETKİSİ	10
1.2.1. Çocuk İstismarı	11
1.2.1.1.Çocuk İstismarının Sınıflandırılması	14
1.2.1.1.1. Fiziksel İstismar	14
1.2.1.1.2. Duygusal İstismar	16
1.2.1.1.3. İhmal	17
1.2.2. Çocuk Cinsel İstismarı	18
1.2.2.1. Eylem Biçimine Göre Cinsel İstismar	20
1.2.2.1.1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar;	20
1.2.2.1.2. Cinsel İlişki İçermeyen Dokunma;.....	21
1.2.2.1.3.Çocuğun Vücuduna Yönelik Cinsel İlişki İçeren Eylemler;.....	21
1.2.2.2. İstismarcının Çocuğa Olan Yakınlığına Göre Cinsel İstismar Türleri.....	22

1.2.2.2.1. Ensest	22
1.2.2.2.2. Aile Dışı Cinsel İstismar	22
1.2.2.3. Cinsel İstismarın Yaygınlığı	23
1.2.2.4. Cinsel İstismarda Risk Faktörleri	25
1.2.2.4.1 Bireysel Risk Faktörleri	25
1.2.2.4.2. Ailesel Risk Faktörleri	26
1.2.2.4.3. Toplumsal ve Kurumsal Risk Faktörleri	27
1.2.2.5. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri	28
1.2.2.5.1. Cinsellik Üzerine Etkiler	29
1.2.2.5.2. Bilişsel Etkiler	30
1.2.2.5.3. Depresif Duygu Durum Üzerine Etkileri	31
1.2.2.5.4. Anksiyete Üzerine Etkiler	31
1.2.2.5.5. Davranışsal Etkiler	31
1.2.2.5.6. Kişilik Gelişimi Üzerine Etkiler	32
1.2.2.6. Cinsel Travma Sonrasında Oluşan Stres Tepkisi	32
1.2.2.7. Cinsel İstismar Sonrasında Aile	35
1.2.2.8. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuklar	40
1.2.2.9. Oluşturulan Kavramsal Modele Göre Travmatik Stres İle İlgili Değişkenler	43
1.2.2.9.1. Cinsel İstismarın Şiddeti ve Sıklığı	44
1.2.2.9.2. Sosyo-Demografik ve Ekonomik Değişkenler	45
1.2.2.9.3. Sosyal Destek	47
1.3. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	48
1.4. ARAŞTIRMANIN AMACI	49
1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	50
1.6. ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	50

1.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	50
1.8. TANIMLAR.....	51
BÖLÜM II.....	52
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	52
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	52
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	52
2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI.....	53
2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	54
2.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ	55
2.6. SÜRE VE OLANAKLAR	56
BÖLÜM III	57
BULGULAR VE YORUMLAR.....	57
3.1.SOSYO DEMOGRAFİK BULGULAR VE YORUMLAR	57
3.1.1.Çocuğa İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular ve Yorumlar.....	57
3.1.2.Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Ailelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar	63
3.2.EKONOMİK DURUMU İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	71
3.3.CİNSEL İSTİSMARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	76
3.4.PSİKO-SOSYAL DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR.....	81
3.5.ÇTSS-TÖ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR	89
BÖLÜM IV	105
SONUÇ VE ÖNERİLER	105
4.1. SONUÇLAR	105
4.2.ÖNERİLER.....	108
4.2.1. Araştırmaya Yönelik Uygulamalar	109
4.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler	109
4.2.2.1 Mikro Düzeyde Öneriler	110

4.2.2.2. Mezzo Düzeyde Öneriler	111
4.2.2.3. Makro Düzeyde Öneriler.....	111
KAYNAKÇA.....	113
EKLER.....	137
EK I TARAMA FORMU.....	137
EK 2 ÇOCUK VE GENÇLERDE TRAVMA SONRASI TEPKİ ÖLÇEĞİ.....	149
EK 3 ORJİNALLİK RAPORU	151
EK 4 ETİK KURUL İZİNİ	152
EK 5 ÇALIŞMA İZİNİ	153
ÖZGEÇMİŞ.....	154

KISALTMALAR DİZİNİ

ÇİM: Çocuk İzlem Merkezi

ÇTSS-TÖ: Çocuk ve Gençler İçin Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği

ÇSDDÖ: Çocuklar İçin Sosyal Desteği Değerlendirme Ölçeği

TSSB: Travma Sonrası Stres Bozukluğu

ASB: Akut Stres Bozukluğu

MDB: Majör Depresif Bozukluk

SED: Sosyoekonomik Destek

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Çocuklara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular	57
Tablo 2. Çocukların Ders Başarılarına İlişkin Bulgular.....	59
Tablo 3. Cinsiyet Ve Okul Başarı Düzeyi İlişkin Bulgular	60
Tablo 4. Sınıf Düzeyi ve Okul Başarı Düzeyine İlişkin Bulgular	60
Tablo 5. Çocukların Yaşadıkları Yere İlişkin Bulgular	61
Tablo 6. Hane İçerisinde Yaşanılan Bireylere İlişkin Bulgular	61
Tablo 7. Çocukların Kardeş Sayılarına İlişkin Bulgular	62
Tablo 8. Çocukların Anne Ve Babalarına İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular	64
Tablo 9. Anne ve Babaların Mesleklerine İlişkin Bulgular	66
Tablo 10. Anne ve Babaların Evliliklerine İlişkin Bulgular	67
Tablo 11. Anne ve Babaların Boşanma Sürelerine İlişkin Bulgular	68
Tablo 12. Çocukların Velayet Durumuna İlişkin Bulgular	70
Tablo 13. Üvey Ebeveyne İlişkin Bulgular	71
Tablo 14. Yaşanılan Konuta İlişkin Bulgular	72
Tablo 15. Konuta Ödenen Kira Miktarına İlişkin Bulgular	73
Tablo 16. Oda Durumuna İlişkin Bulgular	73
Tablo 17. Gelire İlişkin Bulgular	74
Tablo 18. Yardım Alma Durumuna İlişkin Bulgular	75
Tablo 19. Cinsel İstismarın Türüne İlişkin Bulgular	76
Tablo 20. Cinsel İstismarın Niteliğine İlişkin Bulgular	76
Tablo 21. Cinsel İstismarın Sıklığına İlişkin Bulgular.....	77
Tablo 22. Cinsel İstismarcıya İlişkin Bulgular	78
Tablo 23. Cinsel İstismarcının Yakınlık Derecesine İlişkin Bulgular	79
Tablo 24. Çocukların ve Ailelerinin Göç Durumuna İlişkin Bulgular.....	81
Tablo 25. Aile İçi İlişkilere İlişkin Bulgular	82
Tablo 26. Aile İçi Sorun Çözme Yoluna İlişkin Bulgular	83
Tablo 27. Anne Ve Baba Cezalandırma Türlerine İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 28. Anne Ve Baba Cezalandırma Türlerine İlişkin Bulgular.....	84
Tablo 29. Anne Ve Baba Olma Konusunda Yeterli Hissetme Durumuna İlişkin Bulgular	85

Tablo 30. Aile İçi Kurallara İlişkin Bulgular	85
Tablo 31. Çocukların Arkadaş Çevresine İlişkin Bulgular	86
Tablo 32. Anne Ve Babanın Çocukların Ders Başarılarına İlişkin Bulgular	87
Tablo 33. Çocuklarda Gözlenen Davranış Değişikliklerine İlişkin Bulgular	87
Tablo 34. ÇTSS-TÖ Ölçeğinin Ortalamasına İlişkin Bulgular	89
Tablo 35. ÇTSS-TÖ Normallik Testi.....	89
Tablo 36. Travma Sonrası Stres Tepki Düzeylerine İlişkin Bulgular	90
Tablo 37. Cinsiyet ve ÇTSS-TÖ İlişkisi	90
Tablo 38. Cinsiyete Göre ÇTSSTÖ Puan Dağılımı	91
Tablo 39. Yaş ve ÇTSS-TÖ İlişkisi	92
Tablo 40. Yaş Gruplarına Göre ÇTSS-TÖ Puan Dağılımına İlişkin Bulgular	92
Tablo 41. ÇTSS-TÖ'nün Yaş Değişkeni İle İlişkisi	93
Tablo 42. Sınıf düzeyine göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları	94
Tablo 43. ÇTSSTÖ'nün Eğitim Düzeyi Değişkeni İle İlişkisi	94
Tablo 44. ÇTSS-TÖ'nün Başarı Düzeyi Değişkeni İle İlişkisi.....	95
Tablo 45. ÇTSS-TÖ'nün Cinsel İstismar Türü İlişkisi	95
Tablo 46. ÇTSS-TÖ'nün Cinsel İstismar Sayısı İle İlişkisi.....	96
Tablo 47. İstirmarcının Yakınlık Derecesi ile ÇTSS-TÖ'nün ilişkisi.....	97
Tablo 48. Kardeş Sayısına Göre ÇTSSTÖ ANOVA Sonuçları.....	98
Tablo 49. Gelir Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları.....	98
Tablo 50. Anne ve Baba İlişki Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları	99
Tablo 51. Anne ile Çocuk İlişki Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları.....	100
Tablo 52. Baba İle Çocuk İlişki Düzeyine ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları	101
Tablo 53. Sorun Çözme Türüne Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları.....	102
Tablo 54. Aile Üyeleri Birlikte Zaman Geçirme Durumuna Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları	102
Tablo 55. Arkadaş Çevresine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları	104

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çocuk tüm canlılar içinde en uzun bakımı, korumayı ve sevgiyi gerektiren bir varlıktır. Bir toplumun ilerleyebilmesi ve kalkınabilmesi için o toplum içinde yetişen çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı gelişmesi gerekmektedir (Bostancı ve ark., 2006).

Çocukluk bireyin, kendi kendini var etme sürecinin ilk adımı olmakla beraber birçok risk faktörüne karşı savunmasız olduğu bir dönemdir. Çocukluk psiko-sosyal ve biyolojik gelişiminin incinebilir dönemidir. Yaşamının bu döneminde çocuğun fiziksel, ruhsal ve sosyal olarak sağlıklı olabilmesi çevresine uyum sağlayabilmesi ile mümkündür. Çocuk büyüme süreci içerisinde ailesiyle kurduğu etkileşim ile bakılmak, onaylanmak, sevmek ve korunmak gibi temel ihtiyaçlarını karşılar. Ulusal ve uluslararası yazında, makalelerde ve araştırmalarda da çocuk fiziksel ve bilişsel olarak gelişimini tamamlamamış, yaşamını devam ettirebilmek için anne baba yada bir yetişkinin desteğine ihtiyaç duyan koruma ve sevgi ihtiyacı olan bir varlık olarak tanımlanmaktadır.

Çocukluk dönemi bir bireyin sevgiye ve korunmaya ihtiyacı olduğu bir dönem olduğu kadar birçok risk ve tehlikenin de söz konusu olduğu bir dönemdir. Bu risk ve tehlikelerin başında ise çocuk istismarı ve ihmali gelmektedir. Çocuk istismarı ve ihmali çocuğun gelişimi düşünüldüğünde travma yaratan bir durum olarak ele alınabilir.

Travma Türk Dil Kurumu'na göre canlı üzerinde beden ve ruh açısından önemli ve etkili yaralanma belirtileri bırakan durum, sarsıntı olarak tanımlanmıştır. Ruhsal travma ise kişinin yaşamsal bütünlüğüne yönelik bir tehdit olayı yaşaması ve bu yaşantı sırasında kişide korku, dehşet ve çaresizlik gibi tepkilerin ortaya çıkmasıdır. Ruhsal travmaya yol açan olaylar da travmatik olay olarak tanımlanmaktadır. Bireyin başına doğrudan gelebileceği gibi olaya tanık olabilme veya sevdiği ve kendisi için önemli bir kişinin başına geldiğini öğrenmesi şeklinde birey travmatik olayı yaşantılayabilir (Psiko-sosyal Uygulamalar Eğitimi, 2012).

Çocuk ihmal ve istismarı; çocukların fiziksel ve ruhsal bütünlüğünde korku, üzüntü, anksiyete, çaresizlik, stres, sosyal izolasyon, acı çekme, vb. duygu, davranış ve tepkileri ortaya çıkarması nedeniyle travma olarak değerlendirilebilir.

Çocukların maruz kaldığı travmalar farklı sınıflarda, etnik gruplarda, farklı sosyoekonomik düzeylerde ve değişik kültürlerde varlığını sürdürmektedir (Benner Carson, 1996, Beck ve ark., 2003).

Çocukluk çağı travmalarından çocuk istismarı veya ihmali; çocuğun, ana baba veya bakım veren vb. tarafından çocuğa karşı uygulanan ve toplum tarafından benimsenmemiş, uzmanlarca da doğru olmayan ve hasar verici olarak değerlendirilen çocuğun gelişimini engelleyen, sınırlayan eylem veya eylemsizliklerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Bu eylem veya eylemsizlikler neticesinde çocukların fiziksel, psikolojik, cinsel veya sosyal gelişimleri olumsuz etkilenebilir, sağlık ve güvenlikleri tehlikeye girebilir. Çocuk istismarı fiziksel, cinsel ve duygusal olmak üzere üçe ayrılmaktadır ve çocuk ihmali de fiziksel veya duygusal olarak ikiye ayrılmaktadır (Taner ve Gökler, 2004, Bostancı ve ark, 2006).

Çocukların maruz kaldıkları her türlü istismar ve ihmal, onların fiziksel ve ruhsal sağlıklarında olumsuz etki bırakmaktadır. Çocukların maruz kaldığı istismar ve ihmalin fiziksel etkileri zamanla kapanmaktadır fakat istismarın çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerindeki etkileri uzun dönem devam edebilmektedir. Ulusal ve uluslararası literatürde istismarın çocuk üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Özellikle cinsel istismarın etkilerinin çok uzun yıllar devam edebileceğine dair araştırmalara ilişkin oldukça geniş literatür vardır.

Çocuğun net olarak anlamını kavrayamadığı, fizyolojik ve psikolojik olarak daha hazır olmadığı, rıza gösterme ve onaylama kapasitesine sahip olmadığı toplum ve yasalar tarafından suç sayılan cinsel aktiviteye zorlanması çocuk cinsel istismarı olarak tanımlanmaktadır (Yurdakök,2010, Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

Çocukluk çağı travması olarak çocuk cinsel istismarı sanıldığı gibi aksine yaygın bir görünüm sergilemektedir ve başta çocuk olmak üzere tüm aile sistemini etkisi altına almaktadır. Genel olarak literatüre bakıldığında çocukluk dönemi cinsel istismarı ile ilgili çalışmaların çoğunun çocuk ya da çocuk ve ailesinin sosyo-demografik özelliklerine odaklandığı görülmektedir. Literatürde cinsel istismar ile ilgili; ailenin sosyoekonomik durumu, çocuğun cinsiyeti, yaşı, ebeveynlerin madde kullanması,

ebeveynlerinin eğitim düzeyi, ailede ruhsal hastalığın varlığı gibi risk faktörleri üzerinde araştırmalar bulunmaktadır. Ancak ailenin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin çocuğun cinsel travma sonrası stres tepkilerine ne oranda etki ettiği üzerine çok fazla araştırma yapılmamıştır.

Çocukluk dönemi cinsel travması ve etkileri incelenirken çocuk ve aile birbirinden bağımsız düşünülmemelidir. Aile etkileşim halinde olan bir sistemdir, bir aile üyesinin karşılaştığı sorun diğer aile üyelerini de etkilemekte ya da diğer aile üyeleri soruna katkı vermektedir. Bu bağlamda çocuk cinsel istismarıyla birlikte oluşan travmanın hem aileyi hem çocuğu karşılıklı olarak etkilediği söylenebilir. Çocuğun maruz kaldığı cinsel travma çocuğun beden ve ruh sağlığında kısa, orta ve uzun vadede ortaya çıkabilecek problemlere neden olabilir. Ayrıca çocuklarının maruz kaldığı bu durum karşısında aile de travma durumu ile karşı karşıya kalabilmekte ve çaresizlik yaşayabilir.

Aile bir sistemdir ve anne baba alt sistemi, çocuk alt sistemi, kardeşler alt sistemi gibi alt sistemlerden oluşur. Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar kökenli travmaları bu sistem içinde değerlendirdiğimizde travma sonrası stresi ve buna bağlı olarak gelişebilecek patolojileri sadece psikodinamik bir bağlamda tartışmak travmanın ve sonrasındaki stresin neden ve sonuçlarını açıklamada yetersiz kalacaktır. Sistem yaklaşımı hiç bir sistemin bileşenlerine ayrılmasıyla yeterli bir şekilde anlaşılamayacağını çünkü sistemi oluşturan öğeler arasındaki karşılıklı ilişkinin tek başına diğer öğeler kadar önemli varsayar. Bu perspektiften bakıldığında cinsel istismara maruz kalan çocuk ile ailesi arasındaki ilişkiye odaklanmak, travma sonrasındaki stres tepkilerini açıklamakta psikodinamik yaklaşımdan daha etkin bir sonuç sağlayacaktır.

Cinsel istismar çocuk için bir travmadır. Bu bağlamda çocukluk dönemi cinsel istismarı ruh sağlığı çalışanlarının araştırma ve müdahale becerilerini psiko-sosyal kuramlar çerçevesinde uygulayabilecekleri bir alanı oluşturmaktadır. Cinsel istismarın çocuk ve aile üzerindeki karşılıklı etkisini ve ailenin travma sonrası stres tepkilerine etkisini bütüncül bir şekilde ele alabilmek için sistem yaklaşımı odağında ekolojik sistem yaklaşımının da argümanları kullanılarak bu çalışma temellendirilmiştir.

Bu çalışmanın temel konusu çocuğun ve ailenin yaşam döngüsünü etkileyen travmatik bir süreç olarak kabul edilen cinsel istismarın çocuklar üzerinde yarattığı stres tepkisine ailenin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin etkisinin ne oranda olduğunu

incelemektir. Bu amaçla sosyal bir birim olan aile, ekolojik sistem yaklaşımı temelinde değerlendirilecek ve çocuğun travmasına bu yaklaşım çerçevesinde yaklaşılabacaktır.

Bu çalışmada ilk olarak sosyal hizmet biliminin de kuramsal dayanaklarından biri olan sistem yaklaşımı ve ekolojik sistem yaklaşımının temel argümanları tartışılıp daha sonra bu yaklaşımlar bağlamında çocukluk çağı cinsel istismarı kaynaklı travmaya aile sisteminin stres tepkileri üzerindeki etkisi üzerine bir bakış açısı sunulmaya çalışılacaktır.

Çocukluk çağı cinsel istismarı ve aile konusundaki genel kuramsal çerçeve ile birlikte özel olarak çocuk cinsel istismarı, cinsel travma olarak çocuk istismarı, ardından çocuk, aile bireyleri ve aile yaşantısı üzerinde cinsel istismarın etkileri üzerinde durulacaktır.

Son olarak çocukluk dönemi cinsel istismarı sonrasında çocukta oluşan stres tepkilerinde ailenin sosyo-demografik ve ekonomik niteliklerinin etkisinin ne oranda olduğunu incelemek üzere tüm bu yazın temelinde oluşturulmuş araştırma yöntemi ve bu yöntemle araştırılacak değişkenler ve araştırmacının amacı sunulmuştur.

1.1. SİSTEM YAKLAŞIMI

1920-1960 yılları arasında birçok sosyal hizmet uygulamasında insanların sergiledikleri davranışları değerlendirme ve değiştirmede medikal model olarak adlandırılan, temelde Sigmund Freud tarafından geliştirilen, müracaatçıyı hasta olarak niteleyen model kullanılmıştır. Medikal modele göre hastanın sorunların nedenleri yine bireydeki bozukluklardan kaynaklanmaktadır. Medikal modele göre uygulanan sosyal hizmet müdahalelerinde bireyin sorunu ya da patolojisi üzerinde durulur dolayısıyla değiştirilecek olan bireyin kendisidir (Duyan ve ark,2008).

Sistem kuramı ise medikal model olarak da adlandırılan psiko dinamik kuramdan duyulan memnuniyetsizliğe karşı ortaya çıkan bir gelişmedir. Medikal model de kullanılan neden sonuç ilişkisi yerine sistem kuramı birey ve durumunu karşılıklı ilişki içinde bir bütün olarak ele almaktadır. Durum içinde birey bir bütündür, birey çevresiyle karmaşık bir ilişki içerisindedir bu nedenle bütün, parçaların toplamından farklıdır ve daha fazlasıdır (Duyan, 2010).

Sistem kuramı organizmaların karmaşık, düzenli ve etkileşimsel yapılar olduğunu vurgulayarak, doğrudan neden sonuç odaklı modellerden kaçınır, var olan dinamikleri

anlatmak üzere daha geniş açılı ve bütüncül yönelimli döngüsel nedensellik modellerine vurgu yapar (Yalın ve ark., 2007).

Sistem kuramı tek tek parçalar üzerinde durmak yerine, bütün parçalar arasındaki bağıntılar, karşılıklı etkileşimler ve bağımlılıklar üzerine odaklanmaktadır. Bir sosyal sistemde bireyler diğerlerine karşılıklı olarak bağlıdır ve her birey diğerini etkiler. Sistem yaklaşımın da parçalar ya da bireyler tek başına düşünülmeden, aralarındaki etkileşim ele alınır ve bütünü görölmesi sağlanır (Yalın ve ark., 2007, Duyan 2010, Compton ve ark., 2005).

Sistem yaklaşımı birçok farklı alanda etkili olmuştur. Sistem teorisini sosyal bilimlere 1950'li yıllarda Ludwing von Bertalanffy uyarlanmıştır. Sistem teorisi insan davranışlarına açıklık getirmesi, sosyal sorunlara yol açan faktörleri ve bunlar arasındaki etkileşimi ve sonuçları tanımlamada kolaylık sağladığı görölmüş ve sosyal bilimlerde etkili olmaya başlamıştır (Turan, 2009).

İnsan gereksinimleri, insanların parçası olduğu büyük sistemlerden bağımsız olarak düşünülemez, aile de insanın gereksiniminden doğan bir sistem olarak kabul edilmektedir. Aile kendi içinde yapısal karmaşıklıkları olan aynı zamanda da bireyler arası etkileşimin oldukça fazla olduğu bir sistemdir. Aileyi bir sistem olarak görmek için bütüne ve bireyler arasındaki etkileşime bakmak gerekmektedir. Aile daha büyük bir istemin alt sitemidir (Yalın ve ark., 2007).

Bütüncüllük, ilişki ve denge sistem yaklaşımın anahtar kavramlarıdır. Bütüncüllük kavramı ile anlatılmak istenen bir sistemi meydana getiren nesnelere ve öğelerin bütüncül katkısının parçaların katkısından daha fazla olduğudur. Bu kavram aile açısından düşünüldüğünde aile kendini tek tek oluşturan bireylerin salt toplamından farklı bir şeydir. İlişki kavramı bir sistemin içindeki unsurların birbiriyle yapılanma biçiminin tek başına da öğeler kadar önemli olduğunu, basit neden sonuç ilişkilerinden kaçınılması gerektiğini bu durumun yerine bütüncül bir bakış açısı ile bileşenler arasındaki ilişkiyi anlamlandırmanın önemli olduğunu vurgular. Aile onu kimlerin oluşturduğundan daha çok üyelerin ne şekilde bir araya geldiği ile tanımlanabilir. Aile sistemini oluşturan tek tek bireyler ve alt sistemler karşılıklı olarak birbirlerine bağımlıdır ve bir birbirlerini etkilemektedir. Aile bireylerinden birinin başına gelen bir olay diğer aile üyelerini de etkilemektedir. Denge kavramı (homeostasis) yaşayan birçok sistemin varlığını sürdürebilmek için denge arayışı içinde olduğunu ifade etmek

için kullanılır. Aileler devamlı olarak uzun dönemli gelişimleriyle birlikte günlük yaşantılarının getirdiği değişimlere cevap vermekte, bu değişimlerle çevrelerine uyum sağlamakta ve denge durumu oluşturmaktadır. Aileler her zaman denge durumlarını korumak isterler. Ailenin denge durumunun sağlanamadığı durumlarda ailenin yeni bir denge bulabilmek için kurallarını ya da dinamiklerini var olan yeni durumlara uyarlaması gerekmektedir. Morfogenesis değişen ihtiyaçlar karşısında ailenin kendini değiştirme ve uyarlama durumunu ifade eder sağlıklı bir ailede homeostasis ve morfogenesis durumlarının aynı anda bulunması gerekmektedir (Duyan, 2010, Yalın ve ark., 2007, Gökler, 2008).

Bireyin karşılaştığı sorunlar genellikle diğer aile üyelerini de etkilemektedir ve aile içi dinamiklerden etkilenmektedir. Aile etkileşime giren bir sistem olduğundan aile üyelerinden birinin değişimi diğer üyeleri de etkilemektedir (Zastrow, 2004). Geri bildirim döngüleri, aile sistemindeki hareketin değişmezlik yönünde mi yoksa değişim yönünde mi olacağını tanımlayan örüntüler olarak ifade edilmektedir. Negatif ve pozitif geri bildirim döngüsü olarak ikiye ayrılmaktadır. Negatif geri bildirim döngüsünde değişim en aza indirgenerek değişmezlik ve tutarlılık sağlanmaya çalışılmaktadır. Pozitif geri bildirim döngüsünde ise büyüme gelişme ya da çözülmeye doğru değişimi destekleyen örüntüler mevcuttur (Gökler, 2008).

Sistem kuramı aile ve ailenin bir alt sistemi olan çocuk ile çalışılırken oldukça etkili bir kuramdır. Bir bireyin sorunu veya içinde bulunduğu durum ancak etkileşim içinde bulunduğu diğer insanlar ve çevre ile ilişkileri incelenerek anlaşılabilir. Bu durum temel alınarak cinsel istismara maruz kalmış bir çocuğun travmasının ve sonrasında oluşabilecek sorunlarının çocukla sınırlı kalmayacağı aynı zamanda etkilerinin tüm aile bireyleri arasına yayılabileceği ve aile bireylerinin çocuğun maruz kalmış olduğu cinsel istismara yönelik tavır, düşünce ve deneyimlerinin de çocuğu etkileyebileceği söylenebilir.

Ailenin tutum, davranış ve düşünceleri içerisinde buldukları sosyal çevre ve sahip oldukları imkânlar doğrultusunda şekillenmektedir. Örneğin Şanlı ve Öztürk tarafından 2012 yılında annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenleri inceledikleri bir çalışmada; annelerin eğitim düzeyi yükseldikçe aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının azaldığı, çalışan annelerin aşırı koruyucu ve sıkı disiplin tutumlarının azaldığı, ailenin gelir düzeyi düştükçe annelerin ev kadınlığı rolünü reddetme ve

geçimsizlik tutumlarının arttığı, ailesi anne-baba-çocuklardan oluşan annelerin, ailesi tek ebeveyn-çocuklar ve tek ebeveyn-çocuklar-aile büyüklerinden oluşan annelere göre geçimsizlik tutumlarının azaldığı saptanmıştır

Her birey içinde doğup büyüdüğü sosyo-ekonomik çevrenin bir ürünüdür. Ekonomik durum aile yaşamını doğrudan etkileyen bir diğer faktördür. Ailenin ekonomik işlevlerini yerine getirirken başarılı veya başarısız olması aile işlevlerinin sağlıklı veya sağlıksız olmasını etkilemektedir (Güven, 1991, Bilen, 2004).

Sistem kuramının çevresi içinde insan argümanından hareketle travmatik yaşantıların bireyler ve aile üzerindeki etkisini görünür hale getirmek ve bu etkileşimlerin travma sonrası stres tepkilerine ne oranda etki ettiğini gösteren bu çalışmada yol gösterici olacaktır.

1.1.1. Ekolojik Sistem Yaklaşımı

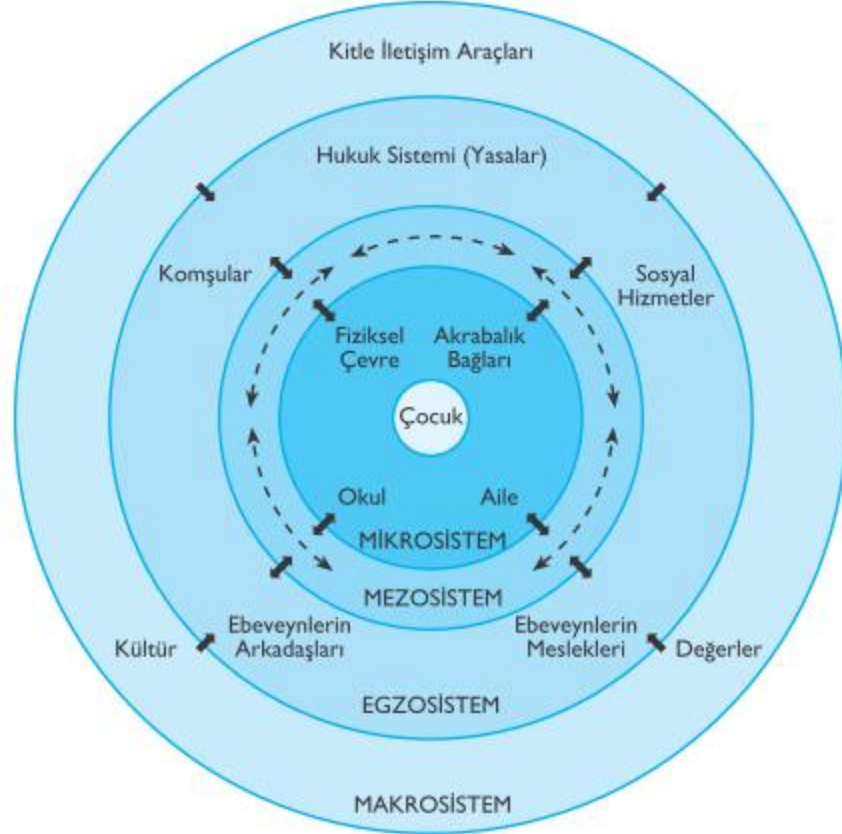
Sistem yaklaşımı, odağı bireyden aileye ve sosyal bağlama taşımıştır. Ekolojik kuram gelişen birey ile onu çevreleyen yer aldığı ortam ve bağlam arasındaki ilişkiyi inceler (Kazak, 1989; akt Gökler, 2008). Ekolojik sistem kuramı genel sistem kuramının bir biçimidir, yaşayan varlıklar arasındaki ilişkiler ve varlıklar ile çevrelerinin öteki görünümleri arasındaki ilişkilere odaklanmaktadır (Germain, 1979).

Ekolojik model doğa bilimlerinden sosyal bilimlere uygulanmıştır. Bronfenbrenner ekolojik yaklaşımda birey ve çevre arasındaki etkileşime vurgu yapmakta ve bireyleri değişen çevreleriyle uzlaşma içinde olan aktif katılımcı olarak görmektedir, ekolojik sistem yaklaşımına göre çevre bireyin içinde bulunduğu mekândan daha geniş sosyal mekânlara kadar uzanan ve birbiri ile bağlantı içinde olan mekânları ifade etmektedir (Duyan, 2008).

Ekolojik model bireyin hem içsel hem de dışsal unsurlarla etkileşim halinde olduğunu ve sürekli olarak gereksinimleri ile çevresinin özellikleri arasında uyum sağlamaya çalıştığına vurgu yapar. Ekolojik yaklaşım çevresi içinde birey üzerine odaklanır (Duyan, 2010). Ekolojik model temelde insan gelişimine çevresel bir bağlamda odaklamaya çalışır, bu model anne-baba çocuk arasındaki etkileşimlerin çevre ile karşılıklı ve iç içe olduğunu ele almaktadır (Kağıtçıbaşı, 1993; akt Mete, 2015).

Ekolojik sistem gelişen birey ve onun içinde bulunduğu çevre ile etkileşimleri arasındaki ilişkiyi inceler. Bu yaklaşım bireyin kendisi de bir sistem olarak kabul eder

ve çevresindeki diğer sistemler, çevreler, bağlamlar ve bunlar arasındaki etkileşim ve bağlantıları ele alır. Bu modele göre bireyi çevreleyen dört katman vardır.

Şekil 1 Bronfenbrenner'in Ekolojik Sistemler Kuramı

Ekolojik model kapsamında çalışmalara sahip olan Bronfenbrenner insan gelişimini kapsayan iç içe geçmiş dört sistemden bahsetmektedir. Bireyin direkt etkileşim içinde olduğu aile, okul, yakın arkadaşlar, fiziksel çevresi ve bireyin doğrudan etkileşimde olduğu sosyal çevreyi kapsayan mikro sistem bu sistemlerden ilkidir. İkinci olarak mikro sistemi çevreleyen okul, ana-baba, arkadaş çevresi gibi çeşitli mikro sistemlerin arasındaki ilişkilerden oluşan mezosistem, mezosistemi çevreleyen, kitle iletişim araçları, kamu uygulamaları, hukuk kuralları, sosyal hizmetler gibi bireyin gelişiminde dolaylı etkisi bulunan koşulları temsil eden egzosistem ve tüm bu sistemleri çevreleyen en dıştaki katmanı oluşturan, kültür, toplumsal değerler, gelenekler, inanç sistemi, yaşam tarzını içine alan makrosistem bu sistemleri oluşturmaktadır (Gökler, 2008, Mete, 2015).

Belsky, Bronfenbrenner'in görüşlerinden yola çıkarak ekolojik kuramı geliştirmiş ve çocuk çevre etkileşimlerini etkileyen sosyal bağlamdaki çocuk istismarını incelemiştir. Cicchetti ve Bornett adındaki bilim insanlarının 1999 yılında yaptıkları bir çalışmada istismar ve ihmale uğramış çocukların sıklıkla sağlıksız ebeveyn etkileşimi nedeniyle davranış problemleri sergiledikleri bulmuşlardır. Çocukta meydana gelen bu davranış problemlerinin bireylerin gelecekteki iş ve sosyal çevrelerini de etkilediği ve bu çocukların sağlıklı ilişkiler ortaya koyamayacakları da ön görülmüştür (Akt., Scannapieco 2005).

Ekolojik kuram insan gelişiminin kültürel değerlerden etkilendiğine ve ebeveyn ve çocuk arasındaki etkileşimsel yapıya dikkat çeken bir kuramdır. Ailenin sosyal çevresi ile kurduğu ağların aileye olan etkisi oldukça önemlidir. Ailenin arkadaşları, akrabaları, içinde bulunduğu toplum ve kültürden ne oranda etkilendiği ve tüm bunlardan ebeveynler ve çocuk arasındaki ilişkinin kalitesinin ne derece etkilendiğini ekosistem yaklaşımı ile daha net görmek mümkündür (Akt., Gracia ve Musitu, 2003).

Çocuk cinsel istismarı bağlamında düşünüldüğünde aile Bronfenbrenner'in dört halkasının en iç kısmında yer alan mikrosistem'in odak noktasını oluşturmaktadır. Çocuğun cinsel istismara maruz kalmış olması çocuk ve aile sisteminin dengesini yitirmesine neden olmaktadır. Dengenin bozulması ile birlikte ailelerde işlev bozuklukları ve psikolojik sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Mikrosistemden daha dıştaki halkalara doğru ilerledikçe toplumun cinsel istismara bakışı, bu konu hakkındaki inanç ve tutumlarının da hem aile hem de çocuğu etkilediği söylenebilir.

Çocuk istismarının nedenlerini ve sonuçlarını ortaya koymak için pek çok kuram ve modelden yararlanılmıştır. Kullanılan sosyolojik ve psikolojik kuramlarda istismarın nedenlerine ilişkin açıklamalarda bulunulmuş ancak birey üzerindeki etkileri ve bu süreçte yapılacak müdahaleler konusunda eksik kalmıştır. Bu nedenle günümüzde çocuk istismarı ile ilgili çalışmalarda ekolojik yaklaşımın en kapsamlı yaklaşım olduğu söylenebilir (Scannapieco ve Connel-Carrick, 2005).

Ekolojik yaklaşım çocuk cinsel istismarı değerlendirilirken tüm sistemlerin ilişkili değişkenlerini ele alır bu sayede cinsel istismar sadece kişisel olarak, çocuğun davranışlarının değerlendirilmesi değil aile içi değişkenlerin tümü, anne ve babanın kendi aralarındaki çatışmaları, ailenin cinsel travma karşısındaki tutumları ailenin sosyo- demografik yapısı, sosyal destek sistemleri, içerisinde yaşadıkları çevre ve

kültüre kadar her tür değişkenin değerlendirilmesi gerekmektedir. Böylelikle çocuğun maruz kalmış olduğu cinsel istismar sonrası stres tepkilerinde ailenin sosyo-demografik, ekonomik özelliklerinin ve cinsel travma sonrasında çocuğa karşı davranış tutum ve düşüncelerinin ne oranda etkili olduğu daha net ortaya koyulabilir.

1.2. ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARI VE AİLE SİSTEMİ ÜZERİNE ETKİSİ

Çocuk Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde 1- Küçük yaşta oğlan veya kız, 2-Soy bakımından oğul veya kız, evlat, 3- Bebeklik ve erinlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğul veya kız, uşak, 4-Genç erkek olarak tanımlanmaktadır.

Çocukluk bilim literatüründe yeni bir kavramdır, bir kaç yüzyıl öncesine kadar 18 yaşın altındaki bireyin gelişimini tamamlamadığı düşünülmekteydi (Onur, 2007).

Çocukluk kavramı tarih içinde toplumların inançlarına, ekonomilerine ve kültürlerine göre değişen bir kavram olarak yer almaktadır (Acehan ve ark, 2013). Günümüz dünyasında ise hukuki, kültürel, toplumsal, dini ve bilimsel yönden çok farklı çocuk tanımlamaları yapılmaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde; kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılır denilmektedir. Ulusal mevzuatta yer alan 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'na göre çocuk; daha erken yaşta ergen olsa dahi on sekiz yaşını doldurmamış kişiyi ifade eder, ayrıca bu tanım Türk Medeni kanununda yer alan 'küçük kavramını da kapsamaktadır. 5327 sayılı Türk Ceza Kanununun 6'ncı maddesinin (b) bendinde ise çocuk deyiminden henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi anlaşılır denilmektedir.

Çocuk olmak bireyin fiziksel, biyolojik, psikolojik ve sosyal gelişimini ilgilendiren bir kavramdır, çocukluk ise çocuğun doğduğu an ile yetişkinlik dönemi arasındaki süreyi ifade etmektedir. Ruhen, bedenen ve zihnen sağlıklı, başarılı, topluma yararlı, ahlaklı olup olmamak nasıl bir çocukluk geçirildiği ile yakından ilgilidir (Acehan ve ark, 2013). Bu nedenle çocukla ilgili politika ve çalışmalar sadece çocukluk dönemini değil insan yaşamının tümünü ilgilendirmesi nedeniyle oldukça önemli bir yere sahiptir.

1.2.1. Çocuk İstismarı

Çocukların hayatlarını sağlıklı ve uyum içinde sürdürebilmeleri için bakılmak, onaylanmak, sevmek gibi temel gereksinimleri vardır. Çocuğun bu iyilik halinin sağlanamaması veyahut karşılanamaması, karşılanamaz duruma getirilmesi durumunda istismardan söz edilebilir (Erden, 2002 akt: Adalı 2007).

İstismar kültürel özelliklerden etkilenen bir kavramdır bu nedenle evrensel bir tanımın yapılması zordur. Bir kültürde istismar ve ihmal sayılabilecek bir davranış ve tutum bir başka kültürde istismar olarak değerlendirilmeyebilir, ancak kültürel etkilerin var olması çocuk cinsel istismarının temel standartları olmadığı anlamına gelmez. Ayrıca bir toplumda görülen bir takım davranışların o toplum için değişmez olduğu da söylenemez(Corby, 2006 akt Mete, 2015).

Çocuklar farklı etnik gruplarda, farklı sosyoekonomik düzeylerde ve değişik kültürlerde travmalara maruz kalmaktadırlar (Benner Carson1996, Beck ve ark. 2003). Çocukların maruz kaldıkları travmaların başında da çocuğun istismar edilmesi gelmektedir. Çocuk istismarı olgusu dünya var olduğundan beri her toplumda görülen evrensel bir sorundur. Çocuk istismarı dünya tarihi kadar eski olmasına rağmen bilim dünyasında kavramsallaştırılması çok yakın bir zamana rastlamaktadır. Tıbbi literatürdeki ilk tanımlama 1860'da Paris Tıp Akademisi'nde Thardieu tarafından yapılmış sonrasında 1946 yılında Caffey'in çeşitli kemik kırılma öyküsü ile çocuk istismarı arasındaki ilişkiyi işaret etmesi ile konu tekrar güncel bir hal almıştır (Özer, 2014).

1962 yılında çocuk hekimi C. Henry Kempe tarafından hırpalanmış çocuk sendromu (battered child) terimi kullanılarak çocuk istismarının ilk kez bilim literatürüne girdiği görülmektedir. Bu kavram daha sonra yerini çocuk istismarına (child abuse) bırakmıştır. 1970 yılında ise Helnes tarafından çocuk istismarı kaza sonucu ortaya çıkmayan etkileşim ya da etkileşim eksikliği olarak ifade edilmiştir. Felthous adlı bilim insanı ise istismarı çocuğu kasıtlı olarak dışlamak, incitmek ve zarar vermek amacıyla doğrudan çocuğun bakımı ile yükümlü kişi tarafından beden gücü kullanarak çok hafiften başlayarak öldürücü bir etkiye kadar uzanan fiziksel yaralanmalara sebebiyet verilmesi şeklinde tanımlamıştır (Yalçın,2011).

Zaman içinde çocuk istismarı tanımlarına birçok sosyal ve kültürel öge dâhil olmuş ve günümüzde var olan tanımlar ortaya çıkmıştır. Günümüzde çocuk istismarı ulusal ve

uluslararası birçok farklı platform tarafından tanımlanmakta ve genel bir çocuk istismarı tanımı yapılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de çocuk istismarı ve ihmali sorunlarının bilimsel araştırmalarla gündeme getirilmesi oldukça yenidir. Günçe ve Konanç’ın 1983 ve 1987 yıllarında yine Konanç’ın 1988, Zeytinlioğlu ve Kozcu’nun 1988 yılında yaptıkları araştırmalar konuya dikkat çekmektedir. İstismar genellikle gizli kalan ve çocuklar açısından ifade edilmeyen bir durumdur. Bu nedenle konu ile ilgili çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Araştırma sayısının sınırlılığı ve bu konudaki yayınların azlığı, konunun bilimsel çevreler ve ilgili otoritelerce ele alınıp gerekli önlemler ve iyileştirmeler için gerekli birikimin oluşturulamamasına yol açmaktadır.

İstismar kelimesi Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nde; 1- İşletme, yararlanma, 2-Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, 3- Sömürme olarak kullanılmaktadır. İstismar sözcüğü İngilizce de ise ‘abuse’ kelimesi ile temsil edilmekte olup yine yakın anlamda olan exploitation faydalanma, haksız çıkar sağlama manasındaki sözcük ile de temsil edilmektedir.

Çocuk istismarı ve ihmali Dünya Sağlık Örgütü tarafından, “bir sorumluluk, güven ya da güç ilişkisi bağlamında; çocuğun sağlığı, yaşamı, gelişmesi ya da onuru açısından, fiilen zararlı veya potansiyel olarak zararlı sonuçlar verebilecek her tür fiziksel ve/veya duygusal kötü muamele, cinsel istismar, ihmal ya da ihmalkâr davranış veya ticari amaçlı, ya da diğer her türlü sömürü” olarak tanımlanmaktadır.

Oral ve arkadaşları tarafından 2001 yılında yapılan tanıma göre çocuk istismarı ve ihmali anne, baba ya da bakıcı tarafından çocuğa yöneltilen toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz ve hasar verici olarak nitelendirilen çocuğun gelişimini etkileyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümü olarak değerlendirilmiştir.

Çocuk istismarı, çocuktan sorumlu kişi ya da kurumların çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal bilişsel alanda gelişimine olumlu etki etmeyecek davranışları sergilemesidir (Howe, 2005).

Çocuk istismarı, ABD’de literatürde ‘maltreatment’ kötü davranma olarak nitelendirilmektedir. Kötü davranma kavramı çocuğa fiziksel, cinsel, duygusal zararlar verme ihtimali olan, çocukların ölümüne sebebiyet verebilecek davranışların yasal olarak çocuğun bakımından sorumlu olan kişi veya kurumlar tarafından yapılan bir

eylem sonucu işlenmesi veya yapması gereken eylemi yapmaması olarak tarif edilmektedir (Lewit,1994; akt Ünveren, 2010).

Çocuk istismarı gelişimsel özellikleri nedeniyle korunmaya ve sevgiye muhtaç olan çocuğun bakım vereni tarafından psiko-sosyal ve fiziksel gelişimine olumsuz etki edecek bir davranışın çocuk üzerinde eyleme dönüştürülmesi olarak değerlendirilebilir.

Çocuk istismarı çocukta yarattığı etkilerin uzun dönemli etkiler ve çocuğun ileriki yaşam dönemlerinde de psikolojik sorunlara sebep olma ihtimalinin olması nedeniyle dikkat edilmesi gereken bir sorundur. Yetişkinlik evresinde ortaya çıkabilecek psikolojik etkiler ise; gelişimsel bozukluklar, uyku bozuklukları, alkol veya ilaç bağımlılığı, depresyon, panik bozukluğu, kendine zarar verme, intihara eğilimli olma, şiddet ve suç olaylarına karışma, kendilerinin de istismarcı olma ihtimalinin olması şeklinde sıralanabilir (Diaz ve ark., 2002).

Ayrıca çocuk istismarı sadece çocuğun iyilik halini etkilemez, çocuğun ailesini, çocuğun içinde bulunduğu sosyal çevresini, toplumu, kamu kurumlarını, yasaları, sağlık, eğitim ve sosyal hizmet alanlarını etkileyen bir sorun olması nedeniyle de önemli bir halk sağlığı sorununu da ortaya çıkarmaktadır (Taner ve Gökler, 2004).

Çocuk istismarı ve ihmaline yalnızca istismara ve ihmale maruz kalmış çocuğun o anki durumu olarak değerlendirilmemelidir, ailede bulunan diğer çocukların da durumları dikkatlice incelenip, araştırma ve görüşmeler sonucunda toplanan bilgiler hukuksal, fiziksel, terapötik müdahalelerin planlanması için kullanılmalıdır (Lynch, 1991).

Çocuk istismarı tıbbi ve sosyal bir sorun olmakla beraber hukuki bir süreçtir (Bahar ve ark.,2009). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yer alan çocuğun yüksek yararı ilkesi, çocuğun yaşama, hayatta kalma ve gelişme hakkı, çocuğun görüşlerine saygı ve ifade etme hakkı, çocuğun özel yaşamına saygı hakkı, çocuğu her türlü şiddetten koruma hakkı, çocuğun cinsel sömüründen korunması hakkı, işkence ve aşağılayıcı davranış ve özgürlüğünden yoksun bırakılmasının önlenmesi, vb. haklar çocuk istismarı ile mücadelenin temel evrensel hukuki dayanağını oluşturmaktadır. Ülkemizde ise gerek anayasal boyutta gerekse de Türk Ceza Kanunu, Çocuk Koruma Kanunu, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kuruluş kanunu gibi birçok yasal düzenleme içinde çocuk istismarı ile ilgili düzenlemeler mevcuttur. Türkiye'de çocuk istismar ve ihmali henüz bir sosyal problem olarak kabul edilmediği için, bu konuyu düzenleyen ayrı bir yasa mevcut değildir(Konanç,1991).

Çocuk istismarı ortaya çıkışı, gelişimi ve seyri, çocuk ve sosyal çevresini içermesi nedeniyle sosyal hizmetin de sorun alanlarından birini oluşturmaktadır. Çocuk istismarının tek bir tanımı yapılamadığı gibi tek bir nedene de bağlanması beklenemez, ayrıca çocuk istismarı sonuçları bakımından da çeşitlilik gösteren bir sorundur. Çocuk istismarı nedenleri ve sonuçları ile alındığında sosyal, yasal, tıbbi, psikolojik bir sorundur. Tek bir bilim dalının çalışma alanı olmaktan ziyade neden ve sonuçlarının detaylandırılması ve işlevsel mücadele stratejileri geliştirmek için multidisipliner yaklaşım önem kazanmaktadır.

1.2.1.1.Çocuk İstismarının Sınıflandırılması

Çocuklara yönelik istismar fiziksel, duygusal, cinsel istismar ve çocuk ihmali olarak sınıflanmaktadır. Ayrıca bazı kaynaklarda çocuğun psiko-sosyal gelişimini engelleyen, çocuğun haklarını ihlal eden işlerde düşük ücretle çalıştırılmasına işaret eden ekonomik istismardan da söz edilmektedir (Acehan ve ark., 2013).

1.2.1.1.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, istismar türleri içinde en çok rastlananıdır. Yaygın anlamıyla fiziksel istismar, çocuğun kaza dışı zarar görmesi olarak değerlendirilmektedir. En sık rastlanan fiziksel istismar çocuğun dövülmesidir. Çok geniş bir yelpazede cezalandırma yöntemlerini kapsamaktadır. Fiziksel istismar sonucunda, durumun şiddetine göre yumuşak doku hasarları, yanıklar, kemik, eklem, beyin ve göz hastalıkları, iç organ hasarları, zehirlenmeler ve gelişme gerilikleri ortaya çıkmaktadır (Polat, 2001).

UNICEF' e göre fiziksel istismar şu şekilde tanımlanmaktadır: “Kaza sonucu olmayan, yasaklanmış, çocuğa acı veren gelişme ve işlevselliğinde sürekli zarara yol açabilecek her türlü şiddet hareketidir. Dünya Sağlık Örgütü'nün tanımında fiziksel istismar; “çocuğun sağlıklı yaşamı, hayatını devam ettirmesi, gelişimi veya haysiyetine karşı kasten yapılan ve fiziksel hasar veren veya verebilecek nitelikteki davranışlar” olarak verilmiştir.

Fiziksel istismar 18 yaşından küçük bir çocuk yada gencin ana babası veya bakım vereninin fiziksel ve ruhsal iyilik haline zarar vermesi, yaralaması ya da yaralanma riski taşımasıdır (Kaplan, ve ark., 1999, akt Taner ve Gökler, 2004).

Çocuğun kaza ile açıklanamayan nedenlerle yaralanması veya ailesi tarafından yeterince gözetilmemesine bağlı gelişen kazalar sonucu zarar görmesi fiziksel istismardır. Çocuklarda kaza sonucu yaralanma veya zarar görme durumu sık görülen bir olgudur. Ancak çocuğun yaşına uygun olmayan, kendi kendine de olması mümkün olmayan hasarlarda fiziksel istismar akla getirilmelidir (Kara ve ark., 2004).

Fiziksel istismara maruz kalan çocuk sayısı adli ve tıbbi mercilere yansımaları nedeniyle duygusal istismardan fazla gibi görünmesine rağmen duygusal istismardan sonra ikinci sırada yer alan istismar türüdür. Türkiye’de son zamanlarda farklı yaş grupları ile yapılan çalışmalarda fiziksel istismarın sıklığının %30-%54 arasında olduğu saptanmıştır. Ancak Türkiye’de çocuklara karşı şiddetin görülenden daha fazla olduğu tahmin edilmektedir. Ülkemizde ulusal düzeyde yeteri kadar çalışma bulunmadığı için çocuk fiziksel istismarı ile ilgili artış olup olmadığını belirlemek mümkün değildir (Dağlı ve İnancı, 2010).

Çocuklara karşı fiziksel cezaların uygulanması sadece ülkemize ait bir durum değil aksine birçok kültür ve ülkede çocuğu terbiye etme hususunda kabul gören bir davranış olarak görülmektedir.

Fark edilmesi diğer istismar türlerine oranla en kolay olan istismar türüdür. En yaygın fiziksel istismar ise dayaktır. Sarsılmış bebek sendromu, yanıklar, zehirlenme ve Polle Sendromu da diğer başlıca fiziksel istismar türleridir. Sağlık tesislerine yaralanma ile gelen tüm çocuklarda, fiziksel istismar olasılığı düşünülmelidir (Bahar ve ark., 2009).

Sarsılmış Bebek Sendromu

Çocuk İstismarının ağır bir formu olan ‘Sarsılmış Bebek Sendromu’ sıklıkla iki yaşın altında görülen ancak beş yaşa kadar da görülebilen ve bu yaş aralığında bebek ve küçük çocuklara uygulanan kafa travması istismarı olarak tanımlanan klinik bir durumdur (Christian ve ark, 2009).

Çoğunlukla 15 ayın altındaki çocukların öfkeli bir bakım veren tarafından başta bebeğin ağlaması, yemek yememesi, uyumaması gibi çeşitli nedenlerle şiddetlice sallanması sonucu beyin, kafatasının içinde ileri geri hareket eder ve kontüzyon, köprü venlerin

yırılması, subdural hemotom ve beyin kanamaları gelişmesi şeklinde ortaya çıkan bir sendromdur (Kairsys ve ark, 2001; Guthkelch,1971).

Munchausen by Proxy Sendromu (Polle Sendromu)

Munchausen by Proxy Sendromu çocuk istismarı konusunun özel bir formudur, ilk kez 1977 yılında tanımlanmıştır. Bir anne- babanın çocuğunda gerçekte olmadığı halde bir hastalık üretmesi sonucu ortaya çıkan her türlü durumu tanımlar. Çocuk doğrudan anne-babanın ve ya bakım verenin ürettiği bir hastalık sonucu veya tanı ve tedavi sonucu zarar görür.

Polle sendromunun psikodinamiği diğer istismar durumlarından farklılık gösterir. Çocuğun hastalığı çocuğa zarar vermek veya cezalandırmak için değil, anne- babanın yararına dikkat çekmek üzerine kurgulanır (Kara ve ark, 2004).

Çocukta fiziksel istismarın en sık rastlanılan şekilleri çocuğu disipline etmek amacıyla dayak atmadır (dayak atma esnasında tokat atmaktan çeşitli aletleri kullanmaya kadar uzanan geniş bir yelpaze mevcuttur.). Çimdikleme, itikleme, sarsma boğazını sıkma, bağlama, bedensel olarak aşırı olarak çalıştırma yıkanıp temizlenmesine izin vermeme, ellerini ayaklarını yakma, ağzına acı maddeler sürmede toplumda görülen diğer fiziksel istismar çeşitleridir (Gökler, 2002).

Fiziksel istismarın çocuk ve ergenler üzerindeki etkileri birçok çalışmaya konu olmuştur. Yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre; fiziksel ceza gören çocuk kaygı yaşamakta, içine kapanmakta, benlik kavramları olumsuz etkilenmektedir. Fiziksel ceza çocukta saldırganlık ve şiddet davranışlarına yol açmaktadır. Şiddetli bir fiziksel ceza ile karşı karşıya kalan çocuk korkmakta, kendisini çaresiz ve değersiz hissetmektedir. Çocukluklarında fiziksel ceza görmüş üniversite öğrencilerinin yoğun kaygı ve depresyon yaşadıkları, sosyal ilişkilerinin olumsuz olduğu belirtilmektedir (Güner ve ark. 2010).

1.2.1.1.2. Duygusal İstismar

Gündelik yaşamda en sık rastlanılan istismar tiplerinden birisi olan duygusal istismar; çocuk ve gençlerin kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz kalarak veya gereksinimleri olan ilgi ve sevgiden mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre ruhsal yönden hasara uğratılma durumudur. Anne baba ya da

çevredeki diğer yetişkinlerin çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklenti içinde olmaları ve saldırganca davranmaları olarak da tanımlanır (Runyan ve ark;2002).

Çocuğa bağırma, reddetme, aşağılama, yalnız bırakma, tehdit etme, çaresiz bırakma, çocuğun kapasitesi üzerinde sorumluluklar verme, kardeşler arasında ayırım yapma, çocuğa karşı alaylı konuşma, çocuğa küfretme, çocuk üzerinde baskı ve otorite kurma, çocuğa karşı aşırı korumacı davranma başlıca duygusal istismar türleridir (Runyan ve ark., 2002).

Duygusal istismar toplumda en sık karşılaşılan istismar türü olmasına rağmen, tanımlanmasının zor olması, adli bir olay olarak kanıtlanmasının zor olması, toplumdan topluma şiddet tanımının ve içeriklerinin değişmesi, diğer istismar türleri ile iç içe olabildiği gibi tek başına da olması vb. nedenlerden dolayı istatistiki olarak ortaya konulması oldukça zordur.

Duygusal istismarın çocuğun psiko-sosyal gelişimi üzerinde; konuşma ve iletişim bozuklukları, madde bağımlılığına neden olabilmesi, çocukta var olan astım ve alerji gibi rahatsızlıkların şiddetlenmesi, uyku bozukluklarına neden olması, suça sürüklenmesini kolaylaştırma, toplumsal yaşamdan kendini soyutlama, saldırganlık davranışı gösterme, çekingenlik, yaşına uygun olmayan davranışlar sergileme, ders başarısında düşme vb. etkileri vardır (İHD, 2008).

1.2.1.1.3. İhmal

Çocuk ihmali, çocuğa bakmakla yükümlü kişilerin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi, çocuğun her türlü ihtiyacının bu nedenle giderilmemesi, çocuğun büyüme ve gelişiminin engellenmesidir (Polat, 2007).

Fiziksel ve cinsel istismara göre göreceli olduğu için tanısı çok zordur. İhmal ve istismarı ayıran en temel nokta ihmalin pasif, istismarın ise aktif bir davranış biçimi oluşudur(Topbaş, 2004).

Kötü bakım olarak da adlandırılan ihmal, çocuğun temel ihtiyacı olan bakım ve korunmanın sağlanamaması, ister kötü niyetle ister eğitimsizlikten kaynaklansın, fiziksel, duygusal ve eğitimle ilgili gereksinimlerin göz ardı edilmesi durumudur. Örneğin çocuğun okula gitmesini engelleyerek devamsızlık durumunun yaratılması eğitime yönelik bir ihmaldir (Polat, 2007).

Çocuğun beslenme, sağlık, barınma, giyim korunma ve gözetim gibi yaşamsal gereksinimlerinin çocuğa bakmakla yükümlü kişi veya kişiler tarafından, daha geniş anlamda sağlık, eğitim, sosyal yardım ve güvenlik gibi kurumları bünyesinde bulunduran devlet tarafından karşılanamaması da ihmal olarak değerlendirilir (Kara ve ark, 2004).

İhmal fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik, sosyal ve eğitimsel ihmal olarak çeşitli biçimlerde ortaya çıkabilmektedir. Diğer istismar türleri gibi çocuğun biyo-psiko-sosyal gelişimine ölüme kadar varan sonuçları olmasına rağmen ölüm ya da ağır yaralanma olmadıkça göz ardı edilme olasılığı oldukça fazladır (Kara ve ark., 2004).

İhmal soyut bir kavramdır fakat çocukta oluşturduğu mağduriyet ve etkiler bakımından fiziksel, cinsel ve duygusal istismardan farkı yoktur. İhmal ve istismar edilen çocuklarda depresif belirtiler, davranış bozuklukları, öğrenme güçlükleri, sıklıkla alkol ve bağımlılık yapan maddeleri kullanma, kendine ve başkalarına zarar verme gibi davranışlar, düşük öz saygı ve benlik algısı gibi olumsuzluklar görülebilmektedir (Güler ve ark., 2002).

1.2.2. Çocuk Cinsel İstismarı

Çocuk cinsel istismarı bir çocuğun erişkin veya kendisinden yaşça daha büyük biri veya birileri tarafından cinsel haz alma amacıyla istismar edilmesidir. Yaş farkı olması durumu cinsel şiddet söz konusu olduğunda cinsel istismar tanımının bir unsuru olmaktan çıkarılmaktadır (Kutchinsky, 1999).

NCCAN'nın 1991 yılında (Amerikan Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Merkezi) tanımına göre : Çocuk ve erişkin arasındaki temas ve ilişki, o erişkinin veya başka birinin cinsel uyarımı için kullanılmışsa, davranışın ne anlama geldiğini bilmesi çocuğun cinsel olarak istismarı olarak kabul edilir. Cinsel istismar diğer bir çocuk tarafından eğer bu çocuğun diğeri üzerinde belirgin bir gücü veya kontrolü söz konusuysa veya belirgin bir yaş farkı varsa da istismardır.

Finkelhor ve Brown tarafından yapılan bir tanıma göre çocuk cinsel istismarı 18 yaşından küçük bir bireyin kendinden 5 yaş veya daha büyük biri tarafından, örtük veya net bir şekilde zor kullanılarak herhangi bir cinsel faaliyete zorlanması olarak belirtmişlerdir (Finkelhor ve Brown, 1989; akt Topçu, 2009).

Çocuğun cinsel istismarı çocuğun yaşadıklarının anlamını tam olarak kavrayamadığı fiziksel, bilişsel, psikolojik ve sosyal olgunlaşma olarak henüz hazır olmadığı rıza gösterme ve onaylama becerisinin olmadığı sosyal yönden ve yasalar tarafından suç olarak değerlendirilen cinsel aktiviteye zorlanmasıdır (Yurdakök,2010, Aydemir ve Yurtkulu 2012).

Cinsel istismar, toplum tarafından uygun bulunmayan, toplum kurallarına aykırı duyguların etkisi altında iken cinsel haz alma amacıyla yapılan tek taraflı, çarpık ve bencil insan fiilleridir. Bu fiiller cinsel ilişki şeklinde olabileceği gibi, öpme, dokunma, izleme gibi çeşitli şekillerde de olabilir (Topçu, 2009).

Çocuk cinsel istismarı tek bir parçadan oluşmamaktadır. Aksine birden fazla parçanın oluşturduğu karmaşık bir sorun alanıdır. Birçok sorun kendi içinde ve bir başka sorun ile iç içe bir ilişki ağından meydana gelmektedir. Karmaşık olması çocuk cinsel istismarının anlaşılması güç bir sorun alanı olduğu anlamında gelmemektedir (Oates,1999).

Çocuk cinsel istismarı ile ilgili olarak; hangi fiilin veya hangi davranışın cinsel istismar olduğu hususunda alanda çalışan araştırmacılar ve hukukçuların arasında tartışmalı bir konu olarak değerlendirilmektedir (Friedman, 1990).

Çocuk veya ergenler arasındaki basit dokunmalar, okşamalar veyahut buna benzer cinsel içerikli yaklaşımlar cinsel istismar olarak değerlendirilirken; yapılan eylemin çocukların yaşına uygun olup olmadığı, yapılan eylemin ve sonuçlarının bilinçli bir kabul edilme sonucunda olup olmadığına bakmak gerekmektedir. Çocuk istismarında bedensel ve ruhsal travmalara neden olan olguların cinsel istismar olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (Steele,1986).

Çocuk cinsel istismarı cinsel amaçlı dokunmaktan, çocuğa cinsel ilişkileri gösterme, pornografi ve teşhircilik, cinsel organ okşatma, mastürbasyon yaptırma veya yaptırtma, çocuğun önünde cinsel ilişkiye girmeye kadar geniş bir yelpazede gerçekleşebilir (Topçu, 2009).

Çocuğun cinsel istismarında çocuğun rızasının olup olmadığı, istismarcının zor kullanıp kullanmadığı, yaş farkının olup olmadığı, gibi tanımlama ölçütleri kullanılabilir. Yapılan cinsel eylemde çocuğun rızası varsa bu eylem cinsel istismar olarak değerlendirilemez lakin çocuğun rızası, şiddet, tehdit ve güç kullanılarak alınmışsa bu durum cinsel istismardır. Ayrıca çocuklar genellikle neye razı olduklarının farkında

değillerdir, bu nedenle yetişkin birinin cinsel eylemlerine karşı koyamayabilir hatta kendini de bu eylemi istediğini düşünebilir fakat bu durum çocuğun razı olduğu şeklinde yorumlanmamalıdır. Çocuklar kendilerine yapılan cinsel eylemin içeriğini ve sonuçlarını kavrayamaz, ya da bir yetişkin tarafından kolaylıkla ikna edilebilir bu nedenle rıza içerse dahi yetişkinin cinsel arzularını tatmin etmek amacıyla çocuğa karşı yaptığı her türlü eylem cinsel istismardır. Çocuğa karşı zor kullanılarak, onu tehdit edip şiddete maruz bırakarak, ya da istismar edenin bulunduğu konumu, otoriteyi, nüfuzu kullanarak yaptığı cinsel içerikli eylemlerde cinsel istismardır (Topçu, 2009).

Cinsel istismar çocuklara karşı çok geniş bir yelpazede uygulanmaktadır. Çocuklara yönelik istismarın mutlaka bir şiddet içermesi gerekmez ve cinsel istismar durumunda çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmaz fakat burada ayırt edilmesi gereken çok önemli bir husus çocuk cinsel istismarı ve cinsel oyunların ayırt edilmesidir. Çocukların şiddet içermeyen kendi bedenini ve karşı cinsi merak etmekten kaynaklanan hareketler cinsel oyun olarak kabul edilmekte ve cinsel istismar olarak kabul edilmemektedir.

Türk Ceza Kanunu'nun 102-105 maddelerini kapsayan cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar bölümünde cinsel istismar; on beş yaşını tamamlamamış olan veya tamamlamış olmakla beraber filin anlam ve hukuki sonuçlarını anlama yeteneği gelişmemiş çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış cinsel istismar olarak değerlendirmiştir.

Hukuksal açıdan bakıldığında cinsel istismar iki grupta incelenmektedir;

- 1-) Basit Cinsel İstismar; çocuğun üzerinde gerçekleştirilen ve objektif olarak cinsellik niteliği taşıyan ancak cinsel ilişkiye varmayan cinsel davranışlardır.
- 2-) Nitelikli Cinsel İstismar; vücuda cinsel organ veya sair cisim sokulması suretiyle işlenir.

Çocuklara yönelik cinsel istismar farklı şekillerde meydana gelebilir. Bu araştırma kapsamında çocuğa yönelik cinsel istismar; eylemin biçimine göre ve istismarcının çocuğa yakınlık biçimine göre gruplanacaktır.

1.2.2.1. Eylem Biçimine Göre Cinsel İstismar

1.2.2.1.1. Temas İçermeyen Cinsel İstismar; bu başlık altında, çocuklara yönelik içerisinde cinsellik içeren her türlü söz, bir erişkinin çocuklara vücudunun mahrem yerlerini(anüs, vajina, penis ve göğüs vb.) cinsel bir doyum almak amacıyla

göstermesi(Teşhircilik), yetişkin bir bireyin açıkça veya gizlice bir çocuğu çıplakken veya soyunurken cinsel haz almak amacıyla izlemesi (Röntgencilik), fetişizm ve müstehcen telefon konuşmaları dahil edilmektedir. Ayrıca çocuğun cinsel yönelimi ile alay edilmesi, çocuğun cinsel içerikli fotoğraf ve videolarının çekilmesi, çocuğun cinsel ilişkiye şahit edilmesi de temas içermeyen cinsel istismar grubunda değerlendirilmektedir (Kanak, 2011, Polat, 2007, Faller, 2003, Metin 2010).

1.2.2.1.2. Cinsel İlişki İçermeyen Dokunma; İstismarcının ve çocuğun giyinik veya çıplak olması fark etmeksizin çocuğun özel bölgelerine dokunması, okşaması, öpmesi, ve/veya mastürbasyon yapmaya zorlanması ya da istismarcının özel bölgelerine dokunmaya zorlanması cinsel ilişki içermeyen dokunma kapsamına girmektedir.

1.2.2.1.3.Çocuğun Vücuduna Yönelik Cinsel İlişki İçeren Eylemler; İstismarcının çocuğun vücuduna ve cinsel bölgelerine yönelik penetrasyon ve çeşitli eylemleri içerir. Çocuğun özel bölgelerine yönelik eylemler; istismarcının çocuğun genital organlarını yalaması, öpmesi, emmesi veya kendi genital bölgesine bunları çocuğa yaptırmayı ve çocuğun oral(ağız yolu ile)yoldan kendisi ile birleşmesini sağlayan oral genital seks, istismarcının kendi cinsel organını çocuğun cinsel organına sürmesi şeklinde gerçekleşen interfemorel ilişki tanımlanmaktadır. Çocuğa yönelik penetrasyon ise çocuğun cinsel organına parmak yada herhangi bir objenin sokulması şeklinde gerçekleşen dijital ve cisim yoluyla penetrasyon ya da istismarcının çocuğun vajinası ya da anüsüne kendi cinsel organını sokmak suretiyle gerçekleştirdiği penil penetrasyon olarak sınıflanmaktadır (Kanak, 2011, Polat, 2007, Faller, 2003, Metin 2010).

Magalhaes tarafından 2009 yılında yapılan bir çalışmada 1054 vakanın 341(%32,3) dokunma 189'unda (%17,9) vajinal penetrasyon, 71'inde(%6,7) anal penetrasyon , 75'inde (%7,1) vajinal ve anal penetrasyon birlikte, 152'sinde (%14,4) sürtünme, 17'sinde (1,6)gösterimcilik saptanmıştır. Literatürdeki çalışmaların çoğunluğunda en sık görülen cinsel istismar şeklinin genital penetrasyon olduğu bildirilmektedir (Ballı, 2010, Aktepe ve ark., 2013).

1.2.2.2. İstismarcının Çocuğa Olan Yakınlığına Göre Cinsel İstismar Türleri

1.2.2.2.1. Ensest

Aralarında kan bağı bulunan alt soy, üst soy arasında, anne babadan biriyle, üvey babada dahil olmak üzere akrabalarından biriyle, evlatlık ve evlat edinilen arasında yaşanan her türlü cinsel temaslar ensest(yasaksevi) olarak tanımlanmaktadır (Sandalcı, 2004, Tercier, 1998, Teegen 1991, Özen ve Ark., 1997).

Çocuk cinsel istismarı genel olarak çocuğun masumiyetinin istismar edilmesi iken ensestte ise güven duygusunun istismarı daha ön plandadır. Bir cinsel istismarın ensest olabilmesi için mutlaka kan bağına var olması gerekmez, aynı ailenin üyesi olan (evlat edinilme yolu ile aileye dahil olma, üvey baba-anne olma vb. durumlar) kişiler arasındaki cinsel yakınlaşmalar ensest olarak değerlendirilebilir. Fakat ensestin kanuni tanımı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (Topçu, 1997).

Ensestin toplumdaki yaygınlığı ile ilgili kesin veriler bulunmamaktadır. Var olan verilerinde gerçeği yansıttığı söylenemez, çünkü ensest konusunda toplumlarda büyük bir gizlilik hüküm sürmektedir. Ensest üzerindeki toplum baskısı bu konu üzerinde çalışma yapılamamasının en önemli nedeni olarak görülmektedir (Topçu,1997).

Ensest her yaştaki çocuğa yönelik olarak görülmektedir, konu ile ilgili literatür tarandığında 7günlük bebek olgusuna kadar giden bir süreçten bahsedilebilir. Ancak genellikle 6-11 yaş aralığında görüldüğü çeşitli araştırmalarda saptanmıştır (Search, 1993).

1.2.2.2.2. Aile Dışı Cinsel İstismar

Aile dışı cinsel istismar; aile ile kan bağı yada herhangi bir akrabalığı bulunmayan ama bir otorite ya da güven bağı ile çocuğun güvenini kazanmış kişi tarafından çocuğa yönelik cinsel eylemlerdir (Yılmaz, 2009).

İstismarcı çocuk tarafından tanınmayan biri olabileceği gibi sıklıkla çocuğun bildiği, yakın çevresinde yaşayan, yaşadığı çevrede saygı ve güven duyulan birisi de olabilir. (Polat, 2006).

Çocukların maruz kaldıkları cinsel istismarlar göz önüne alındığında, istismarcılar çocukların tanımadıkları, dışarıdan bakıldığında güven vermeyen kişiler

düşünülmektedir lakin çocuklara yönelik cinsel istismar vakalarının genelinde istismarcıların çoğunluğunun çocuğun tanıdığı, güvendiği ya da aralarında otorite ilişkisi bulunan şahıslar arasından oldukları yönünde literatürde birçok araştırma bulgusu mevcuttur. Yarıdan fazla olguda saldırgan, çocuğun daha önce tanıdığı ve güvendiği biridir (Günçe, 1991, Plant ve Miller, 2005). Turhan ve arkadaşlarının 2006 yılında yaptıkları çalışmada çocuk istismar eylemlerinin %90'ının çocuğu tanıyan bir kişi tarafından gerçekleştirildiği bulunmuştur. Çocuk cinsel istismarında failerin büyük bir kısmının erkek ve mağdurun tanıdığı birisi olduğu yönünde alanda yapılan çalışmalar da mevcuttur (Kendall ve ark., 1993).

Aile dışı cinsel istismar başlığı altında değerlendirilebilecek bir diğer kavram ise pedofili kavramıdır. Pedofili istismarcı ile kurbanı arasında herhangi bir kan bağı bulunmaksızın istismarcının çocuğu cinsel doyum amacıyla kullanması durumunu ifade eder fakat bir olaya pedofili denilebilmesi için çeşitli kriterler mevcuttur. Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından yayınlanan DSM-4 Tanı Ölçütleri 'ne göre en az altı aylık bir süre boyunca, ergenlik öncesi çocuklarla (genellikle çocuklar 13 yaşında ve daha küçüktürler) cinsel etkinlikte bulunmakla ilgili, yineleyen cinsel yönden uyarıcı yoğun düşümler, cinsel itkiler ya da davranışların kişide bulunması ve kişinin bu cinsel itkilere göre davranması veya bu itki ve düşümleri nedeniyle klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya neden olması yada kişiler arası güçlükler neden olması gerekmektedir. Ayrıca kişinin en az 16 yaşında olması ve istismar ettiği çocuklardan en az beş yaş büyük olması gerekmektedir.

1.2.2.3. Cinsel İstismarın Yaygınlığı

Çocuk cinsel istismarı son yıllarda sayısal olarak artış göstermektedir, lakin çok eski bir olgu olan çocuk cinsel istismarı birçok kültür ve toplumda yüzyıllardır toplumları psikolojik, sosyolojik olarak etkileyen bir sorundur.

Çocuk cinsel istismarı birçok toplumda nadir gözükken bir durum olarak düşünülmektedir lakin sanıldığı gibi aksine nadir bir durum değildir. Araştırmacıların değişik tanımlar kullanmaları, kullanılan yöntemlerdeki farklılıklar ve kültürel özelliklerden dolayı yaygınlık oranlarında farklılıklar görülmektedir (Şar, 1998).

Çocuk cinsel istismarının bir toplum için çok önemli olduğunu ortaya koyan ilk veriler 1970'li yıllarda ABD'de gündeme getirilmeye ve araştırılmaya başlanmıştır. Ancak bu

verilerin gerçeği yansıtmadığı, birer kaygı ifadesi olma özelliği taşıdığı ve birbiri ile çelişen sayılardan ibaret olduğu görülmüştür. Bugün bile cinsel istismarın yaygınlığı hususunda sosyal bilimciler arasında fikir birliğinin olmadığı görülmektedir (Topçu, 2009).

İstismardan kaynaklanan utanç, suçluluk, korku gibi tepkiler nedeniyle cinsel istismarın çoğu kez gizli kalması nedeniyle gerçek yaygınlığını gösteren verilere ulaşmak oldukça zordur(Şar,1998). Cinsel istismara maruz kalan olguların sadece %15'inin bildirildiği ve ABD'de her yıl yaklaşık olarak bir milyon çocuğun istismara uğradığı düşünüldüğünde sorunun ne kadar büyük ve önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır (U.S Health Department,2006).

Çocukluk çağı cinsel istismarı sanıldığı aksine çok yaygındır son 20 yılda çocuk cinsel istismarına ilişkin bildirimler 19 kat artmıştır, fakat bu bildirimler bölgesel ve toplumsal olarak farklılık gösterebilmektedir (Şar, 1998).

Yirmi iki ülkeden 65 çalışmayı içeren bir metaanaliz çalışmasında cinsel istismar sıklığının kız çocuklar için %19,7 erkek çocukları için ise %7,9 oranında olduğu bulunmuştur(Perada ve ark., 2009). Dünya Sağlık Örgütü'nün bir çalışmasına göre 1980 yılından bu yana çocuklukta yaşanan cinsel istismar oranının kadınlar arasında yaşanma sıklığının %20 erkekler arasında yaşanma sıklığının ise % 5-10 olarak belirlenmiştir (Runyan ve ark., 2002).

ABD 'de Sağlık ve İnsani Hizmetler Bölümü'nün 2012 yılında yayınladığı ulusal rapora göre yaş artıkça cinsel istismara maruz kalma riskinin arttığı, ABD'de çocukların 9,1'inin cinsel istismar mağduru olduğu cinsel istismar olgularının da 0,7' lik kesiminin de ölümle sonuçlandığı ortaya konmuştur.

ABD Ulusal Çocuk İstismarı ve İhmali Veri Sistemi'nin (The National Child Abuse And Neglect Data System; NCANDS) 2013 verilerine göre 678,932 çocuk istismara ve ihmale uğramış ve bu çocukların 60,956'sı ise cinsel istismara maruz kalmıştır.

Cinsel istismarın bölgesel olarak dağılımı ele alındığında %34,4'lük oranla en yüksek Güney Afrika'da görülürken ve en düşük %9,2 ile Avrupa'da görülmüştür. Asya için ise yaygınlık değeri %23,9, Amerika için %10,1 olarak saptanmıştır.

Türkiye'de cinsel istismar konusu tabu olarak kabul edildiği için, olaya maruz kalan çocukların başvuru ve açıklama yapmakta zorlandıkları bir istismar türü olarak görülmektedir (Polat, 2007). Bu nedenle cinsel istismar ile ilgili net bir veri tabanı

oluşturulamamıştır. Ülkemizde gerek bu konunun gizlenmesi gerekse de kayıt yetersizliği ve akademik çalışmaların yapılmamış olması sağlıklı veriler bildirmeyi zorlaştırmaktadır. Ülkemizde cinsel istismarın yaygın olduğu söylenmektedir ama konu ilgili kaynak ya da net bir veri yoktur (İşeri, 2008).

Akyüz ve arkadaşları tarafından erişkinlerle geçmişe dönük yapılan bir çalışmada çocuklukta cinsel istismar oranının %2,5 olduğu tespit edilmiştir. İstanbul’da yapılan bir çalışmada aile üyeleri tarafından cinsel istismara maruz bırakılma oranı üniversite öğrencilerinde %4,6 lise öğrencilerinde %4,5 ayaktan psikiyatri hastalarında %8,7 yatarak tedavi gören psikiyatri hastalarında %10,2 olarak saptanmıştır. Bu sayıya aile dışı cinsel istismarlar da eklendiğinde sayı daha da artmaktadır (Şar, 2008).

TÜİK 2014 yılı verilerine göre güvenlik birimlerine yıl içerisinde 131 172 çocuk getirilmiştir bu çocukların %9,7’sinin cinsel suçlardan mağdur olduğu belirlenmiştir. Yine aynı yılın verilerine göre herhangi bir suçtan dolayı mağdur olan kız çocuk oranı %44,4 iken suç mağduru olan kızların % 19,1 cinsel suç mağduru olmuştur erkeklerin ise % 2, 2 cinsel suç mağduru olmuşlardır.

1.2.2.4.Cinsel İstismarda Risk Faktörleri

Çocuk cinsel istismarının risk faktörleri bireysel, ailesel ve istismara ait özellikler olarak ele alınmaktadır.

1.2.2.4.1 Bireysel Risk Faktörleri

Cinsel istismara maruz kalan çocukların cinsiyetleri risk faktörü olarak değerlendirilmektedir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı bilinmektedir (Feiring ve ark., 1999). Ancak erkek çocuklarının da en az kız çocukları kadar risk altında olduğu bilinmektedir. Kızlarla ilgili cinsel istismar bildirimlerinin erkek çocuklarından daha fazla olduğu bilinmektedir (Black ve DeBlassie, 1993). Mevcut araştırmaların da birçoğu kızlarla ilgilidir. Kızların erkeklerden 2 ile 5 kat daha fazla risk altında olduğu çeşitli araştırmalar tarafından ortaya konmaktadır. Erkeklerde istismarda bulunanın birden fazla olması daha sık görülen bir durum olmakla beraber eşcinsel kötüye kullanım da daha siktir (Feiring ve ark., 1999). Toplumsal olarak kız çocuklarına ve erkek çocuklarına atfedilen değerler ve

davranış örüntüleri çocukların yaşadığı cinsel istismar eylemlerini güvendikleri bir yetişkin ile paylaşımlarını da engellemektedir (Crosson-Tower, 2008).

Cinsel istismara uğrayan çocukların yaş ortalaması genel olarak 11-12 yaş arasındadır. On kız çocuğuna karşı bir erkek çocuğu cinsel istismara uğramaktadır (Kaynak, 2000). Çocuğun cinsel istismara uğrama yaşının büyük olması annenin düşük eğitim düzeyi ve ağır psikiyatrik bozukluğunun olması ve aile bütünlüğünün zayıf olması çocuğun istismara uğrama riskini ve etkilenme derecesini artıran bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır (Paradise ve ark.,1994).

Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hastanesinde yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğrayan çocukların olay öncesinde psikiyatrik sorunları olduğu, çocukların en çok dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı almış olduğu saptanmıştır (Çengel ve ark., 2007). Cinsel istismara maruz kalan çocukların, fiziksel, psikiyatrik, mental bir sağlık sorununun olması da çocuğun cinsel istismara uğramasında önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilmektedir (Westcott ve Jones,1999).

Alkol ve madde bağımlılığı, kurum bakımı altında bulunmak, iletişim güçlüğü çekmek ile çocukların cinsel istismara maruz kalma arasında ilişki saptanmıştır (Putnam, 2003).

1.2.2.4.2. Ailesel Risk Faktörleri

Cinsel istismara eğilimli ebeveynin kendisi de çocukluğunda fiziksel, duygusal ve cinsel istismara maruz kalmış olabilir (Polat, 1995).

Ebeveynlerin küçük yaşta anne baba olması çocukların istismara uğramasında önemli bir risk faktörüdür. Yapılan çalışmalarda 18 yaş ve daha küçük yaşlarda anne olan kadınların çocuklarını daha fazla fiziksel istismar ettiği tespit edilmiştir (Stier ve ark., 1993).

Cinsel istismarın aile menşei ile doğrudan ilişkisi vardır. Çocuk cinsel istismarı yaşanan ailelerde aile içi işlevlerde bozulma yaşanır ve bu ailelerde daha fazla boşanma ve ikinci evlilik söz konusudur (Keskin ve Çam, 2005). Boşanma, şiddet, alkol ve madde kullanımı olan ailelerde cinsel istismar daha sık görülmektedir. Çocuğun bakımıyla doğrudan ilgilenen babaların daha az istismar uyguladığı saptanmıştır (Taner ve Gökler, 2004).

Aile yapısı ve cinsel istismara uğrama risk etmenleri arasında kayda değer bir ilişki vardır. Ailelerin sosyo-demografik özellikleri cinsel istismarda önemli bir risk faktörü

olarak gözükmektedir(Zielinski ve Bradshaw, 2006). Çocukların ebeveynlerini kendilerini reddeden ve kendileri ile bakım ilişkisine girmeyen bireyler olarak algılaması, tek ebeveyn ile yaşama, üvey babanın olması, annenin eğitim düzeyinin düşük olması, cinsel istismara uğramada belirgin risk faktörlerinin başında gelmektedir. (Gencer ve Güvenir, 2010). Anne ve babanın rahatsızlıkları, özellikle annenin hasta oluşu, evlilik ile ilgili çatışmaların olması, annenin uzun süre olmayışı, annenin alkolizm probleminin oluşu, anne ve babanın madde bağımlısı olması, sosyal izolasyon ve cezalandırıcı anne babalık çocukların cinsel istismara uğrama riskini artırmaktadır (Putnam,2003).

İstismar tüm sosyo ekonomik düzeylerde yaşanabilir fakat yoksul bir aileye mensup bir çocuk olmak istismar riskini artırmaktadır (Finkelhor, 1993). Sosyo ekonomik düzeyi düşük ailelerde çocukla daha az zaman geçirme, daha az duygusal paylaşım olması, katı ve cezalandırıcı kurallar cinsel istismar riskini artırır(Zielinski ve Bradshaw, 2006). Ancak cinsel istismar ile sosyo ekonomik düzey arasındaki ilişki fiziksel ve duygusal istismara oranla daha az belirgindir (Finkelhor, 2003, Bergen ve ark., 2003).

Göç olgusunun aile işlevselliğini ve çocuğun gelişimini etkilediği üzerine yapılan bazı araştırmalarda sık taşınma ve beraberinde ortaya çıkan sosyal çevrenin değişmesinin çocuğun istismara uğramasında risk faktörü oluşturduğu ve aynı zamanda istismar sonrası uyum sürecini de olumsuz yönde etkilediği saptanmıştır (Reinemann ve ark., 2003)

1.2.2.4.3. Toplumsal ve Kurumsal Risk Faktörleri

Çocuklar sadece doğrudan kendilerine yöneltilen öfke ve saldırganlıktan etkilenebileceği gibi bu unsurların bulunduğu bir sosyal çevrede var olmaktan da etkilenebilir. Çevre istismar ve ihmalde önemli rol oynayan bir faktördür (Polat,2000).

Çevresel risk faktörleri; uyuşturucu ticaretinin varlığı ve erişiminin kolay olması, yetersiz beslenme, barınma ve bakım şartları, işsizlik oranının yüksek olması çocuğun savunuculuğunu yapacak kurumların yetersizliği ve çocuk işçiliği konusunda denetim ve rehabilitasyon yapacak kurumların yetersizliği olarak sayılabilir (Aydemir ve Yurtkulu, 2012). Örneğin uyuşturucu ticaretinin ve erişiminin kolay olduğu bir sosyal çevrede yaşayan çocuk doğrudan bu maddelere erişebilir, bu maddelere karşı bağımlılık geliştirebilir, maddeye ulaşabilmek amacıyla riskli ve suç unsuru teşkil eden eylemlerde

bulunabilir, çocuk madde bulabilmek için cinsel ve ticari sömürü mağduru haline getirilebilir. Yine çevrede uyuşturucu madde ile mücadele eden kamu ve sivil toplum kuruluşlarının olmayışı, eksik oluşu daha fazla çocuğun madde bağımlısı haline gelmesine ve bağımlı hale getirilmiş çocukların cinsel ticari sömürüsü gibi birçok istismara maruz kalmasına neden olacaktır.

Görüldüğü üzere toplumsal yaşamda her şey bir biri ile ilişki içerisinde. Uyuşturucu madde kullanımı veya satışı çocuğun suça sürüklenmesi ve madde kullanımına bağlı olarak çocuğun karşılaşabileceği birçok risk faktörü çocuğun ihmale ve istismara maruz kalmasına sebep olabilmektedir.

Toplumsal risk faktörleri, çocuğu koruyan yasaların yetersizliği çocuğa verilen değerin düşük olması, cinsel ayrımcılık ve toplumsal eşitsizlik, şiddetin kabul edilebilir olması, organize şiddetin varlığı, pedofili ve kontrolsüz internet kullanımı olarak sayılabilir (Aydemir ve Yurtkulu, 2012).

Ülkemizde çocuk istismarı ile ilgili çocuk koruma kurumlarının yok denecek kadar az olması, bölgesel hizmet veren sosyal hizmet kurumlarının ulaşabileceği sosyal çevrenin dar olması, tespit edilebilen çok az sayıdaki olguya yüzeysel müdahale edilmesine neden olmaktadır. Ülkede çocuk ihmal ve istismarını önleme sisteminin olmayışı, sadece hastanelerde tanı konan çok az sayıda çocuk istismarı olgusunun istatistiki veri haline getirilmesi nedeniyle takipler yapılamamaktadır (Oral ve arkadaşları., 2001).

1.2.2.5. Cinsel İstismarın Çocuk Üzerindeki Etkileri

Mağdur olma durumu, bireyin varlığını oluşturan çevre ve beden üzerindeki hâkimiyetinin kaybolması veya kaybolma riskinin ortaya çıkması, tehdit edilmesi ve kişinin yaşadığı olay sonrasında zarar görmesi sonucunda ortaya çıkar. Bazen mağdur olma durumu ile birlikte travmatik yaşam deneyimleri de söz konusu olmaktadır. Travmatik yaşantı sıradan bir mağdur olma durumundan daha öte bir tehdiye veya şiddet ve ölüme yakın olma halini tanımlamaktadır (Gölge,2005).

Çocuğa yönelik alan yazın tarandığında, cinsel istismarın çocuk üzerinde travmatik bir durum yaratarak mağdur ettiği belirtilmektedir. Cinsel saldırı iç benlik uyumu ve çevre arasındaki dengeyi bozan travmatik bir olaydır (Moscarello, 1990). Bowlby'nin bağlanma teorisine göre ise cinsel istismar yaşayan bireyler dezorganize bağlanma geliştirirler. Dezorganize olmuş bağlanma genellikle çocukluk dönemi kaygılarının

kaynaklarından olan korku dolu davranış olarak belirir. Dezorganize bağlanma çocuğun bireyleşmesinde sorunlar yaşamasına neden olur (Aktepe, 2009).

Cinsel saldırıya uğrayan kişi hayatının bu evresinde yaşamı üzerindeki kontrolü kaybeder ve sonrasında savunma mekanizmalarını saf dışı bırakan psikolojik reaksiyonlar baş gösterir (Gölge,2005).

Çocuklarda cinsel istismar önemli bir halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmekte ve uzun dönemli olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Uzun dönemde gözlenen olumsuz sonuçlar için tek bir sendrom yoktur, cinsel istismar bir grup bozukluk için risk faktörü olarak kabul edilmektedir (Taner ve Gökler, 2004). Çocuk cinsel istismarının çocuk üzerindeki etkileri, emosyonel etkiler, depresif duygu durum üzerine etkiler, anksiyete şeklinde etkiler ve davranışsal etkiler başlıkları ile incelenmektedir.

1.2.2.5.1. Cinsellik Üzerine Etkiler

Yaşanılan cinsel istismar sonucunda, cinsel norm ve standartlarda karmaşa durumu meydana gelmektedir. Cinsel istismar hem cinsel duygular hem de cinsel tutumların normal gelişimlerinden sapmasına ve uygun olmayan biçimler almasına neden olmaktadır (Kendall-Tacket ve ark.,1993). Yüksek riskli eylemler cinsel istismara maruz kalmış çocuklarda diğer insanlara oranla daha çok görülmektedir. Cinsel taciz öyküsü olan kadınlarda daha erken başlangıçlı cinsel hayat, ergenlik döneminde daha fazla hamile kalma, birden fazla cinsel partner, korumasız cinsel ilişki, cinsel yolla bulaşan hastalık sıklığında artma saptanmıştır. Ayrıca cinsel istismar öyküsü bulunan çocukların daha fazla cinsel saldırıda bulunduğu da bilinmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Çocuk birden fazla kez istismar edilmişse, cinselliğe ilişkin tutumlarının olumsuz etkilenmesinin yanı sıra, ilerleyen yaş dönemlerinde beden imajında bozulma, kendi bedenini ve cinselliği kötü bir şey olarak algılamasına neden olmakta ve bu çocuklarda düşük benlik saygısı gözlemlenmektedir (Alexander ve Lupfer,1987).

Çocukları cinsel olarak istismar eden kişiler, istismar sırasında çocukların sevgisinden yaralanmış ve ona hediyeler vermişse bu durum çocuklarda cinsel davranışlarla ilgili olarak ahlak karmaşasına yol açmaktadır. Cinsel istismara maruz kalan çocuk yaşamı boyunca cinselliği bir alış veriş olarak değerlendirmekte ve sevgi elde etmek için cinsellik gerekeceği gibi yanlış bir inanca ulaşabilmektedir. Eğer çocuk hırpalanarak ya

da zorlanarak cinsel eyleme maruz bırakılmışsa cinsellikten korkma, kaygılanma, kaçınma gibi davranışlar geliştirmesine neden olmaktadır (Finkelhor, 1986).

Cinsel istismara uğrayan çocukların yetişkinliklerinde cinsel tepkilerde azlık veya çokluk, cinsel doyumda eksiklik, cinsel fonksiyon bozuklukları gibi birçok rahatsızlık yaşamaları da mümkündür (Gold ve ark., 1994).

1.2.2.5.2. Bilişsel Etkiler

Çocuk cinsel istismarında dört temel dinamik yer almaktadır. Bunlar sırasıyla travmatik cinsellik, ihanete uğramışlık, güçsüzlük ve stigmatizasyondur (Damgalanma). Bu dinamikler cinsel istismar kaynaklı travmaya farklı bir yön katar ve travmanın seyrini ağırlaştırır. Çocuğun dünyasına algısal ve bilişsel olarak zarar verir. Çocuğun benlik algısında bozulmalar meydana getirir (Davis ve Petretic- Jackson, 2000).

Çocuk cinsel istismarında ortaya çıkan diğer bir durum ise güven duygusunun zedelenmesidir. Cinsel istismara uğramış çocuk yakınları tarafından ihanete uğradığını düşünebilir. Küçük yaştaki ve ergenlik çağındaki çocuklar genellikle tanıdıkları güven duydukları, bir aile üyesi veya yakın çevreden bir yetişkin tarafından istismar edilmektedirler (Dube ve Habert, 1988, Aktepe, 2009). Çocuklar genellikle yetişkinlerin onları koruyacağını ve onlara karşı dürüst davranacaklarını düşünürler ama cinsel istismarın sonucunda çocuk yetişkin bireyin kendisine kasten zarar verdiğini ve ona yalan söylediğini keşfeder. İstismar açığa çıktığında ailesi çocuğa destek olmaz, koruma altına almazsa çocuğun ihanete uğramışlık hissi artar.

Çocuk isteği dışında cinsel amaçlı kullanıldığında kendisini aciz ve çaresiz hisseder. Cinsel istismara uğrayan çocuk yaşadığı ilişkilerin cinsel yönüyle ilgili kontrol duygusuna sahip olmadığını düşünür ve yetişkin olduğu zamanda ilişkilerinde cinsel açıdan kim ne isterse kabullenir ve kontrol koyamaz (Aktepe, 2009).

Cinsel tacize uğrama çocuğa lekelenmişlik duygularını hissettirebilir. Bu durum zamanla çocuğun benlik algısına karışarak çocuğun kendini suçlu hissetmesine neden olur. Damgalanma adı verilen bu dinamik çocuğun istismarcı tarafından azarlanması, cinsel istismarın aile içinde gizlenmesi, toplum ve aile tarafından çocuğa tepki verilmesi ile ortaya çıkar (Aktepe, 2009).

1.2.2.5.3. Depresif Duygu Durum Üzerine Etkileri

Cinsel istismara uğrayan çocuklarda depresyon veya aile fertlerinden uzaklaşma, tekrarlayan atipik ağrı, kendine zarar verici davranışlar, aşağılık duygusu gelişmesi riski artmaktadır (Polat, 2000). Cinsel istismara uğrayan çocuklarda benlik saygısı ciddi hasara uğramakta ve intihar düşüncesi ve teşebbüsleri oldukça sıklaşmaktadır. Yetişkinlikte görülen majör depresyon ile çocuklukta cinsel istismara uğrama ile arasında da bir bağ bulunmuştur (Taner ve Gökler, 2004).

1.2.2.5.4. Anksiyete Üzenine Etkiler

Çocukluklarında cinsel istismara maruz kalan yetişkinlerin anksiyete prevalansının yüksek olduğu belirlenmiştir. Anksiyete ; anormal derecede agresif olma, kızgınlık düşmanlık ve kâbus görme şeklinde tezahür etmektedir (Kara ve ark., 2004). Kaygı bozuklukları cinsel istismara uğrayan çocuklarda kısa sürede açığa çıkabilmektedir. Cinsel istismara uğrayan çocukların kâbus görmesi, fobilerinin ve bedensel yakınmalarının olması ve korku tepkileri göstermesi kaygı düzeylerinin klinik olarak yansımasıdır (Taner ve Gökler, 2004).

1.2.2.5.5. Davranışsal Etkiler

Cinsel istismara uğrayan çocukların bu olaylara karşı gösterdikleri davranışsal tepkilerin cinsel istismarın şiddetine ve türüne, ortaya çıkma sıklığına, cinsiyete ve yaşlarına göre değiştiği saptanmıştır. Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda rastgele cinsel ilişkide bulunma, yetişkinlere karşı güven eksikliği, alışılmadık tarzda korku, yaşına uygun olmayan cinsel bilgi, yeme içmede değişim, akademik başarıda değişim, okula ve ödevlere ilginin azalması, konsantre olmakta zorluk, kızgınlık, saldırganlık, düşmanlık, gerileme davranışı, ağlama nöbetleri utangaçlık suçluluk ifadesi, evden ve okuldan kaçma, mutsuzluk, intihar etme gibi davranışlar ortaya çıkmaktadır (Sgroi, 1982).

Cinsel istismara uğramış erkek çocuklarında görülen en yaygın davranış saldırganlıkken kız çocuklarında ise aşağılık duygusu ve kendine zarar vermedir. Kendine zarar verme davranışının başında da bileğini kesme ve üzerinde sigara söndürme gelmektedir (Polat, 2000).

1.2.2.5.6. Kişilik Gelişimi Üzerine Etkiler

Borderline kişilik bozukluğu saptanan kişilerin %70-80'inde çoğul kişilik bozukluğu saptananların %85-90'ında kendisi cinsel istismar uygulayanların % 60-95'inde çocukluk çağı cinsel istismar öyküsü saptanmıştır. Çocuklar başlarına gelen cinsel istismarı çok uzun yıllar geçse dahi hatırlayabilmektedir (Görker ve ark., 2000).

1.2.2.6. Cinsel Travma Sonrasında Oluşan Stres Tepkisi

Anne Burgess ve Linda Holmstorm'un 1974 yılında cinsel saldırı sonucunda görülen psikolojik reaksiyonları 'Tecavüz Travma Sendromu' olarak tanımlamasıyla birlikte 1900'lerin başından bu yana savaş yaşamış kişilerde var olduğu düşünülen travmaya bağlı bozuklukların özellikle feminist hareketler ile aile içi şiddet ve cinsel saldırıların sonucunda da ortaya çıktığı fark edilmiştir (Moscarello, 1990, Burgess ve ark., 1995).

Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders(DSM) 4'e göre travma; bir kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidinde maruz kaldığı, ağır yaralanma ya da kişinin fiziksel bütünlüğüne yönelik bir tehdit olayı yaşadığı ya da başka bir kişinin ölümüne tanık olduğu, bir başka kişinin yaralanmasına yada fiziksel bütünlüğüne zarar gelmesine tanıklık ettiği veya ailesinden birinin yada başkasının beklenmedik ölümü veya şiddete maruz bırakılarak öldürülmesine, ağır yaralanmasına, ölüm ya da yaralanma tehditi altında kalmasına şahit olduğu durumlarda kişide açığa çıkan yoğun korku, çaresizlik yada dehşet gibi tepkiler vermesi olarak tanımlanmaktadır.

İstismar veya ihmal; bireyde korku, endişe, kaygı, çaresizlik, yoğun stres, acı çekme gibi duygu ve davranışların ortaya çıkması ve istismarın bireyin başına ani ve beklenmedik bir şekilde gelmesi, bireyin sağlığına ve can güvenliğine bir tehdit oluşturması nedenlerinden ötürü travma olarak değerlendirilebilir.

Leoner Terr 1990 yılında ruhsal travmanın ani ve beklenmedik bir zamanda dışardan bir dizi saldırı veya karşı koyulmaz duygusal bir saldırı sonucunda ortaya çıktığını belirtmiştir. Travmatik olayların dış kaynaklı olduğu ve kısa bir süre içinde zihin içerisine yerleştiğinden söz edilmektedir. Van der Kolk'da (1989) bireyin hem iç hem de dış kaynaklardan gelen tehditlere karşı savunma mekanizmalarını çalıştırmadığında travmanın meydana geldiğini söylerken Courtois ise travmanın birey üzerinde şok korku ve çaresizlik yarattığını belirtmiştir.

Travma sonrasında ortaya çıkan tepkiler ve sorunlar çeşitlilik göstermektedir. Okul öncesi çocuklar gereksinimlerinin karşılanması için yetişkinlere bağımlıdırlar. Cinsel istismar gibi tehdit edici durumlardan korunmak için de yetişkin bireylerin desteği gereklidir. Bu desteğin karşılanmadığı durumlarda ise baş etme mekanizması gelişmemiş çocuklar kendilerini çaresiz ve savunmasız hissederler (Erden, 2000). Okul öncesi çocuklar travma yaşantıları karşısında; huzursuzluk, ağlama, uyku sorunları, kâbuslar, alt ıslatma, saldırganlık, içe kapanma, konuşma problemleri, sessizleşme ve iştah kaybı gibi davranışsal tepkiler göstermektedirler (Erden ve Gürdil, 2009).

Okul çağı çocuklarının maruz kaldıkları travmatik durum ile ilgili baş etme için kullanabilecekleri bilişsel, duygusal ve davranışsal kaynakları okul öncesi çocuklara oranla daha geniş olmakla beraber, travmanın olumsuz etkilerine karşı altını ıslatma, korkma, kâbuslar görme, okul öncesi döneme özgü davranışlar ortaya çıkmaktadır. Dikkat eksikliği, okul başarısında düşme, saldırganlık, arkadaş ilişkilerinde bozulma, kendisini suçlama, depresyon, bedensel yakınmalar gibi tepkiler okul dönemi çocuklarının travma sonrası verdikleri tepkilere örnek gösterilebilir (Erden ve Gürdil, 2009).

Henüz bir kimlik oluşturma mücadelesinde olan ergen çocuklar yaşadıkları travmatik olay nedeniyle kimlik karmaşası yaşayabilir, geri çekilme, içe kapanma, bedensel imajlarında değişiklik, istenmeyen imgelerin zihinde yeniden canlanması, kâbus görme, depresyon gibi tepkiler ortaya koymaktadırlar. Ergenlik çağındaki bireyler kendine zarar verici davranışlar, alkol ve madde kullanma vb. riskli eylemler, aile ve sosyal çevreleriyle ilişki problemleri yaşama, okul başarısında düşme, benlik saygısında azalma, kendine ve insanlara karşı güvensizlik gibi tepkilerde bulunabilmektedirler. Ayrıca ergenler küçük çocuklardan farklı olarak olaylar arasında soyut neden sonuç ilişkisi kurarak suçluluk ve utanç duygularını yoğun olarak yaşayabilirler. Ergenlerin soyut düşünme yetenekleri başlarına gelen olayların sonuçlarını çok boyutlu değerlendirmelerine yardımcı olur, bu değerlendirmelerde yaşadıkları travmatik olayın olumsuz etkilerini ve ne denli incinebilir olduklarını fark etmelerine neden olur. Bu durumu fark eden ergenler geleceğe yönelik karamsar bakış açıları ve olumsuz beklentiler geliştirebilir ya da gelecek planı yapmakta zorlanabilirler (Erden ve Gürdil, 2009).

Çocukların gelişim dönemleri ve yaşları farklılık gösterse de cinsel istismara maruz kalan tüm çocuklar yaşadıkları olaya karşı stres tepkisi vermektedir. Cinsel istismar üst seviye stres kaynakları içerir, insan hayatının çeşitli dönemlerinde ve alanlarında daha beklendik, sıradan ve kontrol edilebilirlikleri yüksek gündelik stres kaynakları ile karşılaşabilir fakat travmalar sıradan stres kaynaklarının dışında kalan beklenmedik, kontrol edilebilirliği düşük durumlardır (Foy ve ark., 1987).

Köknel (1998) tarafından stres; değişen şartların varlığı, bu şartların bir organizma tarafından algılanması ve tepki üretilmesi ve son olarak ta değişen durum karşısında yetersiz kalma ve uyum sağlanamama olarak tanımlanmıştır.

Stres tepkisi araştırmalarının bulguları travmanın etkilerine de uyarlanabilmektedir. Stresin fiziksel, psikolojik, ailesel ve sosyal işlevselliğe etkileri üzerine çok sayıda araştırma bulunmaktadır. Her bireyin stresten etkilenme düzeyi farklılık göstermektedir. Stresin etkilenme düzeyine ilişkin bireysel farklılıklara karşın stres karşısında bedenin gösterdiği kan basıncının artması, kalp atışlarının hızlanması, solunum hızlanması, terleme gibi fizyolojik tepkiler ortaktır. Yaşanan stresin çok yoğun olduğu travmatik durumlarda, stresle başa çıkabilmek için salgılanan stres hormonu normalden daha fazla olur ve stres kaynağı ortadan kalktıktan sonra bile vücutta kalarak küçük bir uyararla karşılaştığında daha önceki tehdit durumunda verdiği stres tepkisine benzer tepki vermesine neden olur. Travmatik olaylar aynı zamanda kişilerin güvenli dünya algısına yönelik şemasının yıkılmasına neden olarak yaşamda bir düzen ve süreklilik olduğu inancının kaybolmasına yol açar (Joseph ve ark., 1997, Janoff-Bulman ve Berg, 1998).

Cinsel istismar sonrasında çocukların tümünün aynı oranda stres tepkisi vermesi beklenemez. Bazı çocuklar strese karşı dayanıklıdırlar. Strese dayanıklı çocuk; olumlu bir benlik algısı olan çevrelerini olumlu algılayan, sıcak samimi ilişkilerin sürdüğü olumlu bir aile ortamında bulunan çocuklar olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca cinsel istismara uğrayan çocuğun stres düzeyini çocuğun daha önceki deneyimleri, çocuğun cinsel istismara maruziyet düzeyi, önceki travma öyküsünün olup olmaması, psikiyatrik bir öykü olup olmaması, çocuğun sosyal destek ve başa çıkma sistemlerinin gelişmiş olup olmaması, eğitim durumu ve sosyoekonomik düzeyi de etkilemektedir (Haizlip ve Corder, 1996, Yılmaz, 2006).

Travma sonrası stres tepkilerini üç grupta toplamak mümkündür. Bunlar sırasıyla; istenmeden akla gelen düşünce ve görüntüler, kaçınma ve fizyolojik uyarılmadır.

İstenmeden akla gelen düşünce ve görüntüler, travma mağdurunun iradesinden bağımsız olarak, travma sırasında olup bitenler hakkında travmaya maruz kalan kişinin veya kişilerin aklına gelen anılardan oluşur. Bu düşünceler veya anılar genellikle travmatik olayların en acı ve sıkıntı verici bölümleridir.

Kaçınma tepkisi travma mağdurunun travmatik olay ile ilgili düşünceler, duygular, etkinlikler ve mekânlardan uzak durma davranışına işaret eder. Travma mağduru için yaşadığı durumlar veya eylemler o kadar acı vericidir ki mağdur travmayı hatırlatabilecek her şeyden uzak durmak isteyerek, yaşadıklarını unutmaya çalışır.

Fizyolojik uyarılmışlık ; travmaya neden olan olaylar insan bedeni ve zihni açısından şok durumu yaratır ve fizyolojik olarak aşırı uyarılmaya yol açabilir. Bu aşırı uyarılma hızlı kalp atışı, avuç içlerinin terlemesi, konsantrasyon sorunları ve uyku sorunları gibi belirtiler ortaya çıkarabilmektedir (MEB ve UNICEF, 2001).

Travma sonrası stres tepkileri, fizyolojik, duygusal ve bilişsel tepkiler olarak ta sınıflanabilir. Travma sonrasında mağdurun gösterebileceği fizyolojik tepkiler, yorgunluk, uykusuzluk, uyku sorunları, aşırı uyarılmışlık, somatik yakınmalar, bağışıklık sisteminin bozulması, iştah bozuklukları vb.dir. Mağdurun gösterebileceği duygusal tepkiler, şok, korku, kaygı, olayın tekrarlanmasına dair korku, aileden ayrı kalma veya aileyi kaybetme korkusu, üzüntü, kendini suçlama, öfke, huzursuzluk, anlaşılmadığını düşünme, çaresizlik, gergin hissetme, dissosiyasyon, depresyon vb.dir. Bilişsel tepkiler ise algısal çarpıtmalar, zaman kavramının algılanmasında değişiklik; bireyin zaman duruyormuş yada hızlıca geçiyormuş gibi hissetmesi, olaya ilişkin zaman sırlamasında karışıklık, görsel çarpıtmalar, işitsel çarpıtmalar, gerçek dışılık ve rahatsız edecek imgeler ve bireyin beden algısında değişiklik gibi tepkilerdir (MEB ve UNICEF, 2001).

1.2.2.7. Cinsel İstismar Sonrasında Aile

Aile toplumun en küçük birimidir. Aile bireyin yaşamında doyum sağlamasına ve rollerini etkin bir biçimde yerine getirmesinde önemli bir unsurdur. Aile ayrı kişiliğe, değerlere, beklentilere ve yeteneklere sahip iki veya daha fazla kişiden oluşan bir gruptur. Aile olmak temelde aynı işlevleri yerine getirmek gibi düşünülse de her bir aile benzersizdir (Bulut, 1993).

Aile, çocuğun etkileşime girdiği ilk sosyal çevredir. Çocukların sağlıklı sosyal ve duygusal özellikler geliştirebilmesi için sağlıklı aile fonksiyonlarına sahip olması gerekmektedir. Tüm aileler; ilişkiler, karar verme, roller ve iş bölümü ile ilgili bazı yapılara sahiptir (Kaya ve Çeçen Eroğul, 2013).

Ailenin kolaylaştırıcı, arabulucu, uyum sağlayıcı, birbirinden farklı potansiyel ve yeteneklere sahip üyeleri için koruyucu olmak, üyelerinin her türlü ihtiyacını karşılamak, topluma hazırlamak, refah için gerekli fiziksel ve ruhsal çevreyi sağlamak gibi işlevleri vardır (Aile Özel İhtisas Komisyonu, 1994).

Ailenin işlevlerini beklenen düzeyde yerine getirmesi ile sağlıklı olma eş anlamlı olarak düşünülebilir. Bu duruma göre aile sağlıklı (fonksiyonel aile) ya da sağlıklı (fonksiyonel olmayan) aile olarak tanımlanabilir. Ailenin sağlıklı veya sağlıklı olması, sosyoekonomik düzeyine, toplumdaki hizmet ve imkânlar, üyelerinin genetik özelliklerine, kişilik yapılarına, aile içi ilişkilerinin dinamik yapısına bağlıdır (Pollak, 1966).

Sağlıklı aile sorunların birlikte çözüldüğü, birbirine duygusal bağlarla bağlı olunan, bireylerin özgürlüklerini kısıtlamayan, tüm bireylerin kendilerinden beklenen rolleri yerine getirdiği, şeffaf ve doğrudan iletişimin kurulduğu aile olarak tanımlanmaktadır (Epstein ve ark., 1978).

Sağlıklı aileler; aile üyelerinin duygusal, fiziksel, sosyal iyilik hallerini destekler ve geliştirir. Sağlıklı aileler diğer sosyal grupların aksine öz güven, iyi uyum geliştirme ihtiyacı olan çocuklara ve yetişkinlere yakın duygusal destek sağlar. Ayrıca aile hayatta karşılaşılan normal değişiklikler veya kriz durumlarında sağlıklı bir şekilde çabalamak işlevini de üstlenir (Peterson ve Green, 2009). Çocuğa ve ailesine ilişkin sosyo-demografik özelliklerin bu çalışmada temel alınmasının nedeni sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerin travma sonrasında ortaya çıkan stres tepkisini etkileyen tüm diğer değişkenleri etkileyebilecek bir öge olmasıdır. Travma sonrası stres tepkisini etkileyecek sosyal destek, aile ve çocuğun problemlerle başa çıkabilmesi, aile işlevlerinin sağlıklı olması ve ailenin ve çocuğun cinsel istismara yönelik bakış açıları; ailenin sahip olduğu ekonomik imkânlar, eğitim, anne, baba ve çocuğun yaşı, cinsiyet, göç etme durumu, aile yapısı(tek ebeveynli olma, anne baba boşanmış olma, üvey ebeveyn olma, anne ve babanın olmayışı vb. durumlar) sosyo-demografik değişkenlerden etkilenmektedir. Sosyo-demografik özellikler cinsel istismara maruz

kalmada risk faktörü olmakla beraber cinsel istismara bağlı travmatik stres üzerinde de etkisi olan bir faktördür.

Cinsel istismara maruz kalan bir çocuğa ağır cezalar uygulanması, ailede psikiyatrik problemlerin bulunması, ailenin günlük yaşam deneyimlerinden kaynaklanan streslerinin yoğunluğu, toplumun cinsellik üzerindeki tabuları, toplumun ataerkil düzeninden kaynaklanan kız çocuk veya erkek çocuk olmak üzerine yüklenen cinsiyetçi yargılar, cinsel istismar sonrası gebelik ve cinsel yolla bulaşan bir hastalığa yakalanmış olma, çocuğun travmatik stresini etkileyecek olası risk faktörleri olarak değerlendirilebilir.

Sistem teorisi ve geribildirim kavramı toplumsallaşma süreci içinde, çocuğun davranışları ile çevresini nasıl etkilediğini ve başkalarından nasıl etkilendiğini olumsuz karşılık gören tepkilerini nasıl kontrol edebildiği konularını açıklamaktadır. Bilinçli davranışlar çocuğun çevresinden aldığı bir mesaja cevap olmakta ve bu durum çocuğa yeni bilgi ve deneyim kazandırmakta iken çocuğun sosyal çevresinden aldığı olumsuz geri bildirimler çocuğun kendisine yabancılaşmasına ve sosyal fonksiyonlarında başarısızlığa neden olacaktır (Turan, 2009).

Anne ve çocuk arasındaki simbiyotik ilişki, doğumdan sonra ayrı organizmalarda etki tepki biçiminde devam eder. Çocuk tarafından yapılan bir harekete annesinin gösterdiği tepki çocuğun daha sonraki davranışı üzerine etki eder. Burada göz önünde bulundurulması gereken önemli nokta annenin çocuğun hareketine verdiği tepkinin içerisinde buldukları kültür değerlerinin ve annenin kişiliğinin etkisinde olduğudur. Çocuğun ihtiyaçlarının karşılanmasında sosyal çevre ve ekonomik imkânların da önemli bir rolü vardır. Anne ve çocuk ya da baba ve çocuk arasında uyumlu bir ilişkinin gelişebilmesi için ebeveynlerin yeni bilgi ve tecrübeler edinmesi gereklidir (Turan, 2009). Ebeveynlerin yeni bilgi ve tecrübe edinebilmeleri ise sosyal çevreleri ile oluşturdukları ilişkiye ve sahip oldukları imkânlara bağlıdır. Ailenin sosyal çevre ile ilişkilerinin azalması aile içi sorumlulukları artırır. Aile üyelerinin her zaman bu sorumlulukları üstlenebilecek kapasitesi olmayabilir bu durumda tekrardan bu sorumlulukları üstlenen kreş, çocuk yuvası, okul gibi kurumlarla ilişki kurarlar. Ailenin sahip olduğu ekonomik ve çevresel imkânlarda bu kurumlarla ilişki kurmayı kolaylaştırabilmekte ya da zorlaştırabilmektedir.

Ailenin sahip olduğu imkânlar; ailenin toplumsal, ekonomik ve kültürel yönden çocuğun gelişimine hazır olup olmadığı, ailenin patriyarkal veya dağılmış bir aile biçiminde olup olmadığı, aile üyelerinin çalışıp çalışmadığı, anne ve babanın eğitim seviyesi, çocuğun içerisinde bulunduğu kültürel çevre vb. ile ilgilidir.

Çocuğun yetiştiği ailenin genişliği, sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyi, çocuğun deneyimleri, çocuğun gelişimini etkiler. Çoğunlukla sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan ailelerde yetişen çocukların sosyal gelişiminin başarısız olduğu düşünülse de Yavuzer'in İstanbul ilinde yaptığı bir çalışmada sosyo-ekonomik ve çevresel etkenlerin sosyal olgunluğu anlamlı bir biçimde etkilemediği bunun nedeninin de sosyo-ekonomik düzeyi düşük ailelerde çocukların zorunluluktan dolayı kendilerinin ve kardeşlerinin sorumluluğunu almalarından kaynaklandığı saptanmıştır.

Travmatik bir yaşantının sonrasında, şefkatli, destekleyici ve açık iletişim sağlandığında, çocukların çoğunluğunun stresle daha iyi başa çıkabildikleri bilinmektedir. Ancak travmatik durumlarda ebeveynlerin nasıl davranacaklarını bilmedikleri görülmüştür. Ancak çocukların başından travmatik bir olay geçtiğinde ya da beklenmedik ve acı veren olayı nasıl algılayacağı, nasıl anlamlandıracağı ve nasıl bir tepki oluşturacağı önemli ölçüde anne ve babanın travmatik olay sonrasında vereceği tepkilere bağlıdır. Anne ve babanın uyum sorunları ne kadar fazla ise çocukların da uyum sorunları o kadar fazla olmaktadır (Banyard ve ark., 2001).

Yaşanan acı olay, çoğunlukla çocuğun ilk kez karşılaştığı bir durumdur. Bu nedenle çocuğun zihninde olay ile ilgili herhangi bir davranış kalıbı yoktur. Bu durumda çocuk ilk olarak anne ve babasının olay karşısında nasıl davrandıklarına ve ne yaptıklarına bakar (Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği Psikososyal Uygulamalar Eğitimi Katılımcı Kitabı, 2012).

Cinsel istismar sonrası stresle başarılı bir şekilde başa çıkabilen ailelerin; problemleri inkâr etmek yerine onunla yüzleşen, problemlere karşı aktif çaba gösteren, tüm aile üyelerini travmatik olayın çözümüne dahil eden, aile üyelerinin kendilerini yaşamla ilgili olarak olumlu bir bakış açısı geliştirmeye yönelten, suçlamayan, çocuklarının bozulan dengelerini yeniden oluşturmaya çabalayan, travmatik olay sonrasında şefkat ve birlik beraberlik ortamı oluşturan, açık iletişimin kurulduğu, yardım arayan rollerini ve alışkanlıklarını geçici olarak kenara bırakabilen, travmatik olay ve sonraki süreçte beklentilerini düşük seviyeye çeken, aile üyelerine ve çocuğa karşı zarar verici şiddet

eylemlerinden kaçınan, çocuklarına karşı somut açıklamalarda bulunan, kolaylaştırıcı rol üstlenen aileler olduğu tespit edilmiştir (Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği Psikososyal Uygulamalar Eğitimi Katılımcı Kitabı, 2012).

Önen ve Doğan tarafından 2009 yılında yapılan cinsel istismara uğrayan ve uğramayan ergenlerin aile fonksiyonlarının karşılaştırıldığı çalışmada cinsel istismar yaşantısı olan ergenlerin Aile Değerlendirme Ölçeğinin iletişim ve gereken ilgiyi gösterme alt boyutları ortalamasının cinsel istismar yaşantısı olmayan ergenlerden anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır.

2004 yılında Sandalcı ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların ve ailelerindeki çocuk sayısı artıça cinsel istismar oranının arttığı, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyinin düşük olduğu, annenin eğitim düzeyinin babalara oranla düşük olduğu sonucuna erişilmiştir.

Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anneler daha fazla stres ve sorumluluk altındadırlar; bu da onların çocuğun durumuna daha fazla toleranslı yaklaşımlarına neden olur. Bu aileler sorunla yüzleşmekten çok sorunla yaşamayı öğrenirler. Annelerin babalara göre daha çok stres yaşadıkları, bu durumun anne rolünün sorumluluğundan kaynaklandığı savunulmaktadır. Anne rolünde, annenin çocuğu ile özdeşleştiği ve çocuğu sadece bir birey olarak değil, kendisinin bir uzantısı olarak algıladığı vurgulanmaktadır. Annenin ve çocuğun duyguları arasında oldukça geçirgen bir sınır olduğu, çocuğun deneyimlerinin anne tarafından kendisininmiş gibi algılandığı vurgulanmaktadır. Bu durum annenin çocuğunun maruz kaldığı cinsel istismardan daha fazla etkilenmesine neden olur.

Aile bir sistemdir. Sistem kuramına göre her sistemde bulunan parçalar birbiri ile ilişkilidir ve işlevlerini devam ettirebilmek için birbirine bağımlıdır. Sistemin bir ögesinde meydana gelen bir değişim sistemin diğer parçalarını da etkilemektedir (Dallos ve Draper, 2005). Sistem yaklaşımından hareketle Minuchin yapısal aile sistemleri kuramını geliştirmiştir. Yapısal aile sistemleri kuramına göre aile, etkileşimsel bir sistem ile işlev ortaya koyar. Sistemi oluşturan parçalardan birinin davranışı diğer parçaları da etkiler, bu nedenle bireylerin davranışlarını ve bireysel problemlerini anlamak için bir kişiyi dikkate almak yeterli değildir, bireyin sosyal çevresini ve içinde bulunduğu sistemi değerlendirmek icap eder (Nichols ve Schwartz, 1997).

1.2.2.8. Toplumsal Cinsiyet ve Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocuklar

Cinsel istismara maruz kalan çocukların sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin travma sonrası tepkileri üzerine temellendirilen bu çalışma kapsamında ataerkil toplum düzeninin kadın ve erkek olmak üzerine dayattığı rollerin çocuk cinsel istismarı sonrasında ortaya çıkardığı etkiler de önemlidir.

Çocuk cinsel istismarı, toplum tarafından öğrenildiğinde günün en iğrenç haberi, sapıklık sapkınlık, vahşet, tiksindirici durum, ruh hastalığı, bu eylemi gerçekleştiren kişi veya kişiler sağlıklı olamaz gibi popülist tepkilerle karşılanırsa da genelde üzeri kapatılan, gizli tutulan, adli bildirim yapılmayan, çocukların anlatamadığı, anlatsa da inandıramadığı, özellikle de kız çocuklarının var olan namus anlayış nedeniyle suçlanmaktan, baskı altına alınmaktan, tehdit edilmekten, yaftalanmaktan, ölmekten korkmaları nedeniyle açıklamadıkları, erkek çocuklarının ise toplumda hüküm süren erkeklik algısı nedeniyle, istismarı önleyemeden kaynaklı güçsüzlüğünden ötürü kendini suçlaması, toplum tarafından yaftalama, toplumsal yaşamdan ve sosyal çevreden dışlanma korkuları ile açıklayamadıkları ahlaksal bir körlüktür.

İçerisinde yaşanan toplumun kültürü; bireyin toplum içerisinde bir kadın, bir erkek olarak ne şekilde düşüneceği, nasıl hareket edeceği, olaylar ve durumlar karşısında nasıl bir tavır ortaya koyacağı, geleceğe ilişkin nasıl bir beklenti içine gireceğini, yani nasıl kadın ve erkek olunacağını belirlemektedir (Günay ve Bener, 2011). Diğer bir söylemle insanlar dişi ve erkek cinsiyetiyle doğarlar ancak kız ve erkek çocuk olmayı öğrenerek yetişirler (Terzioğlu ve Taşkın, 2008).

Erkek egemenliği toplumun hem erkek hem de kadın üyeleri tarafından öyle yada böyle ‘normal ve doğal ‘ olarak kabul edilen bir dizi sosyal, ekonomik, siyasal ve ideolojik kurum ve uygulamalara dayandırılmaktadır (Özdemir, 2010). Ailenin, içerisine girdiği toplumsal çevrenin ve alınan eğitimin etkisiyle, kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller kazanmakta ve toplumsal cinsiyet kimliğini edinmektedir. Böylece kadınlar için ev ile ilgili işleri yürütme ve çocuk bakımı gibi işler öne çıkarken, erkekler için iş rolleri aile rollerinden daha önemli hale gelmektedir (Powell ve Greenhouse, 2010).

Connell'e göre bütün dünyada hüküm süren evrensel bir cinsiyet düzeni mevcuttur ve bu düzenin temeli erkeklerin kadınlardan daha güçlü olması, kadınları egemenlikleri altına almasıdır. Toplumlarca karşı çıkılmayan, desteklenen, takdir edilen bu

hegomonik erkeklik olgusu daima kadınların erkeklerden daha güçsüz olduğu, erkek egemen yapı ile oluşturulan evrensel cinsiyet düzeni ile senkronize olmak zorundadır (Küçükkaraca ve Albayrak, 2016).

Hegomonik erkeklik Batı'da; beyaz, orta sınıf, orta yaş, heteroseksüel, homofobik, cinsel yönden aktif erkek olarak tanımlanmakta iken ülkemizde ise sünnet olmuş, heteroseksüel, aktif bir cinsel hayatı olan, askerliğini tamamlamış, tam zamanlı iş sahibi, evli, baba olmuş mümkünse ilk çocuğu erkek olmuş erkekler olarak algılanmaktadır (Sancar, 2009, Barutçu 2013). Bu tanımlamanın temelinde patriarkal düşünce yapısının yaratılan cinsiyetçi düzeni meşrulaştırmasında kök salmış kültürel gerekçeler yatmaktadır.

Hegemonik erkekliğin inşasında temel bir ögeyi oluşturan; cinsellik, erkeklerin, kadınların bir yandan koruyucusu diğer bir yandan da zarar vereni olmasından kaynaklanan derin bir çelişkiyi işaret etmektedir. Toplumsal olarak erkekliğin bir tamamlayıcısı olarak inşa edilen kadınlığın, sadece kadınların kendileri üzerindeki cinsel hâkimiyetlerinin altını oymakla kalmadığı, aynı zamanda kadınların eril şiddete karşı fiziksel ve psikolojik kırılganlıklarını artırdığını da ortaya koymaktadır (Edward, 1887 akt; Özdemir, 2010)

Hegomonik erkeklik hem kız hem de erkek çocuklarının cinsel istismarı açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir durumdur. Cinsel istismarın cinsel bir sapma olarak değerlendirilmesi ve bu kavram ile açıklanmaya çalışılması, cinsel istismarın meşrulaşmasına ve devamına zemin hazırlamaktadır (Küçükkaraca ve Albayrak, 2016). Aileler çocuklarını yetiştirirken toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde yetiştirmektedir. Kız çocuklarının erkek arkadaşı olmasını ayıp, örf ve adetlere uygun görmezken, erkek çocuklarının kız arkadaşı olmasını, hegomonik bir anlayışla 'aslan oğlum, yakışır erkek adama, kimin evladı gibi patriyarkal söylemlerle erkek olmanın övünç kaynağı olduğu algısı yaratmaktadır. Cinsel istismar ile ilgili olarak toplumda yanlış inanç ve tutumlar da cinsel istismara uğrayan çocukların psiko-sosyal iyilik halinin zarar görmesine ve çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocuklar güzel ve istismarcısını tahrik eden, rahat hareket eden çocuklardır, yine bir ergen çocuk isterse istismarcısını engelleyebilir, erkek arkadaşının evine giden ergen kız erkek arkadaşına cinsel ilişkide bulunmak istediğini ima eder, genç kızlar kaza hamileliklerini örtmek için erkeklerle cinsel ilişkiye girerler, istismar dahi olsa kız çocukları cinsel ilişkiden zevk

alır , erkek çocuklar ise ergenlik döneminde cinselliği merak etmiş, sapkın ve ruh hastası anne veya babaya sahip olan, problemlili aile yapısına sahip olan çocuklardır, tüm bunlar yoksa terbiyeli erkek çocukları onları giyimleri ile tahrik eden kızlar tarafından yoldan çıkarılmaktadır gibi algılar mevcuttur.

Cinsel istismar ile ilgili toplumun sahip olduğu yanlış inanç ve tutumlara bakıldığında kız çocukları istismarı davet eden durumunda iken erkek çocukları ve erkekler ve erkek çocukları ise kız çocuklarının ağına düşmüş zavallı mağdurlardır. Bu yanlış inanç ve tutuma inanan toplum sadece erkeklerden oluşmamaktadır, istismara maruz kalan kız çocuklarının hemcinsleri de mağdur kız çocuklarını suçlamaktadır. Milliyet Gazetesi'nde yer alan bir haber buna örnek verilebilir. *"Tokat'ta Halil Rifat Paşa Ortaokulu'nda görevli Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni bayan L.Y.İ.'nin, derste öğrencilere, "Zaten başınızı örtmüyorsunuz, size tecavüz de mubah, kötülük de mubah" dediği iddiasıyla ilgili olarak, görevlendirilen 2 müfettiş soruşturma başlattı."* ("Kadın Öğretmene Soruşturma",2015) Bu ve benzeri tutumlar mağdur kadında suçluluk psikolojisi yaratmakta ve mağdur zamanla yalnızlaşmaktadır. Bu yalnızlaşmanın sonucunda cinsel istismara bağlı travma sonrası tepkileri artmakta ve psiko-sosyal birçok sorun yaşamaktadır.

Mağdurun olay sonrasında yaşadığı psikolojik sorunlarda sosyal çevrenin de önemli bir rol oynadığı düşünüldüğün de cinsel istismara maruz kalma durumunu başkalarıyla paylaşan mağdurların çevreden aldıkları olumsuz tepkiler, polis memurları, doktorlar ve avukatlar gibi konuyla ilgisi olan meslek elemanlarının mağduru suçlayan şüpheli yaklaşimleri saldırının yarattığı zararı arttırabilmektedir (Çoklar, 2007). Maruz kalma deneyimi ve sonrasında çevrenin verdiği tepkiler cinsiyete göre de değişmektedir. Feminist düşünürlere göre ataerkil sistem kız çocuklarının birer kadın olmalarından dolayı cinsel nesne oldukları üzerine odaklanırken cinsel istismara uğrayan erkek çocukları ise cinsel istismara uğradıklarında kadınlar gibi cinsel obje olmalarından dolayı artık erkek olmadıkları üzerine odaklanılıp toplumsal yaşamdan dışlanmaktadır (Küçükkaraca ve Albayrak, 2016). Brewin ve arkadaşlarının yaptıkları bir çalışmada kadınların erkeklere göre daha fazla travma sonrası stres tepkisi ve TSSB gösterdikleri gözlemlenmiş ve bu durumun nedeni olarak ta kadınların yaşadıkları ifade etmede zorluk çekmemeleri ve daha çok çocukluk travmasına maruz kalmış olmalarından dolayı daha sonraki olaylardan daha çok etkilenmeleri olarak değerlendirilmiştir. Erkek

çocukları ise toplumda yer alan hegomonik erkeklik algısı nedeniyle eşcinsel olarak etiketlenmekten, istismara bir erkek olarak karşı koyamamasından dolayı güçsüz olarak algılanmaktan, erkek çocuklarının duygusal olmalarını engelleyen katı cinsiyetçi rollerden dolayı yaşadıklarını açıklamakta zorlanmakta, geç açıklamakta ya da hiç açıklayamamaktadır. Bu nedenle çocuklarda cinsel istismar sonrası cinsiyetçi bir yaklaşım ruhsal travma ve sonrasında oluşan tepkilerin açıklanmasında sınırlı kalmaktadır lakin toplumsal cinsiyetin ve hegomonik erkeklik algısının çocuk ruh sağlığına etkisini ortaya koymada önemli bir faktör olarak yer almaktadır.

1.2.2.9. Oluşturulan Kavramsal Modele Göre Travmatik Stres İle İlgili Değişkenler

Travmatik bir olaya maruz kalan her bireyde travma sonrası stres bozukluğu yada travmatik stres belirtilerinin ortaya çıkması beklenemez. Bazı risk faktörlerin travma sonrası stres bozukluğunun ve stres belirtilerinin ortaya çıkmasında etkili olduğu düşünülmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 2004).

Travma sonrası gelişim ile ilgili yapılan pek çok çalışmada birçok faktörün etkili olduğu saptanmıştır. Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir seviyesi, sosyo-demografik değişkenler, karakteristik özellikler, bilişsel kapasite, olaya ilişkin algı, baş etme yöntemleri, dini inanç, sosyal destek, madde kullanımı, daha önceki psikiyatrik rahatsızlıklar, önceki travma yaşantısı vb. değişkenlerin; travma sonrası süreci etkileyen çalışmalarda etkisi incelenen değişkenler olduğu belirlenmiştir (Linley ve Joseph, 2004).

Doğrudan travmatik bir olaya maruz kalan bireylerde olduğu gibi dolaylı olarak travmaya maruz kalan bireylerde de travma sonrası stres bozukluğu ve stres tepkileri meydana gelmeyebilir.

Çocukları cinsel istismara maruz kalan bireylerin tümünde travma sonrası stres belirtileri görülmeyebilir ya da bu belirtiler aynı düzeyde olmayabilir. Şimşek ve arkadaşlarının 2011 yılında yaptıkları bir çalışmada ebeveynlerin çocuklarının yaşadığı istismardan bağımsız olarak ta çeşitli düzeylerde stres sergileyebilecekleri belirtilmiş ve cinsel istismara uğrayan çocukların bütün aileyi olumsuz etkilediği fakat annelerin babalara oranla daha şiddetli düzeyde TSSB belirtileri gösterdikleri saptanmıştır.

Kılıç tarafından 2003 yılında yapılan bir çalışmada TSSB ile ilgili risk faktörleri üç başlık altında incelemiştir; Travmatik yaşantı öncesi faktörler, travmatik yaşantıyla alakalı faktörler ve travmatik yaşantı sonrası faktörlerdir. Yine Brewin ve arkadaşları

tarafından 2000 yılında 77 makaleyi tarayarak yaptıkları bir meta analiz çalışmasında TSSB'yi yordamada cinsiyet (kadın olmak), travmatik yaşantı sırasında yaşın küçük olması, düşük sosyo-ekonomik statü, düşük eğitim düzeyi, düşük zekâ düzeyi, azınlık statüsü, psikolojik bozukluk tarihçesi, çocuklukta istismar, daha önce geçirilen travmatik yaşantı öyküsü, zor çocukluk koşulları, ailede psikolojik bozukluk öyküsü, travmatik yaşantının şiddeti, travmatik yaşantı sonrasında sosyal destek yoksunluğu, travmatik yaşantı sonrasında genel yaşam stresi olmak üzere 14 faktörü belirtmişlerdir. Travma sonrası stres ile ilgili bu değişkenler bu çalışmada çocuğun maruz kaldığı cinsel istismarın sıklığı ve cinsel istismarın şiddeti çocuğun ve ailesinin sahip olduğu sosyo-demografik ve ekonomik değişkenler, olarak ele alınmaktadır.

1.2.2.9.1. Cinsel İstismarın Şiddeti ve Sıklığı

Travmanın şiddetinden bahsedildiğinde hem fiziksel hem de duygusal olarak algılanan etkisinden söz edilmektedir. Yaşanan travmatik olayın ne olduğu travma sonrasında meydana gelebilecek belirtilerle ilişkili olduğu rapor edilmektedir. Çeşitli araştırmalarda tutsaklık/işkence/kaçırılma/gibi olaylara maruz kalanların %53,8'inin tecavüze uğrayanların %49'unun deprem ve doğal afet yaşayanların %3,8'inin trafik kazası geçirenlerin %2,3'ünün TSSB geliştirdikleri belirlenmiştir. Farklı travmatik olaylar farklı oranlarda TSSB'ye yol açmaktadır. Bu durumun nedeni olarak farklı travmatik olaylarda bireylerin farklı oranlarda şiddete maruz kaldığı ve bu şiddetin etkisinin olaydan olaya farklılaştığı şeklinde düşünülmektedir.

Kılıç'a göre travmatik yaşantının şiddeti travmanın tip, olaya yakınlık, fiziksel yaralanma, yakın kaybı, olayın tekrarlanması gibi değişkenlerle ilişkilidir. Ayrıca kişinin olayı anlamlandırma biçimi ve bu olaya yüklediği anlamda travmanın şiddetini artırmaktadır.

Travmanın şiddeti travma ile ilgili diğer değişkenler ile de ilişkili olmakla beraber kişinin bilişsel yapısına, kişilik özelliklerine, travmatik olayda bireyin maruziyet düzeyine, daha önceki deneyimlerine, tehlikeye yakınlığına, kontrol edilemez oluşuna, sıklığına, beklenmezlik durumuna, tehdit ve zorlamanın olmasına bağlı olarak da değişmektedir.

Çocuk cinsel istismarı göz önüne alındığında travmanın şiddeti çocuğun yaşına, cinsiyetine, bilişsel kapasitesine, olay esnasında çocuğa verilen fiziksel zarara, olayın

tekrarına, olayın içeriğine, çocuğun ruh sağlığına ve kişilik yapısına, istismarcının yakınlık derecesine vb. faktöre göre artmakta yada azalmaktadır. Ayrıca toplumun travmatik yaşantıya dair tutum ve davranışları, olayın çevre tarafından öğrenilmesi, etiketlenme, gibi durumlarda travmanın şiddeti ile ilişkili olabilecek faktörlerdir. Toplumun cinsel istismara yönelik tutum ve davranışları, ailenin ve çevrenin cinsellik ile ilgili tutum ve davranışları, cinsellik ve cinsel istismar ile ilgili dini inanç ve tutumlar, çevrenin cinsel istismar mağduru bireye karşı örselleyici ve yaftalayıcı davranışları, cinsel istismar sonrasında bireyin cinsel yolla bulaşan bir hastalığa maruz kalması da travmanın şiddeti ile ilişkilidir.

Travmatik olayın şiddeti ve sonrasında ortaya çıkan etkileri ayrı ayrı değerlendirilmeye çalışılsa da travmatik olayın o anki şiddetiyle ve sonrasında ortaya çıkan olumsuz etkilerini birbirinden ayırmak o kadar kolay olmamaktadır. Çocuğa cinsel istismar esnasında fiziksel şiddet gösterilmesi, çocuğun tehdit edilmesi, istismarın tanıdığı güvendiği bir kişi tarafından gerçekleştirilmesi, mahrem bölgelerine zarar verilmesi vb. durumlar olay esnasında travmanın şiddetini artırabilmektedir fakat sonrasında bu durumun sonucu olan duygusal, sosyal ve fiziksel etkiler de travmanın şiddetini artırmakta ya da azaltmaktadır.

1.2.2.9.2. Sosyo-Demografik ve Ekonomik Değişkenler

Travmatik bir olaya maruz kalan veya travmadan etkilenen kişi ve kişilerin yaşları, cinsiyetleri, eğitim düzeyleri, ekonomik yapıları vb. gibi sosyo-demografik özelliklerinin travma sonrası stres bozukluğu ile birlikte travma sonrasında verilen tepkilerle de ilişkili olduğu bilinmektedir.

Brewin ve arkadaşlarının 2000 yılında yaptıkları bir çalışmada kadınların erkeklere oranla daha fazla travma sonrası stres tepkisi ve TSSB gösterdikleri gözlemlenmiş ve bu durumun nedeni olarak ta kadınların yaşadıkları ifade etmede zorluk çekmemeleri ve daha çok çocukluk travmasına maruz kalmış olmaları bundan dolayı da daha sonraki yaşam olaylarından daha çok etkilenmeleri olarak değerlendirilmiştir.

Kişinin yaşı ve karşılaştığı olay sayısı, dayanıklılık ve sağlamlıkla ilişkilendirilmektedir (Tedeschi, 2002). Brewin ve arkadaşlarının tarafından 2000 yılında yaptıkları meta-analiz çalışmasında küçük yaşta olmanın bir risk faktörü olduğunu belirtilmektedir.

Davis ve ark., (1998; akt. Linley ve Joseph, 2004), küçük yaşta olan travmatik yaşantı mağdurlarının daha fazla travmatik stres geliştirdikleri saptanmıştır.

Ailenin sahip olduğu çocuk sayısının anne ve babanın travma sonrası stres düzeyi ile ilişkili olduğu düşünülmekte olup çocuk sayısı arttıkça anne ve babanın travma sonrası stres düzeylerinin azaldığı bilinmektedir (Işeri ve ark., 2006).

Travma sonrası stres düzeyini araştıran çalışmalarda sosyo-demografik özellikler ile travma sonrası stres ve TSSB arasında anlamlı bir sonuç bulunmuştur. Meme kanseri hastalarının gelir düzeyi arttıkça stres düzeylerinin azaldığı, kronik böbrek yetmezliği olan hastalarda eğitim ve gelir seviyesi arttıkça travma sonrası gelişimin arttığı saptanmıştır (Karainci ve Erkam, 2007, Yorulmaz ve ark.,2010).

Travma sonrası gelişim ve sosyo-demografik değişkenlerin ilişkisini araştıran çalışma bulgularına göre travmaya maruz kalan kişilerin yakınlarına ilişkin sosyo-demografik değişkenlerin travmaya maruz kalan kişilerin travma sonrası gelişimlerine etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Moğolkoç, 2014).

Eğitim ekonomik düzey, travmaya dolaylı maruz kalanlarda travma sonrası tepkilerin yaygınlığında etkisi olan bir değişkendir. Eğitim seviyesi düşük olanların daha fazla ikincil travmatik stres tepkisi gösterdikleri Green ve arkadaşlarının 1985 yılında yaptıkları bir çalışmada saptanmıştır. Yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin sosyal ağları daha iyi kullanabilme becerisine sahip olmaları, yaşadıkları tepkilerin nedenlerini kavrayabilmeleri ve başa çıkma becerilerinin gelişmiş olması nedeniyle daha düşük stres tepkisi gösterdikleri ifade edilmektedir (Yılmaz, 2006).

Otistik çocukların aileleri ile yapılan bir çalışmada anne ve babaların yaşadıkları travma ile ilgili olarak farklı düzeyde travma sonrası gelişim gösterdikleri, annelerin sosyal destek ve başa çıkma stratejilerinin, babaların ise bu iki değişkene ek olarak dindarlık, yaş ve evlilik süresinde travmalarına etki ettiği bulunmuştur (Elçi, 2004).

Travma sonrasında risk faktörü olarak kadın, bekâr, boşanmış ya da dul, çocuk ya da yaşlı, yoksul, düşük eğitim düzeyine sahip olmak, çocukluk çağı travmalarının, bireyde ya da ailede psikiyatrik hastalık öyküsünün varlığı, içe dönüklük ve dışsal kontrol odağının yüksek olması gibi bazı kişilik özellikleri, ruhsal dayanıklılıkta yetersizlik, öfke, suçluluk gibi psikolojik etkenler, işlevsel olmayan başa çıkma mekanizmaları ve azınlık üyesi olmak dahil edilebilir (Aker, 2012).

1.2.2.9.3. Sosyal Destek

Yaşanan çeşitli sorunlarla ve özellikle stresli durumlarla başa çıkmada önemli bir değişkenin de sosyal destek olduğu bilinmektedir (Eker ve Arkar, 1995). Sosyal destek, “ilgilendiği veya sevdiği bilinen bir kişiyle veya grupta, kişide desteklenmişlik veya bağlılık hissi uyandıran sosyal etkileşimler veya ilişkiler” olarak tanımlanmaktadır (Hobfoll ve Stephens, 1990; akt. Yap ve Devilly, 2004).

Cohen ve Wills adlı araştırmacılar sosyal desteği iki model üzerinden açıklamışlardır. Bu modellerden ilki bireyin yaşadığı stres düzeyinden bağımsız olarak geniş sosyal ağlara sahip olan bireyin sosyal destek ile birlikte sağlığında olumlu gelişmeler yaratan Temel Etki Modelidir. İkincisi ise Tampon Modelidir. Bu modelde yeterli sosyal destek stresin sağlık üzerindeki olumsuz etkisini azaltır ve kişide denge durumunu sağlar. Yani kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığının korunmasında sosyal desteğin önemine vurgu yapar. Sosyal desteğin, kişilerin travmatik yaşantıyı anlatmalarına fırsat verdiğini, dolayısıyla, olayı hatırlatan tüm uyaranlardan kaçınma davranışlarında azalma olabileceğini belirtmektedirler (Stephens ve ark., 1997).

Sosyal desteğin değerlendirilmesinde bireyin sosyal desteği ne düzeyde algıladığı son dönemde yapılan araştırmaların başlıca unsurunu oluşturmaktadır. Bu araştırmalarda bireyin kendi değerlendirmelerine yani algılanan sosyal desteğe yoğunlaşmaktadır (Eker ve ark., 2001). Algılanan sosyal desteğin psikolojik bir rahatlama yarattığı ve stresle baş etme aracı olarak işlev gördüğü saptanmıştır (Runtz ve Schallow, 1997). Sorias adlı araştırmacıya göre sosyal destek yaşam stresinin üstesinden gelmeyi kolaylaştırdığı için aileyi rahatlatıcı bir etkidir.

Stresli olaylar karşısında çevreden alınan yardımlar kişinin stresle baş etme çabalarını olumlu etkiler ve bireyin yaşadığı stresi ve stresöre verdiği anlamı ve olay karşısındaki duygusal tepkisini değiştirmesine yardımcı olur ve alınan somut, duygusal ve araçsal yardımlar stresli durumun yol açtığı olumsuz etkilerin azalmasına etki eder (Thoits, 1986; akt., Çakır ve Palabıyıkoglu, 1994).

Kızılar'ın 2007 yılında çocuğu kanser hastası olan ebeveynlerde sosyal desteği araştırmak amacıyla tedavi gören kanser hastası çocukların ebeveynleriyle gerçekleştirdiği araştırmada, sosyal desteğin hasta çocuk ve ailesinin sorunlarla baş etmesini kolaylaştırdığı ve ebeveynlerde psikiyatrik belirtililerin görülme sıklığını azalttığını saptamıştır.

Alkol bağımlısı ailelerde, stres, sosyal destek ve çocuk istismar arasındaki ilişkilerin araştırıldığı bir çalışmada babaların sosyal destek ve stres düzeyinin çocuk istismarı üzerinde bağımsız yordayıcı oldukları, annelerde ise sosyal desteğin bağımsız yordayıcı olduğu ve sosyal desteğin çocuk istismarı üzerinde stresin etkisine aracılık ettiği tespit edilmiştir (Muller ve ark., 1994).

Bir başka çalışmada anne ve babalık stresi ve depresif belirtilerin anne ve babaların, kendilerinin ve eşlerinin ebeveyn çocuk iletişimi üzerindeki etkisi araştırıldığında anne baba stresinin anne baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi etkilediği ortaya konmuştur(Ponnet ve ark., 2013).

2012 yılında Kang tarafından yapılan bir çalışmada sosyal desteğin aile işlevselliğini artırıp psikosomatik belirtileri düşürdüğü saptanmış ve bundan dolayı ruh sağlığı hizmeti veren kurumlara talebin azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıca Tedeschi ve Calhoun (2004) tarafından oluşturulan travma sonrası gelişim modeline göre; sosyal destek, travmatik yaşantıdan sonra bireyin içinde bulunduğu olumlu değişimin belirleyicilerinden biri olarak tanımlanmıştır. Modelde travmatik olayın ardından sosyal desteğin etkisiyle bireyin yaşadığı stresin azaldığı ve uyum sürecinin kolaylaştığı belirtilmiştir.

1.3.ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ

Çocukluk çağı travması olarak nitelendirilen çocuk cinsel istismarı sanıldığı gibi aksine yaygın bir görünüm sergilemektedir. Başta çocuk olmak üzere tüm aile sistemini etkisi altına almaktadır. Genel olarak literatür incelendiğinde çocukluk dönemi cinsel istismarı ile ilgili çalışmaların çoğunluğunun çocuk üzerine odaklandığı ya da ailesinin sosyo-demografik verilerini betimlediği görülmektedir. Literatürde cinsel istismar ile alakalı olarak ailenin sosyoekonomik durumu, çocuğun cinsiyeti, yaşı, ebeveynlerin madde kullanması, ebeveynlerinin eğitim düzeyi, ailede ruhsal hastalığın varlığı gibi risk faktörleri üzerinde sıklıkla durulmaktadır. Ancak ailenin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin çocuğun cinsel travma sonrası travmatik stresine ne oranda etki ettiği üzerine çok fazla araştırma yapılmamıştır.

Aile bir sistemdir ve ebeveyn alt sistemi, çocuk alt sistemi, kardeşler alt sistemi gibi alt sistemlerden oluşur, çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar kökenli travmalarını bu sistem içinde değerlendirdiğimizde travma sonrası stresi ve buna bağlı olarak gelişebilecek

patolojileri sadece psikodinamik bir bağlamda tartışmak travmanın ve sonrasında meydana gelebilecek travmatik stresin neden ve sonuçlarını açıklamada yetersiz kalacaktır. Sistem yaklaşımı hiç bir sistemin bileşenlerine ayrılmasıyla yeterli bir şekilde anlaşılamayacağını çünkü sistemi oluşturan öğeler arasındaki ilişkinin tek başına diğer öğeler kadar önemli olduğu vurgusu yapar. Bu perspektiften bakıldığında cinsel istismara maruz kalan çocuk ile ailesi arasındaki ilişki travma sonrasındaki stres tepkilerini açıklamakta psikodinamik yaklaşımdan daha etkin bir sonuç sağlayacaktır. Cinsel istismar çocuk için bir travmadır. Bu bağlamda bakıldığında çocukluk dönemi cinsel istismarı ruh sağlığı çalışanlarının araştırma ve müdahale becerilerini psiko-sosyal kuramlar çerçevesinde uygulayabilecekleri bir alanı oluşturmaktadır. Cinsel istismarın çocuk ve aile üzerindeki karşılıklı etkisini ve ailenin travmatik strese etkisi bütüncül bir çerçeve içinde alabilmek için sistem yaklaşımı odağında ekolojik sistem yaklaşımının çevresi içerisinde insan perspektifi kullanılarak bu çalışmanın yapılması lüzumlu görülmüştür.

Bu çalışmanın problem durumu çocuğun ve ailenin yaşam döngüsünü etkileyen travmatik bir süreç olarak kabul edilen cinsel istismarın çocuklar üzerinde oluşturabileceği travmatik stres tepkisi üzerinde çocuğun ve ailesinin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin etkisinin ne oranda olduğudur.

1.4.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı; 18 yaş altında cinsel istismara maruz kalmış ve Çocuk İzlem Merkezlerinde görüşmeleri yapılmış çocukların, sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin cinsel istismar sonrasında yaşadıkları travma sonrası tepkilere etkisini ortaya koymaktır.

Bu genel amaç doğrultusunda araştırmanın alt amaçları ise:

1. Cinsel istismara maruz kalan çocukların sosyo-demografik özellikleri nelerdir?
2. Çocuğun sosyo-demografik özelliklerin travma sonrası stresine etkisi var mıdır?
3. Cinsel istismara maruz kalan çocukların ekonomik durumları nelerdir?
4. Çocuğun ekonomik durumun cinsel istismar sonrası meydana gelen travma strese etkisi var mıdır?
5. Travma sonrası meydana gelen değişiklikler nelerdir?
6. Cinsel istismara uğrayan çocukların travma sonrası stres düzeyleri ne kadardır?

7. Ailenin cinsel istismar sonrası ortaya çıkan stres faktörlerinde etkisi nedir?

1.5. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Araştırma sonunda elde edilecek veriler özellikle cinsel istismara maruz kalmış çocukların sosyo-demografik ve ekonomik durumlarını ortaya konulması, cinsel istismara uğramış çocukların travmaları hakkında düşünme ve tartışma ortamı yaratması bakımından çocuk cinsel istismarı ve travma literatürüne katkı sağlaması, cinsel istismardan dolayı mağdur olmuş çocuklara yönelik psiko-sosyal müdahalelere kaynak oluşturması ve cinsel istismar ile ilgili farkındalık yaratması bakımından önemlidir.

Ayrıca çocuk cinsel istismarında sosyal hizmet müdahalesinin etkililiğini ve verimliliğini göstermesi bakımından da bu çalışma önem arz etmektedir.

1.6. ARAŞTIRMANIN SAYILTI LARI

Bu araştırmada kabul edilen sayılıtlar şunlardır:

1. Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda travma durumu gerçekleşir.
2. Cinsel istismar sonrası çocukların içinde buldukları duruma sosyal çevrenin etkisi vardır.
3. Aile varlığı çocuğun psiko-sosyal gelişiminde oldukça önemli bir yere sahiptir.

1.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIK LARI

Bu çalışma Türkiye’de bulunan tüm Çocuk İzlem Merkezlerinde yapılması planlanmıştır. Ancak süre ve olanakların yetersizliği nedeniyle Kocaeli ilinde bulunan Çocuk İzlem bulunan Çocuk İzlem Merkezinde adli görüşmeleri yapılmış çocuklar ve ailelerinden toplanan veriler ile yapılmıştır.

Çalışma ilk başta nitel bir çalışma olarak tasarlanmış, çocuk ve aileleriyle görüşmeler yapılması planlanmıştır. Ancak çalışma için gerekli etik kurul izni alınırken bu durumun

etik açıdan riskler yaratabileceği tebliğ edilmiş bu nedenle çalışma Retrospektif (dosya taraması) bir çalışmaya dönüştürülmüştür.

1.8. TANIMLAR

Çocuk: 8-18 yaş aralığında cinsel istismara uğramış olma iddiası ile Çocuk İzlem Merkezi'ne aile üyelerinden en az biri ile getirilen bireydir.

Sosyo-Demografik: Cinsel istismara uğramış olan çocukların ve ailelerinin yaş, eğitim, medeni hal, meslek gibi özelliklerine denir.

Ekonomik Durum: Çocuğun ve ailesinin maaş, sosyal güvenlik durumu, sağlık hakkından faydalanma durumu, kişisel gelişimi için ayrılan maddi olanakları ifade eder.

Aile: Cinsel İstismara uğramış çocuğun başta anne, baba ve kardeşleri olmak üzere çocuk ile aynı hanede yaşayan bireyleri ifade eder.

Travma: 9-18 yaş aralığında olup cinsel istismara uğramış ve çocuk izlem merkezine getirilmiş çocukların ruhsal durumunda meydana gelen olumsuzluk.

Çocuk İzlem Merkezi: Kocaeli ilinde yer alan ve çocuklarla adli görüşme yapılmak amacıyla hizmet veren, özel birimlerdir.

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada gözlemsel araştırma yöntemlerinden biri olan retrospektif araştırma yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma, 2013-2016 yılları arasında Kocaeli ilinde meydana gelen ve Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı talimatı ile Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi kayıtlarına yansıyan cinsel istismar vakalarının; yaş, eğitim durumları, cinsiyet, taciz eden ve edilenin kan bağı açısından birbirlerine olan yakınlık dereceleri, olayların gerçekleşme biçimleri, olayların gerçekleştiği yerler, çocukların cinsel istismar sonrası stres düzeyleri incelenmesini kapsayan retrospektif bir çalışmadır.

2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırma 2013-2016 yılları arasında Sağlık Bilimleri Üniversitesi Kocaeli Derince Eğitim ve Araştırma Hastanesi Çocuk İzlem Merkezine adli makamlarca yönlendirilmiş cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerin dosya bilgilerine dayanılarak geriye dönük bir desende planlanmış ve uygulanmıştır. Bu olgularda değerlendirme standart bir işlemler dizisi üzerinden yürütülmüştür.

Araştırmanın evreni olarak Türkiye’de cinsel istismara uğrama veya uğrama şüphesiyle Çocuk İzlem Merkezlerine yönlendirilen tüm çocuklar olarak belirlenmiş fakat süre, olanaklar ve ulaşılabilirlik, araştırmacının Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi’nde çalışıyor olması gibi nedenlerden ötürü Kocaeli ili ulaşılabilir evren olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında 2013-2016 yılları arasında Kocaeli İlinde bulunan Cumhuriyet Savcılıkları tarafından cinsel istismara maruz kalma şüphesiyle Çocuk İzlem Merkezine gönderilen 560 olgu araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Merkezin rutin işleyişi sırasında merkeze ailesi ile getirilmiş ve travmatik stres ölçeği uygulanmış, aileleri ile aile görüşmesi yapılmış aile görüşme raporu düzenlenmiş ve Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı’nın izin vermiş olduğu 163 çocuk dosyası çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Örneklem üzerinden dosyalar çalışmaya dahil edilirken çocukların ailesi ile ÇİM'e getirilmiş olması, çocuk izlem merkezinde aile görüşmelerinin yapılmış olması, çocuk izlem merkezinde buldukları süre içinde çocuklara travmatik stres ölçeğinin uygulanmış verilerinden oluşan dosyalar olması durumu çalışmaya dahil olma kriterleri olarak belirlenmiştir.

Zeka düzeyleri ile ilgili bir tanı ya da rapor almış çocuk dosyaları ve okuma yazma bilmeyen çocuk dosyaları, 8 yaş altındaki çocuk formları, eksik bilgi içeren veya doldurulmamış formları içeren dosyalar, Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından incelenmesine izin verilmeyen dosyalar çalışma kapsamında değerlendirme dışında bırakılmıştır.

2.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma verilerini toplamak amacıyla araştırmacı tarafından bir tarama formu oluşturulmuş ayrıca çocukların travmatik stres tepkilerinin düzeyini belirlemek amacıyla adli görüşme sırasında çocuklara uygulanan travmatik stres belirti ölçeğinin verileri de hiçbir değişiklik yapılmadan aynen kullanılmıştır. Çocuk izlem merkezinde taranan dosyalardan elde edilen veriler ve bilgiler araştırmacı tarafından oluşturulan tarama formuna kaydedilmiş ve Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği ne çocukların daha önceden işaretlemiş oldukları şıklar araştırmanın amacına uygun olarak kopyalanmıştır. Tarama formu; çocuk izlem merkezinin rutin işleyişi esnasında çocuk ve ailelerine doldurtulan yada adli görüşmeciler tarafından yapılan görüşmeler sonunda dosyalara eklenen verileri çalışmanın amacına uygun bir şekilde kaydetmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Bu form hiçbir suretle çocuk ve ailesinin mahremiyetini ihlal edecek ve onların güvenliğini tehdit edecek veriye yer vermemektedir. Form çocukların yaş, cinsiyet, eğitim durumu vb. gibi sosyo-demografik verilerini, anne ve babaların yaş, medeni durum, evlenme biçimleri, eğitim durumları vb. sosyo-demografik verilerini, çocuğun maruz kaldığı istismarın türü, sıklığı, istismarcının yakınlık derecesi vb. istismara ait verileri, ailelerin gelir durumları, konut durumları vb. ekonomik durumlarına ait verilerini ve ailenin ve çocuğun ilişki düzeyleri, sorun çözme yolları, iletişim düzeyleri vb. gibi psiko-sosyal verileri elde etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Form oluşturulurken ulusal ve uluslararası hukuki mevzuat göz önünde bulundurulmuş, kişi ve kurumların haklarını ihlal edecek bir veriye yer verilmemiştir.

Form hazırlanırken çocuk psikiyatri uzmanından görüş alınmış olup çalışmanın retrospektif olmasından dolayı çocuklarla doğrudan ve dolaylı bir görüşme yapılmayacağından çocuk ruh sağlığını etkilemeyeceği üzerine görüş alınmıştır.

Formda yer alan her soru objektif olup çalışmanın amacına yönelik bilgi edinmeye yöneliktir. Sorular tüm bilimsel çalışmalarda yer alan veya alabilecek sosyo- demografik verileri içermektedir. Bu nedenle formda yer alan hiçbir soru kişilerin gizliliğini ve güvenliğini tehdit edecek bir unsur taşımamaktadır.

Form sadece araştırmacı tarafından kullanılmış ve dosya taraması sadece araştırmacı tarafından yapıldığından dolayı vakaların mahremiyetini ve güvenliği riske edecek bir durum söz konusu olmamıştır.

Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği (ÇTSS-TÖ) : Çocuk ve gençlerde travma sonrası stres tepki ölçeği (ÇTSS-TÖ) TSSB belirtilerinin şiddetini ölçmek amacıyla Pynoss ve arkadaşları tarafından 1987 yılında geliştirilmiş bir ölçektir. Çeşitli travmatik yaşantılar sonrasında çocuk ve ergenlerde ortaya çıkan stres tepkilerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş 20 maddelik bir ölçektir. Her madde belirtinin şiddetine göre 0-4 puan arasında değerlendirilmektedir. Çocuklar her maddeye beşli derecelendirme(0=hiçbir zaman, 1=çok az bir zaman, 2=az bir zaman, 3=çoğu zaman, 4= pek çok zaman) üzerinden yanıtlamaktadır. Ölçeğin Türkçe 'ye çevrisi ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Erden ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Türkçe'de test-tekrar test güvenilirliği 0.86, görüşmeciler arası güvenilirliği. 98 olarak bulunmuştur (Erden ve ark. 1999). ÇTSS-TÖ beşli Likert tipi yarı yapılandırılmış bir ölçektir. Toplam puanınının 12-24 arasında olması hafif TSSB tepkisi, 25-39 arası orta düzeyde, 40-59 arası ağır ve 60'ın üstü çok ağır derecede TSSB tepkisine işaret etmektedir.

2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırma kapsamında 2013-2016 yılları arasında Kocaeli İlinde bulunan Cumhuriyet Savcılıkları tarafından cinsel istismara maruz kalma şüphesiyle Çocuk İzlem Merkezi'ne gönderilen 560 olgu araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Merkezin rutin işleyişi

sırasında merkeze ailesi ile getirilmiş ve travmatik stres ölçeği uygulanmış, aileleri ile aile görüşmesi yapılmış aile görüşme raporu düzenlenmiş ve Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı'nın izin vermiş olduğu 163 çocuk dosyası çalışmanın örneklemini oluşturmuştur.

Araştırma kapsamında çocuklarla ve aileleriyle doğrudan veya dolaylı bir görüşme yapılmadığından, geriye dönük olarak dosya taraması yapıldığından dolayı çocukların ve ailelerin ruh sağlığını olumsuz etkileyecek herhangi bir olumsuz bir süreç yaşanmamıştır. Ayrıca her tarama formunun alt kısmında araştırmacı tarafından gizliliğin ve veri güvenliğinin sağlanacağı, ailelerin ve çocukların ruh sağlığına çalışmanın olumsuz bir etkisi olmayacağı, tıp etiği ve konu ile ilgili ulusal ve uluslararası mevzuata uygun hareket edileceğine dair araştırmacının taahhütü yer almıştır.

Araştırma kapsamında veri toplanmasına Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Tıbbi Uygulamalar Etik Kurulundan izin alındıktan sonra, 15 Ocak 2017 de başlanılmış ve 15 Mart 2017 de bitirilmiştir. 16 Mart 2017 ile 15 Nisan 2017 tarihleri arasında verilerin istatistiksel analizi, yorumlanması ve raporlaştırılması yapılmıştır. 30 Nisan 2017 tarihinde de araştırma bitirilmiştir.

2.5. VERİLERİN İŞLENMESİ VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Örneklem üzerinden dosyalar çalışmaya dahil edilirken incelenecek dosyalardaki çocukların ailesi ile ÇİM'e getirilmiş olması, ÇİM'de aile görüşmelerinin yapılmış olması, travmatik stres ölçeğinin uygulanmış olması durumu çalışmaya dahil edilme kriteri olarak belirlenmiştir.

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin işlenmesinde SPSS 17.00 İstatistiksel Paket Programı tanımlayıcı istatistik testleri kullanılmıştır. Çalışmadaki demografik verilerin frekans analizi yapılmış, sayı, dağılım ve yüzde değerleri hesaplanmıştır. Tanımlayıcı analizlerin yanı sıra, bağımsız grupların oranları ki-kare testi ile karşılaştırılmıştır. Dağılımlar normal değerler gösteriyorsa ilişkisiz örneklem için T testi, ikiden fazla değişken normal dağılım karşılıyorsa tek yönlü Anova, karşılamıyorsa Kruskal Wallis Testi vb. uygulanmıştır. Veriler ortalama değer, standart sapma ve yüzde olarak verilmiştir.

2.6. SÜRE VE OLANAKLAR

Araştırma Mayıs 2015 Nisan 2017 tarihleri arasında tamamlanmıştır. Araştırmada insan gücü olarak; çalışmanın literatür taraması, planlaması, formların hazırlanması, geriye dönük dosya taramalarının yapılması, istatistiksel çözümlerinin yapılması, değerlendirilmesi, yorumlanması ve raporlaştırılması araştırmacı tarafından yapılmış ve tüm giderler araştırmacı tarafından karşılanmıştır.

BÖLÜM III

BULGULAR VE YORUMLAR

3.1.SOSYO DEMOGRAFİK BULGULAR VE YORUMLAR

Cinsel istismara maruz kalmış çocukların ve ailelerinin, genel özellikleri, çocukların sosyo-demografik özellikleri, anne ve babanın sosyo-demografik özellikleri olmak üzere iki alt bölümden oluşmaktadır.

3.1.1.Çocuğa İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular ve Yorumlar

Bu alt bölümde cinsel istismara maruz kalan çocukların sosyo-demografik özellikleri sunulmaktadır.

Çocukların sosyo-demografik özellikleri(cinsiyet, yaş, okula devam etme durumu, eğitim durumu), ders başarıları, cinsiyet ve okul başarı düzeyi arasındaki ilişki, çalışma durumu ve okula devam etme durumu arasındaki ilişki, çocukların yaşadıkları yer, hane içerisinde yaşanan bireyler ve kardeş sayıları bu başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 1. Çocuklara İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

	Sayı	Yüzde
Cinsiyet		
Kız	147	90,2
Erkek	16	9,8
Yaş		
9-12 Yaş	70	42,9
13-18 Yaş	93	57,1
Okula Devam Durumu		
Okula Gidiyor	142	87,1
Okula Gitmiyor	21	12,9
Eğitim Durumu		
İlkokul	36	25,2

Ortaokul	60	42,0
Lise	47	32,9
Toplam	163	100

2013-2016 yılları arasında Kocaeli Çocuk İzlem Merkezine cinsel istismara maruz kalmaları nedeniyle getirilen çocukların cinsiyetleri ile ilgili sayı ve yüzde dağılımları Tablo 1’de verilmiştir. Tablo 1’de görüldüğü üzere cinsel istismara maruz kalan çocukların %90,2’sini kız çocuklarının, %9,8’ini erkek çocuklarının oluşturduğu görülmektedir. Kız çocuğu olmak cinsel istismar açısından önemli bir risk faktörü olarak değerlendirilebilir. Metin tarafından 2010 yılında yapılan çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların (%78,1) kız, 88’i (%21,9) erkek olduğu, Özer ve arkadaşlarının 2003-2007 yılları arasında Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü’ne yönlendirilen cinsel istismar mağduru çocuklarla yaptığı çalışmada, yönlendirilen 18 yaş altı çocukların %18,18’inin erkek, %81,82’sinin kız olduğu, Sarıcan tarafından 2016 yılında Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi’nde yapılan çalışmada merkeze yönlendirilen çocukların %84’ünün kız %16’sının da erkek çocuğu olduğu tespit edilmiştir. Literatürde yapılan diğer çalışmalar ile bu çalışmanın paralellik gösterdiği kız çocuklarının erkek çocuklarından daha fazla cinsel istismar bildiriminde bulunduğu söylenebilir. Erkek çocuklarının bildirim az olmasının sebebi Crosson ve Tower’ında belirttiği gibi (2008) toplumsal olarak kız çocuklarına ve erkek çocuklarına atfedilen değerler ve davranış örüntüleri ile ilişkili olabilir. Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının çocuk cinsel istismarında kız çocuklarının cinsel istismara uğramasını meşrulaştırdığı, erkek çocuklarının ise cinsel istismar bildirimlerinin önüne görünmez bir perde çektiği söylenebilir. Çocukların yaşadığı cinsel istismar sonrasında güvendikleri bir yetişkin ile bu durumu paylaşmaları da zor görünmektedir.

Araştırma kapsamında ulaşılan dosyalardan cinsel istismara maruz kalan çocukların %42,9’unun 9-12 yaş aralığında, %57,1’inin 13-18 yaş aralığında olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Buradan yaş arttıkça cinsel istismar riskinin arttığı söylenebilir. Bunting ve arkadaşlarının (2008) çalışmasında cinsel istismar mağduru 5126 çocuk yaş gruplarına göre değerlendirilmiş; istismarın en sık 10 yaş ve üzeri (%70) en az ise 0-4 yaş grubunda (%8) gerçekleştiği bildirilmiştir. Çengel ve arkadaşlarının (2007) cinsel istismara maruz kalan 42 çocuğu değerlendirdikleri çalışmalarında; erkeklerin

%39,1'inin okul döneminde (7–11 yaş) kızların ise %62,5 ergenlik döneminde (12 yaş ve üzeri) cinsel istismara uğradığını bildirilmişlerdir. Zengin'in(2014) 72 çocuk ile yaptığı çalışmada da olguların çoğunun 12-15 yaş aralığında olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatür tarandığında cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşları ile ilgili bulguların mevcut çalışma ile paralellik gösterdiği ve yaş arttıkça cinsel istismarın arttığı söylenebilir.

Bu çalışmada çocukların %87,1'inin örgün eğitime devam ettiği, %12,9'unun eğitim hayatına devam etmediği, eğitim hayatına devam edenlerin %25,2'sinin ilkokul, %42'sinin ortaokul, %32,9'unun lise düzeyinde eğitim hayatlarına devam ettiği görülmektedir. Metin tarafından 2010 yılında yapılan bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların %29,6 ilkokul, %37,1'i ortaokul, %21,1'inin lise dönemde olduğu; bir başka çalışmada da örneklemdaki çocukların büyük oranda ilkokul öğrencisi olduğu belirlenmiştir (Vural ve diğ. 2013). Zengin'in(2014) yaptığı çalışmada olguların büyük oranda ilköğretim öğrencisi olduğu ve %18,3'ünün ise cinsel istismar sonrasında okulu bıraktıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatür ile mevcut çalışma verileri arasında tam bir benzerlik bulunamamıştır. Bu durumun mevcut çalışmanın örnekleminin küçük olması ve tek bir merkezden elde edilen verilerden üretilmiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu tarz çalışmalarda örneklem seçiminin farklı kriterlere bağlı olmasından ötürü bu farklılık olağan olarak değerlendirilebilir.

Tablo 2. Çocukların Ders Başarılarına İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Kötü	7	4,9
Orta	66	46,2
İyi	70	49,0
Toplam	143	100

Tablo 2'de görüldüğü üzere cinsel istismara maruz kalan çocukların % 4,9'u ders başarısını kötü, %46,2'si orta düzey, %49'u iyi olarak belirtmişlerdir.

Tablo 3. Cinsiyet Ve Okul Başarı Düzeyi İlişkin Bulgular

	OKUL BAŞARI DÜZEYİ			
	Kötü	Orta	İyi	Toplam
Kız	6	61	60	127
%	4,7	48,0	47,2	100
Erkek	1	5	10	16
%	6,3	31,3	62,5	100
Toplam	7	66	70	143
%	4,9	46,2	49,0	100

Tablo 3'te cinsel istismara maruz kalan çocukların cinsiyet ve okul başarı düzeyleri yer almaktadır. Tablo 2,1'e göre cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının % 4,7'si kötü, %48'i orta, %47,2 si iyi okul başarı düzeyine sahip oldukları; erkek çocuklarının ise % 6,3'ünün kötü, %31,3'ünün orta, %62,5'inin iyi okul başarı düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir. Kız ve erkek çocuklarının yarısından fazlasının orta ve üzeri okul başarı düzeyine sahip oldukları saptanmıştır.

Tablo 4. Sınıf Düzeyi ve Okul Başarı Düzeyine İlişkin Bulgular

	OKUL BAŞARI DÜZEYİ			
	Kötü	Orta	İyi	Toplam
İlkokul	1	11	24	36
	%2,8	% 30,6	%66,7	%100
Ortaokul	4	20	36	60
	% 6,7	% 33,3	%60,0	%100
Lise	2	34	10	46
	%4,3	%73,4	%21,7	%100

Tablo 4'te görüldüğü üzere ilkökul düzeyindeki öğrencilerin % 2,8'inin derslerinin kötü olduğu, %30, 6'sının orta düzey olduğu, %66,7'sinin ise iyi olduğunu, ortaokul düzeyindeki öğrencilerin %6,7'si derslerinin kötü, %33,3'ünün orta, %60,0'ının iyi olduğu, lise düzeyindeki öğrencilerin %4,3'ünün derslerinin kötü olduğu, %73'4'ünün

orta düzey olduğu, % 21,7 sinin iyi olduğu saptanmıştır. Çocukların sınıf düzeyleri arttıkça başarı düzeylerinin azaldığı söylenebilir.

Tablo 5. Çocukların Yaşadıkları Yere İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Aile Yanı	158	96,9
Kurum Bakımı	4	2,5
Yatılı Okul	1	0,6
Toplam	163	100

Tablo 5’de görüldüğü üzere cinsel istismara maruz kalan çocukların %96,9’u ailesinin yanında, %2,5’i kurum bakımı veren Kocaeli Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü’ne bağlı kurum veya kuruluşlarda, % 0,6’sının da Kocaeli İl Milli Eğitim Müdürlüğü’ne bağlı yurtlarda kaldığı saptanmıştır. Uğur ve arkadaşları tarafından 2012 yılında yapılan bir araştırmada cinsel istismar mağduru çocukların %84’ünün ailesi ile %8,8’inin sosyal hizmetlere bağlı bir kurumda kaldığı tespit yapılmıştır. Dönmez tarafından 2014 yılında yapılan çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların % 2,0’sinin kurum bakımında kaldığı, %98’inin aile veya akraba yanında kaldığı tespit edilmiştir. Literatür ve yapılan çalışmanın bulgularının uyumlu olduğu söylenebilir. Yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların çoğunlukla ailelerinin yanında yaşadıkları görülmektedir. İstismara uğrayan çocuklarının büyük bir kısmının aile yanında yaşarken istismara maruz kalmaları, aile içindeki risk faktörlerinin; sağlıksız aile işlevleri, ekonomik sorunlar, göç yaşama, tek ebeveynli olma, üvey ebeveyn olma, boşanmış aile yapısında olma, katı ve kuralcı olma vb. cinsel istismar açısından önemli arz ettiği söylenebilir.

Tablo 6. Hane İçerisinde Yaşanılan Bireylere İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Çekirdek Aile	114	71,7
Geniş Aile	12	7,5
Tek Ebeveyn	15	9,4
Kardeşler	2	1,3
Akraba	2	1,3
İmam Nikahlı Eş	5	3,1
Öz ve Üvey Ebeveyn	9	5,7

Toplam	159	100
---------------	------------	------------

Tablo 6 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocuklarının %71,7'sinin çekirdek ailesi ile (anne, baba ve kardeşler), %7,5'inin geniş ailesi ile (anne, baba, kardeşler ve büyükanne, büyükbaba, amca dayı, teyze vb.), %9,4'ünün tek ebeveyni ile (sadece anne veya sadece baba), %5,7 sinin öz ebeveyni ve üvey ebeveyni ile %3,1'inin imam nikahlı eşi ile %1,3'ünün kardeşi ile %1,3'ünün akrabası ile yaşadığı saptanmıştır.

Yapılan bir başka çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların % 62'sinin çekirdek ailede, % 8,3'ünün geniş ailede , %13,2'sinin tek ebeveynli ailede yaşadığı saptanmıştır (Uğur ve diğerleri, 2012). Dönmez ve arkadaşları tarafından yapılan çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların %80'inin çekirdek ailede, %14'4'ünün tek ebeveynli ailede yaşadığı tespit edilmiştir. Alan yazın ile çalışmanın bulgularının tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Cinsel istismara maruz kalan çocukların genelinin çekirdek aile yapısı içerisinde yaşadıkları söylenebilir. Ayrıca çalışma kapsamında değerlendirilen dosyalardan bir kısmının çocuk gelin oldukları, erken yaşta evlendirilme olgusunun cinsel istismar olarak değerlendirilmesine rağmen devam ettirildiği söylenebilir.

Tablo 7. Çocukların Kardeş Sayılarına İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Tek Çocuk	23	14,1
2 Kardeş	66	40,5
3 Kardeş	50	30,7
4 Kardeş ve üzeri	24	14,7
Toplam	163	100

Tablo 7'de görüldüğü üzere cinsel istismara maruz kalan çocukların % 14,1'inin tek çocuk, %40,5'inin 2 kardeş, %30,7'sininim 3 kardeş, %14,7'sinin de 4 ve üzeri kardeş sayısına sahip olduğu, çocukların çoğunluğunun (% 89,9'unun) 2 ve üzeri kardeşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

Uğur (2012) ve Er (2010) yıllarında yaptıkları çalışmalarında cinsel istismara maruz kalan çocukların birden fazla kardeşi olduğu bulgusuna erişmişlerdir. Ayrıca Sarıcan tarafından 2016 yılında Kocaeli Çocuk İzlem Merkezinde yapılan bir çalışmada çocukların büyük bir çoğunluğunun birden fazla kardeşi olduğunu tespit etmiştir. Sedlak

ve arkadaşları tarafından 1997 yılında yapılan bir çalışmada kardeş sayısı ve cinsel istismar arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir. Çin’de 2004 yılında yapılan bir çalışmada cinsel istismar ile kardeş sayısı arasında ilişki olmadığı saptanmıştır. Mersin ilinde yapılan bir çalışmada cinsel istismar mağduru olguların çoğunluğunun (% 25,9) bir kardeşe sahip olduğu, sadece % 10,2’sinin kardeşinin olmadığı belirlenmiştir (Metin, 2010). Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi’nde cinsel istismar mağduru çocuklar ile yapılan bir kontrollü bir çalışmada; cinsel istismara maruz kalmış grubun kardeş sayısı kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Önen, 2009). Kocaeli’nde yapılan bir çalışmada cinsel istismar mağduru 426 olgunun çoğunluğunun (% 85,5) en az bir kardeşi olduğu, % 20,3’ünün 3 ve daha fazla kardeşe sahip olduğu belirlenmiştir (Yanal, 2013). Yapılan çalışma ile alan yazındaki çalışmaların verilerin tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Kardeş sayısı arttıkça anne ve babanın bakım vermekle yükümlü olduğu çocuk sayısı arttığı bu nedenle ebeveynlerin çocuk ile zaman geçirme, gerekli önlem alma, çocuğun başına gelen eylemleri fark etme gibi görevlerinin aksayabileceği söylenebilir.

3.1.2.Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Ailelerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu alt bölümde cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin sosyo-demografik özellikleri sunulmaktadır.

Ailelerin sosyo-demografik özellikleri; ebeveynlerin medeni durumu, yaşları, meslekleri, eğitim durumları, evlilik biçimleri, evlilik süreleri, boşanma süreleri, boşanma nedenleri, çocuğun velayet durumu, üvey ebeveyne ait yaş cinsiyet vb. bu başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 8. Çocukların Anne Ve Babalarına İlişkin Sosyo-Demografik Bulgular

	Anne		Baba	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Yaş				
18- 25	1	0,6		
26-33	33	20,2	9	5,6
34-40	63	38,7	56	34,6
40 Yaş Üzeri	66	40,5	97	59,8
Doğum yeri				
Marmara	123	75,5	118	72,8
Ege	1	0,6	1	0,6
Akdeniz	1	0,6	2	1,2
Karadeniz	19	11,7	22	13,6
İç Anadolu	2	1,2	2	1,2
Güneydoğu	1	0,6	2	1,2
Doğu	14	8,6	13	8,0
Medeni Durum				
Evli	135	82,8	137	86,2
Boşanmış	20	12,3	19	11,9
Eşi Ölmüş	2	1,2	3	1,9
Tekrar Evlenmiş	4	2,5		
Nikahsız Yaşıyor	2	1,2		
Okuma Yazma Yok	7	4,3	5	3,1
Okuma Yazma Var	3	1,8	6	3,7
İlkokul	96	58,9	77	46,9
Ortaokul	25	15,3	24	14,8
Lise	25	15,3	41	25,3
Üniversite	7	4,3	10	6,2
Toplam	163	100	162	100

Tablo 8 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların annelerinin %40,5'inin 40 yaş ve üzeri olduğu, %38'7 sinin 34-40 yaş aralığında olduğu, % 20,2'sinin 26-33

yaş aralığında olduğu, %0,6'sının da 18-25 yaş aralığında olduğu; babaların %59,8'inin 40 yaş üzeri, %34,6'sının 34-40 yaş aralığında, %5,6'sının 26-33 yaş aralığı oldukları saptanmıştır.

Literatürde cinsel istismara maruz kalan çocukların anne ve babalarının yaşları ilgili yeterli miktarda çalışma bulunmamaktadır. Metin tarafından 2010 yılında yapılan çalışmada anne ve babaların genelinin 35 yaş üzeri oldukları saptanmıştır, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde 2009 yılında yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğradığı düşünülen ve adli makamlarca yönlendirilmiş olan 72 çocuk ve ergenin anne yaş ortalaması 36.9 ± 7.07 yıl, baba yaş ortalaması ise 41.95 ± 8.41 yıl olarak bildirilmiştir. Ebeveyn yaş ortalaması ile ilgili bulgular ülkemizde yapılan bu çalışma ile benzerdir. Anne ve babaların ortalama evlilik yaşının 25 yaş ve sonrası olduğu söylenebilir.

Tablo 8'e göre annelerin; %75,5'inin Marmara, %11,7'sinin Karadeniz, %8,6'sının Doğu Anadolu, %1,2'sinin İç Anadolu, %1,2'sinin yurtdışı doğumlu, %0,6'sının Ege, %0,6'sının Akdeniz ve %0,6'sının Güneydoğu Anadolu; babaların %72,8'inin Marmara, %13,6'sının Karadeniz, %8'inin Doğu Anadolu, %1,2'sinin yurtdışı doğumlu, %1,2'sinin İç Anadolu, %1,2'sinin Güneydoğu Anadolu, %1,2'sinin Akdeniz, %0,6'sının Ege bölgelerinde bulunan illerde doğduğu saptanmıştır. Anne ve babaların doğum yerlerinin paralel bir dağılım gösterdiği, anne ve babaların çoğunluğunun Marmara bölgesi içerisinde bulunan illerde doğdukları söylenebilir.

Literatürde anne ve babaların doğum yerleri ile ilgili bilgilere rastlanılmamıştır. Bu çalışma bu anlamda literatüre katkı sağlamıştır.

Tablo 8'de annelerin %82,8'inin evli, %12,3'ünün boşanmış, %2,5'inin boşanıp başka biri ile tekrardan evlendiği, %1,2'sinin nikahsız yaşadığı, %1,2'sinin eşinin vefat ettiği; babaların %86,2'sinin evli, %11,9'unun boşanmış olduğu, görülmektedir. Anne ve babaların çoğunluğunun evli oldukları, çocukların öz anne ve babaları ile yaşadıkları söylenebilir.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların annelerinin %4,3'ünün okuma yazma bilmediği, %1,8'inin okuma yazma bildiği ama eğitim almadığı, %58,9'unun ilkökul mezunu, %15,3'ünün ortaokul mezunu, %15,3'ünün lise mezunu, %4,3'ünün üniversite mezunu oldukları tespit edilmiştir. Babaların %3,1'inin okuma yazma bilmediği, %3,7'sinin okuma yazma bildiği ama örgün eğitim almadığı, %46,9'unun ilkökul

mezunu, %14,8'inin ortaokul, %25,3'ünün lise mezunu, %6,2'sinin üniversite mezunu oldukları saptanmıştır.

Koç ve arkadaşları tarafından 2009 yılında Ege Üniversitesinde yapılan bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların annelerinin %68,5'inin ilkököl, %11,2'sinin ortaokul, %11,2'sinin lise %9,0'unun üniversite mezunu olduğu babaların %78,7'sinin ilkököl, %5,6'sının ortaokul, %12,4'ünün lise, %3,4'ünün üniversite mezunu olduğu tespit edilmiştir. Uğur tarafından yapılmış 2012 yılında çalışmada cinsel istismar mağduru çocukların anne ve babaların %70,8'inin ilköğretim düzeyinde eğitim aldıkları, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada cinsel istismara uğradığı düşünülen ve adli makamlarca yönlendirilmiş olan 72 çocuk ve ergenin anne-baba eğitimlerinin ağırlıklı olarak ilköğretim düzeyinde olduğu bildirilmiştir. Bunların yanısıra annenin eğitim düzeyi ile cinsel istismar arasında bir ilişki olduğu, annenin eğitim düzeyi düştükçe cinsel istismara maruz kalma riskinin ve cinsel istismar şiddetinin artmaktadır (Önen Doğan, 2009). Bu çalışmadaki bulgular ile ülkemizde yapılan çalışmalarla anne baba eğitim düzeylerinin benzer olduğu ve düşük anne eğitiminin çocuk cinsel istismarı açısından bir risk faktörü oluşturduğu söylenebilir.

Tablo 9. Anne ve Babaların Mesleklerine İlişkin Bulgular

	Anne		Baba	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Çalışmıyor	120	73,6	15	9,3
İşçi	27	16,6	87	53,7
Memur	3	1,8	6	3,7
Emekli	4	2,5	4	8,6
Serbest Meslek	8	4,9	36	22,2
Diğer	1	0,6	4	2,5
Toplam	163	100	162	100

Tablo 9 incelendiğinde annelerin çoğunluğunun %73,6'sının çalışmadıkları, %16,6'sının işçi, %1,8'inin memur, %2,5'inin emekli, %5,5'inin serbest meslek sahibi oldukları; babaların %9,3'ünün işsiz, %53,7'sinin işçi, %3,7'sinin memur, %8,6'sının emekli, %24,7'sinin serbest meslek sahibi oldukları görülmektedir.

Çengel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada (2007) istismara uğrayan çocukların %88,3'ünün babasının çalıştığı, % 54'ünün ise annesinin ev hanımı olduğu bildirilmiştir Demirci ve arkadaşlarının yapmış olduğu bir çalışmada annelerin %75,9'unun ev hanımı olduğu, %24,1'inin aktif olarak çalıştığı, babaların %47, 5'inin işçi olduğu, %28,8'inin serbest meslek sahibi olduğu , %8,5'inin emekli olduğu, %5,1'inin memur olduğu, %3,4'ünün işsiz olduğu bildirilmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada (2009) cinsel istismara maruz kaldığı düşünülen ve adli makamlarca yönlendirilmiş olan 72 çocuk ve ergenin %81,9'unda babanın meslek sahibi olduğu, %9,7'sinde ise annenin bir meslek sahibi olduğu bildirilmiştir. Literatür ile mevcut çalışmanın verilerinin benzer dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 10. Anne ve Babaların Evliliklerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Akrabalık Durumu		
Anne Ve Baba Akraba	17	10,4
Anne Ve Baba Akraba Değil	146	89,6
Evlilik Süresi		
1-5	12	7,4
6-10	10	6,1
10-15	37	22,7
16 Yıl ve Üzeri	104	63,8
Evlilik Şekli		
Görücü Usulü	54	33,1
Severek Anlaşarak	88	54,0
Kaçarak	18	11,0
Aile Zorlaması	3	1,8
Toplam	163	100

Tablo 10'a göre anne ve babaların büyük bir çoğunluğunun (%89,6) aralarında herhangi bir akrabalık bağı olmadığı, %10,4'ünün ise birbirleri ile akraba oldukları, anne ve babaların %7,4'ünün 1-5 yıl, %6,1'inin 6-10 yıl, %22,7'sinin 10-15 yıl ve %63,8'inin 16 yıl ve üzeri yıldır evli oldukları bilgisine ulaşılmış ve yine anne ve babaların %33,1'inin görücü usulü, %54'ünün severek anlaşarak, % 11'inin kaçarak ve %1,8'inin

aile zorlaması ile evlendikleri bilgisine ulaşılmıştır. Tablo10'a göre anne ve babaların yarısından fazlasının severek ve anlaşarak evlendikleri tespit edilmiştir.

Alan yazında cinsel istismara maruz kalan çocukların anne ve babalarının arasında akrabalık bağı olup olmadığı, evlilik süreleri, anne ve babanın ne şekilde evlendiğine dair çalışmalara rastlanılmamıştır. Anne ve babaların akraba olup olmadıkları ile ilgili literatürde rastlanılan tek çalışma Metin tarafından yapılmış olup ilgili çalışmada (2010) %17,8 olguda anne ve baba arasında akrabalık olduğu saptanmıştır. Cinsiyetler arasında akrabalık açısından anlamlı farklılık saptanmıştır. Mevcut çalışma ile Metin'in çalışmasının verilerinin benzer olduğu söylenebilir.

Tablo 11. Anne ve Babaların Boşanma Sürelerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Medeni Durum		
Evli	128	78,53
Boşanmış	35	21,47
Boşanma Süresi		
1-5	12	34,3
6-10	14	40,0
10-15	6	17,1
16 Yıl ve Üzeri	3	8,6
Boşanma Nedeni		
Sadakatsizlik	8	22,9
Ekonomik Nedenler	8	22,9
Alkol ve Madde	9	25,7
Cinsel Problemler	3	8,6
Başkası ile Yaşama	2	5,7
Şiddetli Geçimsizlik	24	68,6
Kumar	2	5,7
Sevgi Yoksulluğu	6	17,1
Ebeveynler arası çatışma	10	28,6
Fiziksel Şiddet	10	28,6
Kıskançlık	2	5,7
Çocuklara Şiddet	1	2,9

Tablo 11'e göre cinsel istismara maruz kalan çocukların anne ve babalarının %78,53'ünün evliliklerini devam ettirdikleri, %21,47'sinin ise evliliklerini sonlandırdıkları tespit edilirken, boşanan anne ve babaların; %34,3'ünün 1-5 yıl, %40'ının 6-10 yıl, %17,1'inin 10-15 yıl, %8,6'sının 16 yıl ve üzeri yıl önce boşandıkları bilgisine ulaşılmıştır. Tablo 11'e göre 2013-2016 yılları arasında Kocaeli Çocuk İzlem Merkezine getirilen cinsel istismara maruz kalan çocukların boşanan anne ve babalarının büyük bir çoğunluğunun 10 yıl ve altı bir süre önce boşandıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 11'e göre boşanan ebeveynlerin %22,9'unun sadakatsizlik, %22,9'unun ekonomik nedenler, %25,7'sinin alkol ve madde bağımlılığı, %8,6'sının cinsel problemler, %5,7'sinin başkası ile yaşama, % 68,6'sının şiddetli geçimsizlik, %5,7'sinin kumar, %17,1'inin sevgi yoksunluğu, % 28,6'sının anne ve babanın ebeveynleri arasındaki çatışma, %28,6'sının eşe karşı fiziksel şiddet, %5,7'sinin kıskançlık, %2,9'unun çocuklara uygulanan şiddet nedenleriyle evliliklerini sonlandırdıkları tespit edilmiştir. Tablo 11'e göre boşanan anne ve babaların genelinin %68,7'sinin şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşandığı tespit edilmiştir.

Literatüre bakıldığında cinsel istismar mağduru olan çocukların ailelerinde evlilik ilişkisinde önemli düzeyde sıkıntı ve cinsel uyumsuzluk olduğu bildirilmektedir (Nair ve ark., 2003). Bu çalışmada ise anne ve babanın evlilik ilişkilerinin sonlandırılmasında cinsel problemlerin diğer nedenlere oranla daha az etkisi olduğu tespit edilmiştir. Cinselliğin toplumsal hayatta bir tabu olarak değerlendirilmesi, çalışmaya katılan anne veya babaların kaygı, korku veya utanç gibi duyguları nedeniyle verdikleri yanıtların objektif olmayabileceği ve bu durumunda cinsel problemlerin evliliklerinin sonlandırılmasında etkisinin düşük düzeyde kalmasına yol açtığı düşünülebilir.

Bernard- Bonnin ve arkadaşları tarafından 2008 yılında 7-12 yaş aralığında olan cinsel istismar mağduru olan 67 kız çocuğunun yaklaşık %25'inde ebeveynler arası fiziksel şiddet olduğunu bildirmişlerdir. Bu çalışmada ise boşanan anne ve babaların %28,6'sının boşanma sebebini eşler arasında yaşanan fiziksel şiddet oluşturmaktadır. Mevcut çalışma ile Bernard ve Bonnin'in 2008 yılında yapılan çalışması paralellik göstermektedir.

Boşanmanın çocuk cinsel istismarı açısından bir risk olduğu bilinmektedir. Ayrıca boşanma aile içindeki bir cinsel istismar sonucunda da gerçekleşebilir (Svedin, 2002) Çalışmadan elde edilen veriler dikkate alındığında çalışma kapsamında ulaşılan her beş çocuk dosyasından birinin boşanmış aileye sahip çocuklardan oluşması cinsel istismar açısından boşanmayı önemli bir risk faktörü haline getirdiği söylenebilir. Çalışmada cinsel istismara maruz kalma nedeniyle değerlendirilen çocukların %21,47'sinin ailesinin boşanmış olmasına rağmen %78,53'ünün evlilik birlikteliğini sürdürdüğü saptanmıştır. Bu farklılığın temel sebebi olarak Türk toplumunun aile olarak yaşamayı tercih etmesi düşünülebilir.

Tablo 12. Çocukların Velayet Durumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Anne	31	88,6
Baba	4	11,4
Toplam	35	100

Tablo 12 incelendiğinde anne ve babası boşanmış cinsel istismar mağduru çocukların velayetlerinin büyük çoğunluğunun %88,6 annede, %11,4'ünün babada olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında cinsel istismar mağduru çocukların velayetleri ile ilgili bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Çocukların velayetlerin çoğunlukla annede olmasının nedeni ebeveynlerin çocukların çok küçük yaşlarında boşanmış olması ve çocuğun o yaşlarında annenin bakımına ihtiyaç duyması ve toplumdaki çocuğa anne bakar algısından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 13. Üvey Ebeveyne İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Yaş Durumu		
26-33	1	8,3
34-40	5	41,7
40 yaş üzeri	6	50,0
Eğitim Durumu		
Okuma Yazma Yok	1	8,3
İlkokul	6	50,0
Ortaokul	3	25,0
Lise	2	16,7
Meslek Durumu		
İşsiz	1	8,3
İşçi	11	91,7
Toplam	12	100

Tablo 13'e göre yeniden evlenen ebeveynin eşinin; %8,3 26-33, %41,7'sinin 34-40, %50,0 sinin 40 yaş üzeri olduğu saptanmıştır. Tablo 13 incelendiğinde ebeveynlerin genelinin kendi yaşları ile uyumlu, 34 yaş ve üzeri bireylerle yeniden bir evlilik yaptıkları bilgisine erişilmiştir.

Üvey ebeveynlerin %8,3'ünün okuma yazması olmadığı, %50,0'sinin ilkokul, %25'inin ortaokul, %16,7'sinin lise mezunu oldukları saptanmıştır. Tablo 11'e göre üvey ebeveynlerin tamamına yakının %91,7'sinin ilkokul, ortaokul ve lise eğitime sahip oldukları söylenebilir.

Tablo 13'e göre üvey ebeveynlerin tamamına yakının %91,7'sinin işçi olarak çalıştığı bilgisine erişilmiştir.

3.2.EKONOMİK DURUMU İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu alt bölümde cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ailelerinin ekonomik özellikleri sunulmaktadır.

Ailelerin ekonomik özellikleri; yaşanılan konuta ilişkin bulgular, gelir durumu, yardım alma durumu vb. özellikler bu başlık altında ele alınmıştır.

Tablo 14. Yaşanılan Konuta İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Mülkiyet Durumu		
Kira	48	29,4
Ev Sahibi	115	70,6
Konut Türü		
Apartman Dairesi	106	65,0
Müstakil	54	33,1
Gecekondu	3	1,8
Oda Sayısı		
1+1	3	1,8
2+1	56	34,4
3+1	87	53,4
4+1 ve üzeri	17	10,4
Toplam	163	100

Tablo 14 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ailelerin çoğunluğunun (%70,6) yaşadıkları konutun sahibi oldukları, %29,4'ünün de yaşadıkları konuta kira ödedikleri, ailelerin; yarısından fazlasının (%65) apartman dairesinde, %33,1'inin müstakil bir evde, %1,8'inin ise gecekonduya yaşadıkları ve yarısından fazlasının (% 53,4) 3 oda bir salon evde yaşadıkları, % 34,4'ünün 2 oda bir salon, % 10,4'ünün 4 oda ve daha fazlası, %1,8'inin 1oda bir salon evde yaşadıkları bulgusuna erişilmiştir. Literatür incelendiğinde çocuk cinsel istismarı çalışmalarında çocuğun ve ailenin ekonomik durumu incelenirken konut durumuna ilişkin verilere rastlanılmamıştır. Literatürde cinsel istismarın diğer istismar türlerinden farklı olarak sosyo-ekonomik durumla doğrudan bir ilişkisi olmadığı ifade edilmektedir. Fakat ekonomik durumun genelleme yapmadan cinsel istismarda risk faktörü olduğu söylenebilir. Çocuğun ve ailesinin sosyo-ekonomik durumu sadece gelir olarak değerlendirildiğinde yetersiz bir değerlendirme yapıldığı söylenebilir.

Tablo 15. Konuta Ödenen Kira Miktarına İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
500 TL altı	26	54,2
500-750 TL	20	41,7
751-1000 TL	2	4,2
Toplam	48	100

Tablo 15 incelendiğinde çocuğu cinsel istismara maruz kalan ve kira ödeyen ailelerin yarısından fazlası (% 54,2) 500 TL'nin altında kira ödemekte olduğu, % 41,7'sinin 501-750 TL arasında, %4,2 sinin de 751-1000 TL arasında kira ödemekte oldukları bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 16. Oda Durumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Kendine Ait Oda Var	124	76,1
Kendine Ait Oda Yok	39	23,9
Toplam	163	100

Tablo 16 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunluğunun %76,1'inin kendine ait bir odası olduğu tespit edilmiştir. Literatür tarandığında çocukların kendine ait oda durumu ile ilgili ulaşılabilen çalışma 2010 yılında Kılıçoğlu tarafından Uludağ Üniversitesi'nde yapılmış olduğu, Kılıçoğlu'nun yapmış olduğu çalışmaya göre çocukların %80'inin kendine ait bir odada kaldığı ifade edilmiştir. Mevcut çalışma ile Kılıçoğlu'nun çalışmasının verilerinin benzer olduğu, cinsel istismara maruz kalan çocukların kendilerine ait bir odasının bulunduğu, bu durumun kentleşme ile birlikte evlerin oda sayısının artmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Tablo 17. Gelire İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde	
Gelir Durumu			
1000 TL Altı	13	8,0	
1001-1500 TL	60	36,8	
1501- 2000 TL	35	21,5	
2001 TL ve üzeri	57	33,7	
Çalışma Biçimi			
Tam zamanlı	126	78,3	
Yarı zamanlı/mevsimsel	7	4,3	
Düzenli bir gelir yok	23	14,3	
Emekli	5	3,1	
Gelire İlişkin Görüş			
Yeterli	111	68,1	
Yetersiz	52	31,9	
Toplam	163	100	

Tablo 17'ye göre ailelerin %36,8'inin 1001-1500 TL, % 21,5'inin 1501- 2000 TL, %33,7'sinin 2001 TL ve üzeri gelire sahip oldukları bilgisine erişilmiştir. Tablo 17 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerin yarısından fazlasının %66,3'ünün 2000 TL altında bir gelire sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 17'ye göre cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinden çalışan üyelerinin %78,3'ünün tam zamanlı, %14,3'ünün düzenli bir gelir getiren işinin olmadığı, %4,3'ünün yarı zamanlı veya mevsimlik çalıştığı, %3,1'inin emekli olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 17'ye göre cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin genelinin %68,1'inin gelirlerini yeterli bulduğunu, %31,9'u ise gelirlerini yeterli bulmadığı bilgisine erişilmiştir.

Literatüre bakıldığında Dönmez ve arkadaşları tarafından 2014 yılında yapılan bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocuk ve ailelerin %73,0'ünün düşük, % 27'sinin orta ve yüksek düzeyde sosyo-ekonomik duruma sahip olduğu, Kılıçoğlu'na göre (2010) cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin %53,3'ünün 1000 TL'nin altında gelire sahip olduğu, %40'ının 1000-2000 TL arasında bir gelire sahip

olduğu, %6,7'sinin ise 2500 lira üzeri bir gelire sahip olduğu şeklinde veriler mevcuttur. Bu çalışma ile yapılan çalışmaların verilerinin farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durumun çalışmaların yapıldığı dönemlerdeki ekonomik göstergelerden ve asgari geçim şartlarının değişiminden kaynaklandığı söylenebilir. Ekonomik göstergeler ve şartlar değişmiş olsa da cinsel istismara maruz kalan ve adli olarak bildiri yapılan çocukların çoğunluğunun orta ve düşük seviye sosyo-ekonomik duruma sahip çocuklar olduğu söylenebilir. Bu durumun ailede düşük ekonomik seviyenin cinsel istismar için bir risk faktörü olduğu yönünde yazılan literatür ile örtüştüğü söylenebilir.

Tablo 18. Yardım Alma Durumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Yardım Almıyor	137	84,0
Gıda yardımı	8	4,9
Eğitim yardımı	2	1,2
Aynı nakdi yardım	7	4,3
Psikiyatrik yardım	5	3,1
Akrabalardan ekonomik yardım	4	2,5
Toplam	163	100

Tablo 18 incelendiğinde ailelerin; %84,0'ünün herhangi bir kişi veya kurumdan yardım almadıkları, %4,9'unun gıda yardımı aldığı, %4,3'ünün aynı nakdi yardım aldığı, %3,1'inin psikiyatrik destek aldığı, %2,5'inin akrabalarından ekonomik destek sağladığı, %1,2'sinin eğitim yardımı aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Literatüre bakıldığında; Sarıcan tarafından 2016 yılında yapılan çalışmada cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ailelerinin %94'ünün herhangi bir yardım kurumundan ve aileden yardım almadıkları yardım alanların ise kamu kurumlarından aynı ve nakdi yardım aldıkları bulgusuna erişilmiştir. Bu çalışma ile Sarıcan'ın (2016) bulgularının örtüştüğü söylenebilir. Tablo 17'de yer alan gelire ilişkin görüşler ile yardım alma durumu göz önüne alınarak bir değerlendirme yapıldığında gelirini yetersiz bulan mağdur ailelerinin yardım alma, yardım kaynaklarını bulma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, ihtiyaç duydukları sosyal hizmet müdahalelerine ulaşamadıkları söylenebilir.

3.3.CİNSEL İSTİSMARA İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu alt bölümde cinsel istismara maruz kalan çocukların maruz kaldıkları cinsel istismarın özellikleri sunulmaktadır.

Çocuğun maruz kaldığı cinsel istismara ait özellikler; cinsel istismarın türü, cinsel istismarın sayısı, istismarcının yakınlık derecesi nitelikler bu başlık altında ele alınmıştır

Tablo 19. Cinsel İstismarın Türüne İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Temas İçermeyen Dokunma	15	9,2
Temas İçeren Dokunma	148	90,8
Toplam	163	100

Tablo 19'a bakıldığında cinsel istismara maruz kalan çocukların büyük bir çoğunluğunun %90,8'inin temas içeren cinsel dokunmaya maruz kaldığı, %9,2 sinin temas içermeyen cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Tablo 20. Cinsel İstismarın Niteliğine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Cinsel İçerikli Konuşma	46	28,2
Teşhircilik	8	4,9
Röntgencilik	3	1,8
Cinsel dokunma	126	77,3
Oral genital	12	7,4
Anal	26	16
Genital	35	21,5
Pornografi	2	1,2
Fuhuşa zorlama	3	1,8

Tablo 20 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların %77,3'ünün cinsel dokunma(özel bölgelerine penetrasyon olmadan cinsel organ ile ya da el, ayak vb. uzuv

ile dokunma), %28,2'sinin cinsel içerikli konuşma, %21,5'inin genital , %16'sının anal, %4,9'unun teşhircilik, %1,8'inin röntgencilik, %1,8'inin fuhuşa zorlama, %1,2'sinin pornografi türlerinde cinsel istismara maruz kaldıkları saptanmıştır.

Literatür incelendiğinde istismar türüne göre elde edilen sonuçlar incelendiğinde çocukların büyük oranda cinsel dokunmaya ve penetrasyona maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Gökçe İmren ve arkadaşlarının 2013 yılında yaptığı çalışmada çocukların maruz kaldığı istismar türlerine bakıldığında ilk sırada cinsel dokunma bulunduğu, daha sonra ise sırayla penetrasyon ve diğer cinsel istismar türlerinin olduğu sonuçlarına varılmıştır. Dönmez ve arkadaşlarının yaptığı bir başka çalışmada (2014) çocuğa yönelik cinsel istismarın türüne bakıldığında, çocukların en fazla penetrasyon türlerine maruz kaldığı, bunu cinsel dokunmanın izlediği ve daha sonra diğer istismar türlerinin geldiği sonucuna erişilmiştir. Kılıçoğlu'nun (2010) çalışmasında mağdurların %60'ı dokunma şeklinde istismara uğrarken, %10'u sözlü taciz, %3,3'ü fotoğraf, film çekme, %10'u ırza tasaddi, %3,3'ü oral penetrasyon, %3,3'ü anal penetrasyon, %10'u ise vajinal penetrasyon şeklinde bulunmuştur. Adams ve arkadaşlarına göre istismara maruz kalan çocuklar; %36 okşama ve dokunma, %31 oral ve genital temas, %44 parmak ile penetrasyon, %63 penil vajinal temasa maruz kaldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde çalışmaların bazılarında da cinsel dokunma oranının yüksek çıktığı görülmektedir. Bu çalışma da literatürdeki çalışmaları destekler niteliktedir. Fakat Türkiye'de genellikle dokunma türü istismarların kanıtlanmasının zor olduğuna dair oluşan toplumsal algı ve dokunmanın çocuğa zarar vermeyeceği çocuğun bu durumu unutup gideceği yönündeki yanlış düşünceler nedeniyle dokunma bildirimlerinin adli makamlara bildirimlerin az olmasına neden olduğu bu nedenle diğer çalışmalarda dokunma oranlarının daha az çıkmış olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 21. Cinsel İstismarın Sıklığına İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
1 Kez	92	56,4
1'den fazla kez	71	43,6
Toplam	163	100

Tablo 21 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların %56,4'ünün sadece bir kez, %43,6'sının da bir den fazla kez cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Şimşek tarafından yapılan çalışmada (2010) cinsel istismara bir kez maruz kalanların oranı %58,4, birden fazla maruz kalanların oranı ise %41,6'dır. Klinik olmayan örnekleme yapılan bir çalışmada istismarın birçok kez tekrarlanmasının %50'ye varan oranlarda olduğu bildirilmektedir (Berliner ve ark, 2002). Çengel ve ark. tarafından 51 olgunun %50,9'unda birden fazla kez cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir. Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan çalışmada (2009) birden fazla kez cinsel istismara maruz kalan %59,7 olarak bulunmuştur. Ruggiero ve arkadaşlarının yaşları 6–16 arasında değişen 80 cinsel istismar olgusunu değerlendirdikleri çalışmalarında cinsel istismarın bir kez gerçekleşme oranı %59,6 olarak bildirilmiştir. İstismarın sıklığı ile ilgili olarak bu çalışma sonucu ve literatürde ki bir biri ile uyumludur. Çocuğun bir kez cinsel istismara maruz kalmasının çocuğu dezavantajlı hale getirdiği bu nedenle birden fazla kez cinsel istismara maruz kalmasında önemli bir risk faktörü olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 22. Cinsel İstismarcıya İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Aile İçi	37	22,7
Aile Dışı	126	77,3
Toplam	163	100

Tablo 22'ye göre çocuklara cinsel istismar uygulayanların %22,7'si aile içi, %77,3'ü ise aile dışı istismarcılardır. Tablo 23'te cinsel istismarı uygulayan istismarcıların çocuğa yakınlık dereceleri gösterilmektedir, Tablo 23 'e göre çocuğa cinsel istismar uygulayan istismarcıların %18,4'ü yabancıken %81,6'sı çocuğun tanıdığı bildiği kişi veya kişilerdir.

Tablo 23.Cinsel İstismarcının Yakınlık Derecesine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Baba	7	4,3
Ağabey	7	4,3
Üvey Baba	2	1,2
Üvey Kardeş	1	0,6
Yakın Akraba	19	11,7
Uzak Akraba	4	2,5
Komşu	19	11,7
Erkek Arkadaş	24	14,7
İmam Nikahlı Eş	2	1,2
Arkadaş	16	9,8
Kamu Görevlisi	32	19,6
Yabancı	30	18,4
Toplam	163	100

Tablo 23 incelendiğinde çocuklara karşı cinsel istismarda bulunanların % 4,3'ünü öz baba, % 4,3'ünü öz ağabey, %1,8'ini üvey baba veya üvey ağabey, %11,7'sini yakın akrabalar, %11,7'sini komşular, %14,7'sini erkek arkadaşlar, %1,2'sini gayri resmi eş, %9,8'ini arkadaş, %19,6'sını kamu görevlileri, %18,4'ünü yabancıların oluşturduğu saptanmıştır. Tablo 23'e göre çocuklara cinsel istismarda bulunanlar arasında en yüksek oranın kamu görevlileri ve çocukların erkek arkadaşlarının olduğu sonra sırasıyla komşu, yakın akraba, baba ve ağabey vb. gibi çocuğun tanıdığı ve çocukla güven bağı kurmuş kişilerin oluşturduğu söylenebilir.

Şahin ve arkadaşları (2009) 64 cinsel istismar vakasının %34,3'ünün aile içi % 65,7'sinin aile dışı olduğunu saptamışlardır. Beyazıt ve Ayhan (2015) tarafından Türkiye'de yapılmış olan çocuğun mağdur olduğu cinsel istismar olgularını konu alan tüm çalışmaların incelendiği bir çalışmada cinsel istismarcıların %39,98'inin tanıdık, %11,29'unun akraba, %16,63'ünün yabancı olduğu, Mete tarafından yapılan çalışmada (2010) ise cinsel istismarcıların %66,2'sinin tanıdık, %17,9'unun akraba, %15,9'unun ise yabancı biri olduğu saptanmıştır. Yaşları 10 ay ile 13 yaş arası değişen cinsel istismar mağduru olan 254 kız ve 40 erkek olgunun geriye dönük araştırıldığı bir çalışmada; olguların %79'unun istismarcısını tanıdığı bildirilmiştir (Polat, 2001).

Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nde yapılan bir çalışmada cinsel istismara maruz kaldığı düşünülen ve adli makamlarca yönlendirilmiş olan 72 çocuk ve ergende istismarcının %11,1'inde yabancı, %66,7'sinde tanıdık ve %22,2'sinde ise akraba olduğu bildirilmiştir (Akbaş ve ark, 2009). Portekiz'de 1997–2007 arasındaki tıbbi–adli kayıtların geriye dönük olarak değerlendirildiği bir çalışmada cinsel istismara uğrama şüphesi olan 1054 çocuk ele alınmıştır. Olguların %59,8'inde şüpheli istismarcının aile dışından, %40,2'sinde ise aile içinden olduğu bildirilmiştir. Şüpheli istismarcının aile dışı olduğu olguların, 428'i (% 67,9) tanıdık, 202'si (% 32,1) ise yabancı istismarcı tarafından cinsel istismara maruz kaldığını ifade etmiştir (Magalhaes,2009). Bernard-Bonnin ve arkadaşlarının 2008 yılında yaptıkları çalışmada 7–12 yaş aralığında Cİ mağduru 67 kız çocuğunun istismarcılarının %49,2'sinde yakın akraba, %19,4'ünde uzak akraba, %25,4'ünde tanıdık ve %6'sında yabancı olduğunu bildirmiştir.

İstismarcının kim olduğuna dair alan yazında bulunan ilk çalışmalarda istismarcının büyük çoğunlukla çocuğun tanımadığı biri olduğu düşünülmekteydi. Son yıllarda ise; cinsel istismara maruz kalanların çoğunlukla bakıcı, aile dostu veya komşu gibi akraba olmayan tanıdıklar tarafından istismara uğradığı bildirilmektedir (Putnam,2003). Bu çalışmada da %81,6'sının tanıdık ve %18,4'ünün yabancı tarafından cinsel istismara maruz kalma oranları literatür ile uyumlu bulunmuştur. Fakat akraba ve aile içi cinsel istismara maruz kalma oranları literatüre oranlandığında düşük(%24,6) oranlarda kalmıştır bu durumun sebebi olarak Kocaeli bölgesinin çoğunlukla Doğu Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu gibi ülkenin kültürel olarak daha konservatif ve ataerkil bölgelerinden göç aldığı ve bu bölgelerde cinselliğin ve cinsel istismara maruz kalmanın tabu olarak değerlendirilmesinden dolayı aile içi cinsel istismar bildirimlerinin düşük oranda kalmış olabileceği söylenebilir. Çocukların, tanıdığı kişilere daha kolay güvenmekte olduğu bu sebepten ötürü çocukların tanıdığı kişilere daha savunmasız oldukları bu durumun da çocuklar açısından bir risk faktörü oluşturduğu söylenebilir.

3.4.PSİKO-SOSYAL DEĞİŞKENLERE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Bu alt bölümde cinsel istismara maruz kalan çocukların ve ailelerinin psiko-sosyal özellikleri sunulmaktadır.

Çocuk ve ailelerine ait psiko-sosyal özellikler; göç durumu, anne, baba ve çocuk ilişkileri, aile içi sorun çözme yöntemleri, ev içi kurallar, anne ve babanın çocuk ile zaman geçirme durumu, ebeveynlik konusunda yeterli hissetme, çocukların arkadaş çevresi, anne ve babaların ders başarılarına ilişkin görüşleri, ebeveynlerin çocuklarında gözlemledikleri psiko-sosyal davranış değişiklikler bu başlık altında ele alınmıştır

Tablo 24. Çocukların ve Ailelerinin Göç Durumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Kocaeli’nde Yaşam Süresi		
1-5	10	6,1
6-10	7	4,3
11-15	6	3,7
16-20	7	4,3
20 Yıl Üzeri	133	81,6
Toplam	163	100
Göç İle Gelme Durumu		
Var	42	25,8
Yok	121	74,2
Toplam	163	100
Göç İle Geline Bölge		
Marmara	12	28,6
Ege	2	4,8
Karadeniz	15	35,7
İç Anadolu	3	7,1
Güneydoğu	1	2,4
Doğu Anadolu	8	19,0
Yurt Dışı	1	2,4
Toplam	42	100

Tablo 24 incelendiğinde ailelerin büyük bir çoğunluğunun %81,6'sının 20 yıl üzeri bir süredir, %6,1'inin 1-5 yıldır, %4,3'ünün 6-10 yıldır, % 3,7'sinin 11-15 yıldır, % 4,3'ünün 16-20 yıldır Kocaeli ilinde yaşadıkları, ailelerin %25,8'inin göç ile Kocaeli'ne geldikleri ve göç ile Kocaeli'ne gelen cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin %35,7'sinin Karadeniz, %28,6 Marmara, %19 Doğu Anadolu, %7,1 İç Anadolu, %4,8 Ege, %2,4 Güneydoğu bölgelerinden göç ile geldikleri tespit edilmiştir. Tablo 24'e göre cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinden göç ile gelenlerinin yoğun olarak Karadeniz Bölgesi ile bölge içi göç ile Marmara Bölgelerinden gelmiş oldukları söylenebilir.

Metin tarafından 2010 yılında yapılan bir çalışmada çocukların doğdukları andan sonra %16,2'sinde göç saptanmıştır. Akdeniz Üniversitesinde yapılan bir çalışmada cinsel istismara maruz kalan ailelerin %22,2'sinde göç yaşandığı ifade edilmektedir (Şimşek, 2010). Alan yazında göç olgusu çocuk istismarının ortaya çıkmasında önemli bir etken olarak değerlendirilmektedir (Kara ve ark, 2004). Göç ve cinsel istismar olgusunu inceleyen az sayıda çalışma vardır. Sık taşınan çocukların, istismara uğramamış akranlarına oranla her gittikleri yerde iki kat daha fazla istismar riski taşıdıkları belirtilmekte ve sık yer değişiminin istismarın gelişimsel sonuçları etkilemesini açıklamada aile çevresinin ve buna bağlı sosyal destek kalitesinin azalması gösterilmektedir (Zelinski,2006). Göç olgusunun cinsel istismarın gerçekleştiği ailelerde var olduğu bilinmektedir (Flemming ve Mullen, 1997).

Literatüre bakıldığında cinsel istismar ve göç olgusunu ele alan çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu çalışma da ulaşılabilen literatür ile örtüşmektedir. Bu nedenle göç olgusunun cinsel istismar açısından bir risk faktörü oluşturabileceği fakat konu ile ilgili daha detaylı çalışmaların yapılması gerektiği söylenebilir.

Tablo 25. Aile İçi İlişkilere İlişkin Bulgular

	İyi		Orta		Kötü		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Eşler arası	112	79,4	19	13,5	10	7,1	141	100
Anne	129	79,6	25	15,4	2	4,9	161	100
Baba	115	71,0	27	16,7	20	12,3	162	100
Kardeşler	121	80,7	26	17,3	3	2,0	150	100

Tablo 25 incelendiğinde; eşler arası ilişkilerin %79,4'ünün iyi, %13,5'inin orta düzey, %7,1'inin kötü olduğu, anne ve çocuk arası ilişkinin; %79,6'sının iyi düzeyde, %15,4'ünün orta düzey, %4,9'unun kötü düzeyde olduğu, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin; %71,0 iyi düzeyde, %16,7'sinin orta düzeyde, %12,3'ünün kötü düzeyde olduğu, kardeşler arasındaki ilişkinin %80,7'sinin iyi düzeyde, %17,3'ünün orta düzeyde, %2,0'sinin kötü düzeyde olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Tablo 25 incelendiğinde aile içi ilişkilerin genellikle iyi düzeyde olduğu, cinsel istismara maruz kalan çocukların aile içi ilişkilerde aile üyelerinden baba ile ilişkilerinin diğer aile üyelerine göre görece kötü olduğu söylenebilir.

Çocuğun bakımından öncelikle anne ve baba sorumlu olduğu gibi, anne-babanın sevgi dolu ve olumlu tutumları çocuk için oldukça önemlidir. Anne ve babaların çocuklarına karşı tutumları; çocuğun özellikleri ile kendi kişilik ve demografik özelliklerinden etkilenebilmektedir. Anne-baba-çocuk üçgenindeki iletişim biçimi ise bireyler üzerinde uzun veya kısa süreli, olumlu veya olumsuz etkiler oluşturmakta; anne babalar ve çocuklar birbirlerine hem uygun hem de uygun olmayan biçimde davranmayı öğretmektedirler (Tezel, 2008). Literatür göz önüne alındığında cinsel istismara maruz kalan çocukların cinsel travma sonrası oluşturacakları davranışlarda ve psikopatolojilerde aile içi iletişimin etkisi olabileceği söylenebilir.

Tablo 26. Aile İçi Sorun Çözme Yoluna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Konuşup Anlaşma	126	77,3
Tartışıp kavga etme	22	13,5
Sorun yokmuş gibi davranma	15	9,2
Toplam	163	100

Tablo 26 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalmış çocukların ebeveynlerinin genelinin %77,3'ünün sorunları konuşup anlaşma tarzında çözdüğü, %13,5'inin sorunların çözümünde tartışıp kavga ettiği, %9,2'sinin sorun yokmuş gibi davrandığı tespit edilmiştir.

Tablo 27. Anne Ve Baba Cezalandırma Türlerine İlişkin Bulgular

	Konuşup uyarma	Ceza verme	Hiçbir şey yapmama	Bağırarak	Dövmek	Kızdırmak
Baba	%64,2	%3,1	%8,0	%10,5	%3,1	%11,1
Anne	%73,6	%5,5	%4,9	%8,6	%0,6	%6,7

Tablo 27 incelendiğinde ev içi kurallar ihlal edildiğinde babaların %64,2'sinin konuşup uyardığı, %11,1'inin kızdığı, %10,5'inin bağırarak, %8,0'inin bir şey yapmadığı, %3,1'inin sevdiği bir aktiviteyi yapmasına izin vermeme şeklinde ceza verdiği, %3,1'inin fiziksel şiddet gösterdiği, annelerin; %73,6'sının konuşup uyardığı, %8,6'sının bağırarak, %6,7'inin kızdığı, %5,5'inin sevdiği bir aktiviteyi yapmasına izin vermeme şeklinde ceza verdiği, %4,9'unun hiçbir şey yapmadığı, %0,6'sının fiziksel şiddet gösterdiği bilgisine erişilmiştir.

Literatürde cinsel istismara maruz kalmış çocukların ailelerinin sorun çözme yöntemlerine ve çocuklarını cezalandırma yöntemlerine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır ancak cinsel istismara maruz kalmış çocukların ailelerinin sözel ve fiziksel olarak cezalandırıcı olduğunu tanımlamaktadır (Bandi, 2003). Cinsel istismar mağduru olan çocukların ailelerinde evlilik ilişkisinde önemli düzeyde sıkıntı ve cinsel uyumsuzluk olduğu bildirilmektedir. Genellikle otoriter- agresif baba figürleri ile boyun eğen anne figürlerinden söz edilmektedir (Allagia,1999). Bu çalışmada ailelerin genelinin konuşup anlaşma şeklinde sorunlarını çözmeleri sonucu Bandi (2003)'ye ve Allagi (1999)'nin tanımlamalarıyla uyumlu değildir. Bu durumun sebebi olarak örneklem sayısının kısıtlı olması ve ailelerin aile görüşmesi esnasında kaygı seviyelerinin yüksek olması, yaşanan cinsel istismar durumundan dolayı çocuklarının kendilerinden alınabileceğine dair inançları nedeniyle cevaplarını idealize etme eğilimlerinden kaynaklanabileceği düşünülebilir.

Tablo 28. Anne Ve Baba Cezalandırma Türlerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Yeterli zaman geçirir	109	66,9
Yeterli zaman geçirmez	17	10,4
Bazen zaman geçirir	37	22,7
Toplam	163	100

Tablo 28 incelendiğinde ebeveynlerin %66,9'unun çocukları ile yeterince vakit geçirdikleri, % 22,7'sinin bazen çocukları ile vakit geçirdikleri, %10,4'ünün çocukları ile yeterli vakit geçiremedikleri bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 29. Anne Ve Baba Olma Konusunda Yeterli Hissetme Durumuna İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Yeterli hissediyor	118	72,8
Yetersiz hissediyor	10	6,2
Bazen yeterli hissediyor	34	21,0
Toplam	162	100

Tablo 29'a göre anne ve babaların genelinin %72,8'inin ebeveyn olma konusunda kendilerini yeterli hissettiği, %21,0'inin bazı zamanlar yeterli bir ebeveyn gibi hissetmediği, %6,2'sinin çocuklarına karşı yeterli bir ebeveyn gibi hissetmediği bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 30. Aile İçi Kurallara İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Kural Durumu		
Kurallar Var	133	81,6
Kurallar Yok	30	18,4
Toplam	163	100
Kurallara Uyma Durumu		
Uyar	73	44,5
Uymaz	13	9,7
Kısmen uyar	47	35,8
Toplam	133	100

Tablo 30'a göre cinsel istismara maruz kalan çocukların ebeveynlerine göre çoğunluğunun %81,6'sının ev içerisinde kuralları olduğu, % 18,4'ünün ev içerisinde kurallarının olmadığı tespit edilmiştir. Tablo 30'da görüldüğü üzere çocukların

%44,5'inin bu kurallara uyduğu, %35,8 'inin kısmen bu kurallara uyduğu, %9,7'sinin ise kurallara uymadığı saptanmıştır.

Tablo 31. Çocukların Arkadaş Çevresine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Arkadaş Durumu		
Nitelikli Arkadaşa Sahip	122	74,8
Nitelikli Arkadaşı Yok	39	23,9
Bilmiyor	1	1,3
Arkadaşları İle İlişki Durumu		
İyi	122	74,8
Orta	36	22,1
Kötü	3	1,8
Bilmiyor	2	1,2
Olumsuz Arkadaş Durumu		
Çocuğu Olumsuz Etkileyen Arkadaş Var	47	28,8
Olumsuz Etkileyen Arkadaş Yok	113	69,3
Bilmiyor	3	1,8
Toplam	163	100

Tablo 31 incelendiğinde ebeveynlere göre cinsel istismara maruz kalan çocukların genelinin %74,8'inin yeterli arkadaş çevresi olduğu, % 23,9'unun yeterli arkadaş çevresi olmadığı, %1,3'ü de çocuğunun arkadaş çevresi ile ilgili bilgisi olmadığı, ebeveynlerine göre %74,8'i çocuklarının arkadaşları ile iyi ilişkileri olduğu, %22,1'inin orta düzey ilişkisi olduğu, %1,8' i kötü düzeyde olduğu, %1,2'si arkadaşlarıyla ilişkisinin ne düzeyde olduğu yönünde görüşe sahip olmadığı, ailelerin %69,3'ünün çocuklarını olumsuz etkileyebilecek bir arkadaş çevresinin olmadığı yönünde bir algısı olduğu, %28,8'inin ise çocuklarını olumsuz yönde etkileyebilecek bir arkadaş çevresinin olduğu yönünde bir algıya sahip oldukları bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 32. Anne Ve Babanın Çocukların Ders Başarılarına İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
İyi	61	41,5
Orta	64	43,5
Kötü	19	13,0
Bilmiyor	3	2,0
Toplam	163	100

Tablo 32 incelendiğinde anne ve babaların % 43,5'inin çocuklarının başarılarını orta düzey, %41,5'inin iyi düzeyde, % 13,0'ünün kötü düzeyde olduğu yönünde bir algıya sahip oldukları %2,0 'sinin ise dersleri hakkında bir fikre sahip olmadığı bilgisine ulaşılmıştır.

Tablo 33. Çocuklarda Gözlenen Davranış Değişikliklerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde		Sayı	Yüzde
Uyumsuz cinsel davranış	1	0,6	Takıntılı davranma	12	7,4
Sigara kullanma	17	10,4	Kardeşini kıskanma	8	4,9
Alkol kullanma	7	4,3	Suçta karıştı	1	0,6
Kabus görme	9	5,5	Ders başarısı düşme	22	13,4
Okulda sorun çıkarma	7	4,3	Durgunlaşma	36	22,1
Okuldan kaçma	9	5,5	Dikkati dağıldı	22	13,5
Şiddet gösterme	11	6,7	Aşırı makyaj	10	6,1
İntihar	6	3,7	Sebebi belli olmayan izler	4	2,5
Evden kaçma	6	3,7	Aşırı hareketlilik	9	5,5
Saldırganca davranma	22	13,5	İlgi çekici davranış	2	1,2
Yalan söyleme	14	8,5	Uyku düzeni bozuldu	22	13,5
Utangaç davranma	14	8,5	Alt ıslatma	8	4,9
			Bazı şeylerden korkma	25	15,3

Tablo 33 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan çocukların %22,1'inin durgunlaştığı, %15, 3'ünün bazı şeylerden korkmaya başladıkları, %13,5'inin dikkatinin dağıldığı, % 13,5'inin uyku düzeninin bozulduğu, %13,5'inin saldırganca davrandığı, %10,4'ünün sigara kullanmaya başladığı, %8,5'inin yalan söylemeye başladığı, %8,5'inin utangaç davrandığı, %7,4'ünün takıntılı davranışlarda bulunduğu, %6,7'sinin şiddet göstermeye başladığı, %6,1'inin aşırı makyaj yaptığı, %5,5'inin aşırı

hareketli olduğu, %5,5'inin okuldan kaçtığı, %4,9'unun alt ıslatmaya başladığı, %4,9'unun kardeşini kıskanmaya başladığı, %4,3'ünün okulda sorun çıkarmaya başladığı, %4,3'ünün alkol kullanmaya başladığı, %3,7'sinin intihara teşebbüs ettiği, %3,7'sinin evden kaçtığı, %2,5'inin vücudunda sebebi belli olmaya yara izlerinin olduğu, %1,2'sinin ilgi çekmeye çalıştığı, %0,6'sının uygun olmayan cinsel davranışlar sergilediği ve %0,6'sının suça karıştığı tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen cinsel istismar mağduru çocuklarda aileleri tarafından en çok gözlenen üç davranışın sırasıyla, durgunlaşma, bazı nesne ve kişilerden korkma ve dikkat dağınıklığı olduğu saptanmıştır.

Literatürde çocukluk çağında cinsel istismara maruz kalan çocukların %21-36'sının kısa dönemde belirtilerinin olmadığı, %64-79'unun ise değişken bir belirti yelpazesi gösterdiği bildirilmektedir (Lewis, 2002). Çocukluk evresi ile ilgili yapılan çalışmaların çoğu gece korkuları, somatik şikâyetler gibi belirtiler saptamıştır (Darvers-Bornoz, 1998). Zengin tarafından yapılan bir çalışmada (2014) olguların %13,3'ü sigara, %3,3'ü alkol ve %5'i uyutucu-uyuşturucu/uyarıcı madde kullandığını belirttiği, %8,3'ünün istismar sonrası intihar girişiminde bulunduğu ve %16,7'sinde kendisine zarar verme davranışı olduğu saptanmıştır. Yapılan başka bir çalışmada, cinsel istismara maruz kalan kız çocukların %13,5'inin intihar girişimde bulunduğu bildirilmiştir (Akbaş ve ark., 2009). Cinsel istismara maruz kalan erkek çocuklarda en sık görülen davranış değişikliği saldırganlık, kızlarda ise intihar ve kendine zarar verme davranışıdır (Bebbington, 2009, Martin ve ark., 2004). İmren ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada (2013); cinsel istismar mağduru 131 kız ve 26 erkek olgu değerlendirilmiş olup, %14'ünün istismar sonrası intihar girişimi olduğu ve bu olguların tamamını kızların oluşturduğu saptanmıştır (Gökçe ve ark., 2013). Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yapılan bir çalışmada cinsel istismar mağduru olguların sadece %2,9'unda madde kötüye kullanımı olduğu belirtilmiştir (Baransel ve ark., 2005). Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yapılan bir çalışmada; cinsel istismar mağduru olguların, %9,1'inin sigara, alkol veya diğer maddeleri kullandığını belirttiği, %5,4'ünün olay sonrası intihar girişiminde bulunduğu ve bu olguların tamamını kız çocukların oluşturduğu saptanmıştır (Yanal,2013).

Bendixen ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada (1994), öğrencilerin %11,7'sinin cinsel istismara maruz kaldığını ve bunlarında büyük bir çoğunluğunun baş, karın ve kas ağrıları gibi somatik belirtilere sahip olduğunu saptanmışlardır.

Sullivan ve arkadaşları cinsel istismara maruz kalan çocukların psikiyatrik rahatsızlıklar geliştirmeseler bile, birçoğunda uyku bozukluğu, yeme alışkanlıklarında değişme, asabiyet vb gibi davranış değişiklikleri gösterdiğini savunmuşlardır. Çalışma sonucunda çocuklarda gözlenen davranış değişikliklerinin birçoğu literatür ile uyumludur. İntihar davranışı ile ilgili olarak literatürde yer alan verilere oranla çalışmada yer alan veriler arasında farklılık gözlenmektedir, bu durumun yapılan çalışmanın retrospektif olması, sadece çocuk izlem merkezine yönlendirilen cinsel istismar mağdurlarını içermesi vb. gibi nedenlerle açıklanabileceği gibi çalışma kapsamında değerlendirilen çocukların kişisel özelliklerinin, maruz kaldıkları cinsel travmanın sıklığını, türünün, aile yapıları ve sosyal destek sistemlerinin literatürdeki çalışmalardan farklı olmasından kaynaklanabileceği söylenebilir.

3.5.ÇTSS-TÖ ÖLÇEĞİNE İLİŞKİN BULGULAR VE YORUMLAR

Tablo 34. ÇTSS-TÖ Ölçeğinin Ortalamasına İlişkin Bulgular

	Ortalama	Standart Sapma	Ranj
ÇTSS-TÖ	39,73	16,06	4-70

Tablo 34’te cinsel istismara maruz kalan çocukların, Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği’ne (ÇTSS-TÖ) verdikleri yanıtların ortalamaları ve en yüksek puan ve en düşük puan aralığı gösterilmiştir. Tablo 34’e göre çocukların Çocuk Ve Gençlerde Travma Sonrası Stres Tepki Ölçeği’nden aldığı puanların ortalaması $39,73 \pm 16,06$ olup 4 ile 70 puan aralığındadır

Tablo 35. ÇTSS-TÖ Normallik Testi

Shapiro-Wilk	İstatistik	S d	P	Skewness		Kurtosis	
ÇTSS-TÖ	,969	163	,001	0,343	0,190	-,777	,378

Tablo 35’e göre, Travma Sonrası Stres Tepki ölçeğinin puanları Shapiro-Wilk testine göre normal dağılım göstermemektedir ($p < 0,05$). Fakat sosyal bilimler için Tabachnick ve Fidell’in 2013 yılında verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Skewness-Kurtosis) $- 1,5$ ile $+ 1,5$ arasında değer alması dağılımın normal olarak değerlendirilebileceği, George ve Mallery tarafından 2010 yılında yapılan çalışmalara

göre çarpıklık ve basıklık değerlerinin (Skewness- Kurtosis) - 2 ile + 2 arasında değerler alması dağılımın normal olarak değerlendirilebileceği yönündedir. Bu atıflara göre travma sonrası stres tepki ölçeğinin puanlarının normal dağılım gösterdiği söylenebilir. Bu nedenle analizlerde parametrik testler (t-test, tek yönlü varyans analizi, Pearson korelasyon testi) kullanılmıştır.

Tablo 36. Travma Sonrası Stres Tepki Düzeylerine İlişkin Bulgular

	Sayı	Yüzde
Hafif	33	20,2
Orta	43	26,4
Ağır	71	43,6
Çok ağır	16	9,8
Toplam	163	100

Tablo 36 incelendiğinde araştırma kapsamında ulaşılan çocukların %43,6'sının ağır, %26,4'ünün orta, %20,2'sinin hafif, %9,8'inin çok ağır travmatik stres belirtileri gösterdiği saptanmıştır. Tablo 36'ya göre cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunluğunun (%79,8) orta ve üzeri travmatik stres belirtisi gösterdiği, cinsel istismarın çocukların ruh sağlığını olumsuz etkilediği, çocuklarda birçok psikopatolojiye sebep olabileceği söylenebilir.

Diyarbakır ilinde cinsel istismar ve saldırı mağdurlarının incelendiği bir çalışmada; adli psikiyatrik değerlendirmesi yapılan 77 çocuktan 7 olguda TSSB, 9 olguda akut stres reaksiyonu, 2 olguda anksiyete belirtisi tespit edildiği bildirilmiştir (Yılmaz ve ark, 2011).

Literatür göz önüne alındığında cinsel istismara maruz kalan çocuklarda gözlenen travma sonrası stresin çocuklarda oluşabilecek psikolojik rahatsızlıkların yordanmasında önemli bir faktör olduğu söylenebilir.

Tablo 37. Cinsiyet ve ÇTSS-TÖ İlişkisi

	TSSTÖ PUAN									
	Hafif		Orta		Ağır		Çok ağır		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Kız	29	19,7	36	24,5	66	44,9	16	10,9	147	100
Erkek	4	25,0	7	43,8	5	31,3	0	0	16	100
Toplam	33	20,2	43	26,4	71	43,6	16	9,8	163	100

Tablo 37'ye bakıldığında cinsel istismara maruz kalan kız çocuklarının % 19,7'sinin hafif, %24,5'inin orta, %44,9'unun ağır, %10,9'unun da çok ağır travmatik stres belirtisi gösterdiği, erkek çocuklarının %25,0'inin hafif, %43,8'inin orta, %31,3'ünün ağır travmatik stres belirtiş gösterdiği tespit edilmiştir. Kız çocuklarının erkek çocuklarına göre cinsel istismar sonrası daha fazla travmatik stres gösterdikleri söylenebilir.

Tablo 38. Cinsiyete Göre ÇTSSTÖ Puan Dağılımı

	N	Ortalama	Standart sapma	T	P
Kız	70	40,32	16,14	1,41	0,160
Erkek	93	34,38	14,62	1,52	

Tablo 38 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerine göre ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla İlişkisiz Örneklemeler İçin T Testi yapılmıştır. Tablo 38'e göre kız çocuklarının ÇTSS-TÖ 'den aldıkları puanların ortalamaları (\bar{X} 40,32) erkek çocuklarının aldıkları puan ortalamalarından (\bar{X} 34,38) istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır $t(163) = -1,41$ $p = 0,160$ $p < 0,05$).

Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde yapılan bir çalışmada değerlendirmeye alınan 484 cinsel istismar mağduru olgusunun % 20,2'sinde ASB, % 28,9'unda TSSB ve % 5,2'sinde DEHB tanısı konulduğu, TSSB'nin kızlarda % 31,7, erkeklerde % 22,4, ASB'nin kızlarda % 6,1 ve erkeklerde % 30,1 oranında tanı aldığı belirtilmiştir (Ballı 2010). Perkonigg ve arkadaşları tarafından yapılan bir çalışmada 14-24 yas arasındaki 3021 kişilik ergenin TSSB açısından risk faktörlerini araştırılmış ve TSSB'unun kızlarda erkeklere göre yaklaşık iki kat daha fazla oranda görüldüğünü saptanmıştır. Travmaya maruz kalan kız çocuklarının erkeklere göre daha fazla travma sonrası stres belirtisi gösterdiği alan yazında bildirilmektedir (Gökler,2001). Vogel ve Vernberg'e (1993) göre, bu durum, iki cinsiyet arasında psikolojik belirtilerin deneyimlenmesi açısından reel bir farklılık olmasından kaynaklanabileceği gibi; kızların erkeklere oranla bu yakınmalarını daha rahat dile getiriyor olabilecekleri ile açıklanabilir. Ayrıca Türkiye'de bekaretin önemli bir kavram olarak düşünülmesi, evlenmeden bir kadının

bekaretinin yitirmiş olmasının kadın üzerinde yarattığı psikolojik baskının da bu durumda etkili olduğu söylenebilir.

Çalışmada kız çocuklarının (%55,8) erkek çocuklarına (% 31,3) göre travmatik stres belirtilerini ağır ve çok ağır gösterdikleri tespit edilmiş fakat kız ve erkek çocukları arasında alınan travma sonrası stres tepkileri puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığına dair yapılan analizde anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir. Bu durum literatür ile de uyumlu bir görünüm sergilememektedir. Bu durumun çalışma kapsamında ulaşılan erkek çocuk sayısının kız çocuk sayısına oranla çok az olması ve erkek çocuklarının maruz kaldığı cinsel istismar eylemlerinin toplumsal baskı nedeniyle bildiriminin kız çocuklarına oranla az yapılmasından kaynaklandığı söylenebilir. Sonuç olarak kız çocuklarının erkek çocuklarından daha fazla travma sonrası stres belirtisi gösterdiği ancak çocukların travma puanları arasında anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Tablo 39. Yaş ve ÇTSS-TÖ İlişkisi

	TSSTÖ PUAN									
	Hafif		Orta		Ağır		Çok ağır		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
9-12 Yaş	18	25,7	26	37,1	24	34,3	2	2,9	70	100
13-18 Yaş	15	16,1	17	18,3	47	50,5	14	15,1	93	100
Toplam	33	20,2	43	26,4	71	43,6	16	9,8	163	100

Tablo 39 incelendiğinde cinsel istismara maruz kalan 9-12 yaş aralığındaki çocukların %25,7'sinin hafif, %37,1'inin orta, %34,3'ünün ağır, %2,9'unun çok ağır; 13-18 yaş aralığındaki çocukların %16,1'inin hafif, %18,3'ünün orta, %50,5'inin ağır, %15,1'inin çok ağır düzeyde travmatik stres belirtisi gösterdiği saptanmıştır.

Tablo 40. Yaş Gruplarına Göre ÇTSS-TÖ Puan Dağılımına İlişkin Bulgular

	N	Ortalama	Standart sapma	T	P
9-12 yaş	70	34,24	15,60	-3,95	0,000
13-18 yaş	93	43,87	15,21	-3,94	

Tablo 40'ta çocukların yaş gruplarına göre dağılımları gösterilmiştir. Tablo 40 incelendiğinde Çocukların yaş düzeyine göre ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanları

karşılaştırmak amacıyla İlişkısız Örneklem İçin T Testi yapılmıştır. Buna göre 13-18 yaş arası çocukların TSS-T ‘den aldıkları puanların ortalamaları (\bar{X} 43,87) 9-12 yaş arası çocukların aldıkları puan ortalamalarından (\bar{X} 34.24) istatistiksel açıdan anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur $t(163) = -3,95$ $p < 0.05$.

Tablo 41. TSS-T’nn Yaş Değişkeni İle İlişkisi

	YAş
ÇTSSTÖ	0,000**

** $P < 0.01$

Tablo 41 incelendiğinde çocukların yaşları ve TSS-T puanları arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların yaşları ile ocuk ve gençlerde travma sonrası stres tepki leğinden alınan puanlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre yaş artıkça TSS-T’den alınan puanların da arttığı söylenebilir.

Çocukların stres yaratan yaşam olaylarıyla başa çıkma becerileri daha düşük olduğundan küçük yaşta istismara uğramanın ruhsal travmanın kalıcı olması ve sekel bırakması açısından risk oluşturmaktadır (Bhler ve ark, 2010). Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da cinsel istismar mağduru çocukların % 21-36’sında kısa dönemde ruhsal travma bulgularının olmadığı, %64-79’unun ise değişken ruhsal belirti gösterdiği belirtilmektedir (Ballı 2010, Lewis, 2002). Ballı tarafından yapılan bir çalışmada yaş gruplarına göre istismarın ocuk ruh sağlığına etkileri incelenmiştir. Buna göre tüm yaş gruplarında TSSB ve ASB grlmesi oranının görülmemesine göre daha düşük olmasıyla birlikte 0-6 yaş grubu için ASB’nun (% 34.4), diğer yaş grupları için ise TSSB’nun (7-11 yaş için % 34.6, 12-14 yaş için % 25.5, 15 yaş ve üzeri için % 31.0) daha fazla görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmadan elde edilen sonuçların bu anlamda alan yazını desteklediği görülmüştür. Yaş artıkça anlamlandırmanın da artmasıyla birlikte daha büyük yaş grubundaki çocuklarda travmatik stres tepkilerinin de artması da beklenmektedir ve mevcut çalışmadan elde edilen veriler bu durumu göstermektedir. Kk yaş çocuklarda travmatik stres belirtilerinin daha düşük olması ilerleyen yaşlarda bu belirtilerin ortaya çıkmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu nedenle cinsel istismara uğrayan her yaştan çocuğun dikkatli bir şekilde izleminin yapılması gerekmektedir

Tablo 42. Sınıf düzeyine göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
İlkokul	36	29,80	15,40096		
Ortaokul	60	38,95	14,29522	12,437	0,000
Lise	47	46,05	14,66430		

Sınıf düzeyine göre ÇTSSTÖ ‘den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre sınıf düzeyine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,140)= 12,43$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre ortaokul öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{x}=38,95$) , ilkokul öğrencilerin ortalamalarından ($\bar{x}=29,80$) anlamlı olarak daha yüksektir. Lise öğrencilerinin puan ortalamaları ($\bar{x}=46,05$) ortaokul öğrencilerinin ve ilkokul öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı olarak daha yüksektir ($p>0.05$).

Tablo 43. ÇTSSTÖ’nün Eğitim Düzeyi Değişkeni İle İlişkisi

	EĞİTİM DÜZEYİ
ÇTSSTÖ	0,387**
Pearson Korelasyon Testi	** $P<0.01$

Tablo 43 incelendiğinde çocukların eğitim düzeyleri ve ÇTSS-TÖ puanları arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapıldığı görülmektedir. Cinsel istismara maruz kalan çocukların eğitim düzeyleri ile ÇTSS-TÖ’den alınan puanlar arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre eğitim düzeyi arttıkça ÇTSS-TÖ’den alınan puanların da arttığı söylenebilir. ($r=0,387$, $p<0.01$)

Martin ve arkadaşları (2004) ,çocukların yaşı ve eğitim yılı arttıkça TSSB belirtilerinin sıklığı ve şiddetinin arttığı, çocukların yaş ve eğitim düzeyi arttıkça kendilerini daha iyi ifade edebildikleri ve maruz kaldıkları eylemin ahlaki kötülüğünü daha iyi kavradıkları şeklinde bir değerlendirmede bulunmuşlardır. Bu çalışma ile Martin ve arkadaşlarının (2004) değerlendirmesinin uyumlu olduğu çocukların eğitim düzeyi arttıkça cinsel istismar kaynaklı travma sonrası stres puanların anlamlı düzeyde arttığı söylenebilir.

Tablo 44. ÇTSS-TÖ'nün Başarı Düzeyi Değişkeni İle İlişkisi

BAŞARI DÜZEYİ	
ÇTSS-TÖ	-0,172*
<i>Pearson Korelasyon Testi,</i>	
<i>*p<0,05</i>	

Tablo 44'de ÇTSS-TÖ'nün okul başarı düzeyi değişkeni arasındaki ilişki gösterilmiştir. Tablo 39 incelendiğinde çocukların okul başarı düzeyleri ve ÇTSS-TÖ puanları arasındaki ilişkiyi anlamak amacıyla Pearson Korelasyon Testi yapılmıştır. Cinsel istismara maruz kalan çocukların okul başarı düzeyleri ile ÇTSS-TÖ'den alınan puanlar arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna göre çocukların okul içerisindeki akademik başarıları arttıkça ÇTSS-TÖ puanlarının azaldığı söylenebilir. ($r=-0,172$, $p<0,05$). Akademik açıdan başarılı çocukların cinsel istismar sonrası daha az travmatik stres yaşadığı söylenebilir.

Tablo 45. ÇTSS-TÖ'nün Cinsel İstismar Türü İlişkisi

		N	Ortalama	Standart sapma	T	P
Seksi konuşma	Var	8	36,37	12,25838	2,15	0,033
	Yok	155	39,90	16,24423	2,42	
Teşhircilik	Var	8	36,37	12,25838	-0,606	0,545
	Yok	155	39,90	16,24423	-0,781	
Röntgencilik	Var	3	46,00	19,07	0,681	0,497
	Yok	160	39,61	16,04	0,576	
Özel bölgelere dokunma	Var	126	36,65	16,62	-0,113	0,910
	Yok	37	40,00	14,15	-0,124	
Penetrasyon	Var	54	43,24	16,70	1,970	0,050
	Yok	104	38,00	15,52	1,930	
Oral-Genital	Var	12	42,00	15,50	0,506	0,613
	Yok	151	39,55	16,13	0,554	
Pornografi	Var	2	29,00	7,07	-0,951	0,343
	Yok	161	39,86	16,10	-2,107	
Fuhuşa zorlama	Var	3	50,66	4,93	1,191	0,235
	Yok	160	39,53	16,13	3,569	

Tablo 45’te çocuklara uygulanan cinsel istismarın türü ile ÇTSS-TÖ puanları bağımsız iki örnek için t-test analizi uygulanarak karşılaştırılmıştır. Çocuklara uygulanan cinsel istismar türlerinden seksü konuşma olarak adlandırılan içerisinde cinsellik içeren konuşmalar ve ÇTSS-TÖ puanlarının arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Buna göre seksü konuşmaya maruz kalan çocukların ÇTSS-TÖ puanlarının seksü konuşmaya maruz kalmayanların ortalamalarının (\bar{x} 39.90) maruz kalanların ortalamalarından (\bar{x} 36,37) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur.

Cinsel istismar esnasında penetrasyonun varlığı ve ÇTSS-TÖ puanlarının arasında anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır. Buna göre cinsel istismar esnasında penetrasyona maruz kalan çocukların ÇTSS-TÖ’den aldıkları puanlar anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Cinsel istismarda penetrasyonun gerçekleşmiş olmasının travma sonrası stresi artırdığı söylenebilir.

Tablo 46. ÇTSS-TÖ’nün Cinsel İstismar Sayısı İle İlişkisi

	N	Ortalama	Standart sapma	T	P
1 kez	92	38,68	15,70	-0,951	0,343
1’den fazla	71	41,10	16,52	-0,945	

Tablo 46 incelendiğinde çocukların maruz kaldığı istismarın sıklığına göre ÇTSS-TÖ’den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla İlişkisiz Örneklem İçin T Testi yapılmıştır. Tablo 46’ya göre bir kez cinsel istismara maruz kalan çocukların ÇTSS-TÖ’den aldıkları puanların ortalamaları (\bar{x} 38,68) birden fazla kez cinsel istismara maruz kalan çocuklarının aldıkları puan ortalamaları arasında (\bar{x} 41.10) istatistiksel açıdan anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t(163) = -0,951$ $p = 0,343$ $p < 0,05$).

Dönmez ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada birden fazla istismara maruz kalan olgularda hem TSSB/ASB hem de MDB daha yüksek oranda saptanmıştır. Yine Evans ve arkadaşlarının (2005) cinsel istismar mağduru olan ve olmayan okul çağı çocuklarında TSSB gelişimini araştırdığı çalışmada, cinsel istismarın TSSB ile yüksek düzeyde ilişki gösterdiği, penetrasyon varlığı ve çocuğun istismarcıya yakınlık derecesinin anksiyete düzeyini arttırdığı, intihar girişimi sıklığının temas içermeyen olgularda daha az olduğu, penetrasyonun eşlik ettiği olgularda ise daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şimşek ve Gençoğlan tarafından 2014 yılında yapılan bir çalışmada ise istismar süresi ve sıklığı ile TSSB belirtilerinin sıklığı ve şiddeti arasında

bir ilişki saptanmamıştır. Yine literatüre bakıldığında az sayıda çalışmada bu ilişki gösterilememiştir (Heath ve ark., 1996, Fahridun ve ark., 2009). Çocuk ve ergenlerdeki cinsel istismar sonrası TSSB'unun, çoklu istismara maruz kalmanın ve penetrasyonun olduğu cinsel travmalarda daha şiddetli olması beklenir. Ancak bu konuda araştırma bulguları kesin yargıya gitme olanağı vermemektedir (Topçu, 1997). Görüldüğü üzere literatürde de cinsel istismarın sıklığı ile ilgili farklı görüşler ve veriler yer almaktadır. Çalışmada cinsel istismar sayısı ile ÇTSS-TÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır bu durumun örneklem sayısının az olması ve örneklemin yarısından fazlasının tek kez istismara maruz kalması gibi örneklem dağılımından kaynaklanan etkilerden dolayı kaynaklanmış olabileceği söylenebilir. Bununla beraber istismar sonrası ruhsal etkilenmede istismara ait etmenlerin yanı sıra çocuğa ve aileye ait etmenlerin birlikte rol aldığı düşünülmüştür. Mevcut çalışma penetrasyonun olduğu olgularda travmatik stresin arttığı sonucuna ulaşarak alan yazındaki bulguları desteklemektedir. Toplumsal yapının kadınlarda hymen adı verilen vajinal zarı kutsayıp kadına bu zarın zarar görüp görmemesi üzerinden değer vermesinden ve çocuğun bu eylemden dolayı fiziksel zarar görmesinden dolayı travma sonrası stresin arttığı yönünde bir değerlendirme yapılabilir.

Tablo 47. İstismarcının Yakınlık Derecesi ile ÇTSS-TÖ'nün ilişkisi

	N	Ortalama	Standart sapma	T	P
Aile İçi	37	45,46	15,46	2,50	0,013
Aile Dışı	126	38,05	16,90	2,54	

Tablo 47'ye göre aile içi cinsel istismara maruz kalan çocukların ÇTSS-TÖ 'den aldıkları puanların ortalamaları ($\bar{x}45,56$) aile dışından biri tarafından istismara maruz kalan çocuklarının aldıkları puan ortalamaları arasında ($\bar{x}38,05$) istatistiksel açıdan anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Dönmez ve arkadaşlarının(2014) yaptığı çalışmada istismarcının yakınlığı açısından yapılan değerlendirmede TSSB/ASB gelişimi açısından fark saptanmamıştır, fakat istismarcının aile içinden ve tanıdık olduğu olgularda MDB'nun daha yüksek oranda geliştiği tespit edilmiştir. Kılıçoğlu'nun(2010) çalışmasında mağdurların istismarcıya yakınlık derecesine göre ölçek puanları karşılaştırıldığında Offer Benlik İmgesi alt ölçeklerinde cinsel tutumların istismarcının tanıdık olması durumunda olumsuz yönde yüksek ortalama puanı olduğu tespit edilmiştir. literatürde, aile içi cinsel

istismarın aile dışı cinsel istismar ile karşılaştırıldığı ve bu karşılaştırma sonucu aile içi cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkilerinin daha olumsuz ve uzun süreli olduğu sonucuna ulaşan çalışmalar vardır (Evans ve diğ. 2005, Fassler ve diğ. 2005). Bu çalışmanın da literatür ile uyumlu olduğu, aile içi cinsel istismarın travmatik stresi daha fazla artırdığı söylenebilir.

Tablo 48. Kardeş Sayısına Göre ÇTSSTÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
Tek çocuk	23	39,73	18,14		
2 kardeş	66	39,71	15,62	0,052	0,984
3 kardeş	50	39,24	16,74		
4+ kardeş	24	40,83	14,60		

Tablo 48’de çocukların kardeş sayısı ve ÇTSS-TÖ arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Kardeş sayısına göre ÇTSSTÖ’den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara kardeş sayısına göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşma göstermediği yönündedir. (F(3,159)= 0,052, p=0,984 p>0.05).

Tablo 49. Gelir Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
1000 TL Altı	13	43,23	14,33		
1001-1500	60	40,45	17,76		
1501-2000	35	37,66	12,98	0,918	0,471
2001-2500	18	37,50	16,39		
2501-3000	18	45,00	11,91		
3000+	19	36,06	19,44		

Tablo 49’da çocukların ailelerinin ortalama gelir düzeyleri ve ÇTSS-TÖ’ arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Gelir düzeyine göre ÇTSS-TÖ’den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre gelir düzeyine bağlı olarak ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmamıştır (F(5,157)= 0,918, p=0,471 p>0.05).

Cinsel istismarın sosyo ekonomik düzeyinin araştırıldığı çalışmalarda konu daha çok SED'in uygun olan ve olmayan ebeveynlik üzerine etkileri bağlamında ele alınmaktadır. Ailelerin sosyo-ekonomik durumunun anne ve baba olmayı etkilediği düşünülmektedir. Düşük gelir seviyesi, kötü barınma koşulları, nüfusun fazlalığı, günlük stresin yoğunluğu ve iş olanaksızlıkları, uygun olmayan anne ve babalık için yüksek riskli koşulları oluşturmaktadır (Bandi,2003). Bandi'nin 2003 yılında yapmış olduğu çalışmada olgu grubu içerisinde tanı almaya etkili tek sosyo demografik değişkenin ekonomik durum olduğunun saptanması ve tanı alan grubun tamamının geliri düşük ailelerden gelirken; tanı alan grupta gelirin düşük olma riskinin tanı almayan gruba göre 7 kat daha yüksek bulunması önem taşımaktadır.

Tablo 50. Anne ve Baba İlişki Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
İyi	112	37,4643	15,54994		
Orta	19	47,4211	17,09553	3,382	0,037
Kötü	10	42,4000	18,47040		

Tablo 50'de çocukların anne ve babalarının ilişki düzeyleri ve ÇTSS-TÖ'den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Anne ve baba ilişki düzeyine göre ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre sınıf düzeyine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,138)= 3,38$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre anne ve baba ilişkisi iyi olan çocukların puan ortalamaları ($\bar{X}=37,46$), anne ve baba ilişkisi orta düzey olan çocukların ortalamalarından ($\bar{X}=47,42$) anlamlı olarak daha düşüktür. Anne ve baba ilişkisi kötü olan çocukların puan ortalamaları ($\bar{X}=42,40$), anne ve baba ilişkisi iyi ve orta düzeyde olan çocuklardan anlamlı düzeyde daha yüksektir ($p>0.05$).

Barbato ve Elizabeth'in 2003 yılında aile iletişim ortamının ebeveyn - çocuk ilişkilerine etkisi olup olmadığını inceledikleri araştırmalarında aile iletişiminin ebeveyn-çocuk ilişkilerini her boyutta etkilediğini , aile iletişim ortamının hem çocuk hem de ebeveynlerin motivasyonunda güçlü bir etkiye sahip olduğunu bulmuşlardır. İletişim ortamlarındaki farklılıkların, ebeveynlerin çocuklarıyla iletişimlerini de

farklılaştırdığı saptanmıştır. Anne ve babanın uyum sorunları ne kadar fazla ise çocukların da uyum sorunları o kadar fazla olmaktadır (Banyard ve ark., 2001).

Barbato ve Elizabeth'in(2003) bu çalışmaları göz önüne alındığında cinsel istismara maruz kalan çocukların anne ve babaların kendi aralarında kurdukları olumlu iletişimin çocuklar üzerinde de olumlu etki yarattığı bu nedenle anne baba ilişkisi iyi olan çocukların ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanların anlamlı olarak düşük çıkmasına neden olduğu söylenebilir.

Tablo 51. Anne ile Çocuk İlişki Düzeyine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
İyi	129	37,79	15,46		
Orta	25	46,08	17,10	5,42	0,005
Kötü	8	51,87	14,40		

Tablo 51'de çocukların anneleri ilişki düzeyleri ve ÇTSS-TÖ'den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Anne ile ilişki düzeyine göre ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre ilişki düzeyine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,159)= 5,42$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla LSD testi uygulanmıştır. Buna göre anne ile ilişkisi iyi olan çocukların puan ortalamaları ($\bar{x}=37,79$), anne ile ilişkisi orta düzey olan çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=46,08$) anlamlı olarak daha düşüktür. Anne ile ilişkisi kötü olan çocukların puan ortalamaları ($\bar{x}=51,40$), anne ile ilişkisi iyi ve orta düzeyde olan çocuklardan anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Çalışmalarda anne çocuk ilişkisinin çocuğun fizyolojik tepkilerini düzenlemede, çocuğun yatışıp sakinleşmesi ya da aşırı uyarılmasına neden olmada aracı rolü üzerinde de durulmuştur (Van der Kolk, 1987). Bu nedenle anne ile olumlu, yapıcı bir ilişki kuran çocukların ÇTSS-TÖ puanlarının anlamlı olarak anne ile ilişkileri çatışmalı ve kötü olan çocuklardan düşüktür.

Tablo 52. Baba İle Çocuk İlişki Düzeyine ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
İyi	115	36,97	15,63		
Orta	27	47,44	15,41	6,47	0,002
Kötü	20	45,50	15,49		

Tablo 52’de çocukların babaları ile ilişki düzeyleri ve ÇTSS-TÖ’den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Baba ile ilişki düzeyine göre ÇTSS-TÖ ‘den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre ilişki düzeyine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,159)= 5,42$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre baba ile ilişkisi iyi olan çocukların puan ortalamaları ($\bar{x}=36,97$), baba ile ilişkisi orta düzey olan çocukların ortalamalarından ($\bar{x}=47,44$) anlamlı olarak daha düşüktür. Baba ile ilişki düzeyi kötü ve orta yada iyi ve kötü olan çocukların ÇTSS-TÖ puanları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunamamıştır ($p>0.05$).

Gökler tarafından yapılan bir çalışmada (2004) aileden alınan sosyal desteğin travma sonrası stres belirtilerine anlamlı katkısının olduğu saptanmıştır. Yavuzer’in literatürde yaptığı incelemelerden sonra yaptığı değerlendirmede baba çocuk ilişkisinin çocuğun bilişsel gelişimi ve okul başarısını büyük ölçüde etkilediğini vurgulamakta, babasıyla yakın ve nitelikli bir ilişkiye sahip olan çocukların okul başarılarıyla, bilişsel gelişimlerinin olumlu açıdan etkilendiği belirtilmektedir. Bütün bunların ötesinde baba, çocuğun kişiliğinin gelişiminde özdeşim modeli olması sebebiyle büyük bir önem taşır. Babanın yokluğu, pasifliği yada ilgisizliği çocuğun kişilik yapısını, ruh ve beden sağlığını büyük ölçüde olumsuz etkileyebilir ve bazı uyum ve davranış bozukluklarının nedeni olabilir. Literatür göz önüne alındığında baba ile olumlu, yapıcı bir ilişki kuran çocukların ÇTSS-TÖ puanlarının anlamlı olarak anne ile ilişkileri çatışmalı ve kötü olan çocuklardan düşüktür.

Tablo 53. Sorun Çözme Türüne Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
Konuşma anlaşma	126	37,61	15,41		
Tartışma ve kavga	22	45,90	18,11	5,23	0,006
Sorun yokmuş gibi davranma	15	48,53	13,70		

Tablo 53'te cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin sorun çözme yöntemleri ve ÇTSS-TÖ'den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Ailelerin sorun çözme yöntemine göre ÇTSS-TÖ 'den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre sorun çözme yöntemine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,163)=5,23$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre aile içerisinde sorun çözme yöntemi olarak konuşup anlaşma yöntemini kullanan ailelerin ÇTSS-TÖ puan ortalamaları ($\bar{X}=37,61$) sorun çözme yöntemini olarak sorun yokmuş gibi davranan ailelerin ÇTSS-TÖ puan ortalamalarından ($\bar{X}=48,53$) anlamlı olarak daha düşüktür. Sorun çözme yöntemi olarak tartışıp kavga eden ailelerin puan ortalamaları ile sorun yokmuş gibi davranan ailelerin puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0.05$). .

Tablo 54. Aile Üyeleri Birlikte Zaman Geçirme Durumuna Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
Evet	109	38,19	15,14		
Hayır	17	52,11	13,68	5,99	0,003
Bazen	37	38,59	17,55		

Tablo 54' te cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin birlikte zaman geçirme durumları ve ÇTSS-TÖ'den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Ailelerin birlikte zaman geçirme durumlarına göre ÇTSS-TÖ'den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre birlikte zaman geçirme durumlarına göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,163)=5,99$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını

anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre aile üyelerinin birlikte zaman geçirdiği çocukların ÇTSS-TÖ puan ortalamalarının ($\bar{x}=38,19$) aile üyeleri birlikte zaman geçirmeyen çocukların ÇTSS-TÖ puan ortalamalarından ($\bar{x}=52,11$) anlamlı olarak daha düşük bulunmuştur. Aile üyelerinin bazen birlikte zaman geçirdiği çocukların ÇTSS-TÖ puan ortalamaları ($\bar{x}=38,59$) ile aile üyeleri birlikte zaman geçirmeyen çocukların ÇTSS-TÖ puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır ($p>0.05$).

Çocukluk döneminde anne veya bakım veren kişi ile yaşadığı etkileşim sonucunda bilişsel yapılar oluşarak, çocuğun bilgi edinme sürecini belirler ve sosyal ilişkilerine yön verir (Aydın, 2005). Farklı farklı çalışmalarda güçlü bir sosyal destek ağının yokluğunun travma sonrasında TSSB gelişim ihtimalinin artırdığı tespit edilmiştir. İstismar karşısında ailenin olumsuz tepkileri, aile desteğinin yetersizliği, cinsel istismara maruz kalan çocuklarda ruh sağlığı açısından risk faktörlerdendir (Barnet,2007). Travma ile karşı karşıya kalan çocukların korunup kollandıkları “*güvenli bir yer*”e sahip olduklarını bilmeleri, travmanın etkilerine karşı daha dayanıklı olmalarını sağlamaktadır (Van der Kolk, 1987). Bu çocuklar için temel “güvenli yer”in aile olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, çocukların travmanın etkisinden korunabilmesinde aile desteğinin önemi büyüktür (Gökler, 2008). Kılıç ve arkadaşlarının 2003’te yaptığı bir çalışmada tüm aile işlevleri ele alındığında ailede gerek anne gerekse babanın problem çözmedeki yetkinliğinin çocuklar için önemli olduğunu göstermektedir.

Çalışma bulguları ile literatürde yapılan çalışmalar göz önüne alındığında anne ve baba ilişkilerinin, çocuklarla birlikte zaman geçirmelerinin, çocuklarına karşı kendilerini yeterli ebeveyn olarak hissetmelerinin çocukların maruz kaldıkları cinsel istismar sonrasında ortaya çıkan travmatik streslerinin düşük olmasında etkili olduğu söylenebilir. Buradan hareketle ailenin bir sitem olduğu ve sitemin her bir parçasının sitemin diğer parçalarını etkilediği temelinde oluşturulan kuramsal temel neticesinde cinsel istismar öncesinde sağlıklı, şefkatli açık iletişime dayalı bir aile ilişkisi kuran anne ve babaların çocuklarının cinsel istismar sonrası daha az travmatik stres gösterdikleri, aksi durumda olan ailelerin çocuklarının ise daha fazla travmatik stres gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 55. Arkadaş Çevresine Göre ÇTSS-TÖ ANOVA Sonuçları

	N	Ortalama	Standart sapma	F	P
Evet	47	48,80	12,08		
Hayır	113	35,79	16,08	12,74	0,000
Bilmiyor	3	46,00	13,07		

Tablo 55’te 2013-2016 yılları arasında cinsel istismara maruz kalması nedeniyle Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi’ne getirilen çocukların ailelerinin çocuklarının arkadaş çevresine ilişkin görüşleri ve ÇTSS-TÖ’den alınan puanlar arasındaki betimsel istatistikler gösterilmiştir. Ailelerin çocuklarının arkadaş çevresine ilişkin görüşleri göre ÇTSS-TÖ’den aldıkları puanları karşılaştırmak amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA) yapılmıştır. Sonuçlara göre çocuklarının arkadaş çevresine ilişkin görüşlerine göre ÇTSS-TÖ puanları anlamlı olarak farklılaşmaktadır ($F(2,163)= 12,74$ $p<0.05$). Farklılaşmanın kaynağını anlamak amacıyla Scheffe testi uygulanmıştır. Buna göre çocuklarının olumsuz arkadaş çevresi olduğunu düşünen ailelerin çocuklarının ÇTSS-TÖ puan ortalamalarının ($\bar{x}=48,80$) ailesi tarafından olumlu arkadaş çevresi olduğunu düşünülen çocukların ÇTSS-TÖ puan ortalamalarından($\bar{x}=35,79$) anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Olumsuz arkadaş çevresinin çocuğun travmatik stresinin artmasında etkili olduğu söylenebilir.

BÖLÜM IV

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR

Çocuk cinsel istismarı sonrasında ortaya çıkan travmatik stres üzerinde çocuğun ve ailenin sahip olduğu sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerin etkisinin olup olmadığını incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada 163 çocuk ve ailenin dosyaları taranmıştır.

Kız çocukların erkek çocuklara oranla daha fazla cinsel istismar bildiriminde buldukları, cinsiyetçi kalıp yargılarının çocuk cinsel istismarında kız çocuklarının cinsel istismara uğramasını meşrulaştırdığı, erkek çocuklarının ise cinsel istismar bildirimlerinin önüne görünmez bir perde çektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Yaş arttıkça cinsel istismar riskinin arttığı, erkek çocuklarının kızlara göre daha küçük yaşlarda cinsel istismara maruz kaldığı, kızların ise daha fazla olarak 13-18 yaş aralığında cinsel istismara maruz kaldıkları, erkek çocuklarının savunmasız ve güçsüz oldukları yaş dönemlerinde kız çocuklarının ise bedenlerinin gelişmeye başladığı ergenlik döneminde daha fazla cinsel istismara maruz kaldığı sonucuna varılmıştır.

Çocukların çoğunluğunun eğitim hayatlarına devam ettiği, sınıf düzeyi arttıkça çocukların başarı düzeyinin düştüğü saptanmıştır. Çocukların tamamına yakınının aile yanında kaldığı, çekirdek aile yapısında olduğu, aile yanında kalmanın aile içindeki işlevsiz yapılardan dolayı risk yarattığı bu nedenle aile yapısının ve aile içi rollerin iyi değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Kardeş sayısı arttıkça anne ve babanın bakım vermekle yükümlü olduğu çocuk sayısının arttığı bu nedenle birden fazla kardeşe sahip olmanın cinsel istismar açısından risk faktörü oluşturduğu söylenebilir.

Anne ve babaların genellikle 40 yaş üzerinde olduğu ve ortalama evlenme yaşlarının 25 yaş civarı olduğu, anne ve babaların büyük çoğunluğunun evliliklerini sürdürdükleri, anne ve babaların genelinin ortaokul ve altı eğitim düzeyine sahip olduğu, düşük anne ve baba eğitiminin çocuk cinsel istismarı açısından risk faktörü oluşturduğu, cinsel istismara maruz kalan çocukların annelerinin çoğunluğunun ev hanımı olduğu,

babalarının ise çoğunluğunun işçi olduğu, cinsel istismara maruz kalan her beş çocuktan birisinin anne ve babasının boşanmış olduğu, boşanan anne ve babaların çoğunluğunun şiddetli geçimsizlik ve babanın anneye uyguladığı şiddet nedeniyle boşanmış oldukları, çocukların çoğunluğunun velayetinin annede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların düşük ve orta düzey sosyo-ekonomik düzeye sahip oldukları, düşük ve orta düzey sosyo-ekonomik düzeyin çocuk cinsel istismarı açısından risk faktörü oluşturduğu, cinsel istismar mağduru çocuk ailelerinin % 31,9'unun gelirlerini yeterli bulmadıkları, gelirini yeterli bulmayan ailelerin çok az bir kısmının sosyo-ekonomik destek kaynaklarından yararlandıkları, kaynaklara ulaşamamanın cinsel istismara maruz kalmada risk faktörü oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunluğunun temas içeren dokunma türünde cinsel istismara maruz kaldıkları, çocukların çoğunluğunun özel bölgelerine dokunma-sürtünme şeklinde cinsel istismara maruz kaldıkları, yarıya yakınının da penetrasyona maruz kaldığı görülmektedir. Cinsel istismarcıların büyük çoğunluğunun çocukların tanıdıkları kişiler olduğu, çocukların yarısından fazlasının bir kez cinsel istismara maruz kaldığı ancak yarıya yakınının da birden fazla kez cinsel istismara maruz kaldığı, bir kez cinsel istismara maruz kalmanın çocukları dezavantajlı bir konuma getirdiği bu nedenle bir kez cinsel istismara maruz kalmanın çocukların birden fazla kez cinsel istismara maruz kalmasını kolaylaştırması bakımından risk faktörü oluşturduğu sonucuna varılmıştır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların ailelerinin çoğunluğunun 20 yıl ve üzeri süredir Kocaeli'nde yaşadıkları bu nedenle çocukların çoğunluğunun Kocaeli'nde doğdukları, Kocaeli'ne göç ile gelen ailelerin ise çoğunlukla Karadeniz, Marmara ve Doğu Anadolu Bölgelerinden geldikleri sonucuna ulaşılmıştır. Göç olgusunun cinsel istismar açısından risk faktörü oluşturup oluşturmadığı ile ilgili detaylı bir çalışmaya ihtiyaç olduğu gözlemlenmiştir.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların; anne ve baba ilişkileri, anne-çocuk, baba-çocuk, çocuk-kardeş ilişkilerinin çoğunluğunun iyi olduğu, anne ve babaların çoğunluğunun çocuklarına karşı kendilerini yeterli bir ebeveyn gibi hissettikleri, anne ve babaların çocuklarına yeterli zaman ayırdıkları, çocukları ile sorunlarını konuşup anlaşma tarzında çözdükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların çoğunluğunun yeterli arkadaş çevresi olduğu arkadaşları ile ilişkilerinin genelde iyi olduğu tespit edilmiştir.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklarda çoğunlukla durgunlaşma, içine kapanma, bazı şeylerden korkma, dikkat dağınıklığı, uyku sorunları yaşama, ders başarısında düşme, saldırganlık gibi davranışsal problemlerin görüldüğü saptanmıştır

Çocukların yarısından fazlasının cinsel istismar sonrasında ağır ve çok ağır travmatik stres belirtisi gösterdikleri, travmatik stresin cinsel istismar sonrasında çocuklarda oluşabilecek psikolojik sorunların yordanmasında önemli bir faktör olduğu, kız çocuklarının erkek çocuklarına göre cinsel istismar sonrası daha fazla travmatik stres gösterdikleri ortaya çıkmıştır. Ancak kız çocukları ve erkek çocuklarının ÇTSSTÖ puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Kız çocuklarının erkek çocuklarından daha fazla travmatik stres göstermesinin kız ve erkeklerin psikolojik belirtilerin deneyimlenmesi açısından reel bir farklılık olmasından kaynaklandığı, kızların erkeklere oranla bu yakınmalarını daha rahat dile getiriyor olmaları ve kızların evlenmeden önce bekaretlerini yitirmenin kız çocuğu üzerinde oluşturduğu toplumsal ve psikolojik baskıdan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yaş arttıkça cinsel istismar sonrası oluşan travmatik stresin anlamlı bir şekilde arttığı, yaş arttıkça çocuklarda soyut düşüncenin arttığı, cinsel istismarın neden ve sonuçları üzerine daha detaylı bir anlamlandırma yapabildikleri bu durumun da travmatik stresi arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çocukların eğitim seviyeleri arttıkça cinsel istismar sonrasında oluşan travmatik stresin anlamlı bir şekilde arttığı, çocukların yaş ve eğitim düzeyi arttıkça kendilerini daha iyi ifade edebildikleri ve maruz kaldıkları eylemin ahlaki kötülüğünü daha iyi kavradıkları tespiti yapılmıştır. Okul başarıları yüksek çocukların cinsel travma sonrasında stres puanlarının anlamlı bir şekilde düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Penetrasyon şeklinde cinsel istismara maruz kalan çocukların travmatik stres puanlarının anlamlı bir düzeyde yüksek olduğu, penetrasyonun vücut bütünlüğüne zarar vermesi, çocukta fiziksel travmalara neden olması ve toplumun bekarete yüklemiş olduğu misyondan kaynaklı travmatik stresin anlamlı olarak arttığı sonucuna erişilmiştir.

Bir kez cinsel istismara maruz kalma ile birden fazla kez cinsel istismara uğrama arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, cinsel istismara maruz kalan çocuğun kardeş sayısı ile travmatik stresi arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı sonucuna varılmıştır.

Ailenin gelir durumu ile travmatik stres arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ancak anne ve baba ilişkisi, anne çocuk ilişkisi, baba çocuk ilişkisi, çocuk kardeş ilişkisi ve çocuk ve arkadaş ilişkisi gibi sosyal destek ağları ile travmatik stres arasında anlamlı bir ilişki olduğu aile içi ilişkiler ve arkadaş ilişkileri iyi olan çocukların travmatik stres puanlarının ilişkileri kötü olan çocuklara oranla daha az olduğu ortaya çıkmıştır. Travma ile karşı karşıya kalan çocukların korunup kollandıkları “*güvenli bir yer*”e sahip olduklarını bilmeleri travmanın etkilerine karşı daha dayanıklı olmalarını sağlamaktadır (Van der Kolk, 1987). Bu çocuklar için temel “güvenli yer”in aile olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle, çocukların travmanın etkisinden korunabilmesinde aile desteğinin önemi büyüktür.

Oluşturulan kavramsal model çerçevesinde çocuğun ve ailesinin sosyo-demografik ve ekonomik özelliklerinin cinsel istismar açısından risk faktörü oluşturduğu, sosyo-demografik özellikleri temsil eden değişkenlerin, yalnızca cinsel istismara maruz kalan çocuk açısından yordayıcı niteliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bu sosyo-demografik özellikler içerisinde ise, çocuğun yaşı, cinsiyeti ve eğitim durumunun travmatik stres açısından önem taşıdığı görülmektedir. Büyük yaşta olan çocuklar, eğitim düzeyi düşük olan çocuklar, kız çocukları ise travma sonrası stres belirtileri açısından risk grubuna girmektedir. Anne ve babaların sosyo-demografik ve ekonomik özellikleri çocuklarının travmatik stresi açısından herhangi bir yordayıcı özellik taşımamaktadır. Ancak anne, baba ve çocuğun sosyal çevresi ile oluşturduğu olumlu ilişkilerin çocuğun cinsel istismarı sonrasında oluşan travmatik stresin azalmasında etkili olduğu görülmektedir

4.2.ÖNERİLER

Araştırmanın önerileri araştırmaya yönelik öneriler ve uygulamaya yönelik öneriler olmak üzere iki başlık altında incelenecektir. Araştırma kapsamında ortaya konulan kavramsal modele göre uygulamaya yönelik öneriler mikro, mezo ve makro düzeylerde sunulmaktadır.

4.2.1. Araştırmaya Yönelik Uygulamalar

Araştırma Kocaeli ilinde cinsel istismara maruz kalan çocuklarla gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu genişletilerek, farklı illerde cinsel istismara maruz kalan çocukların dahil olduğu örneklerle çalışılabilir.

Araştırma 9-18 yaş aralığındaki cinsel istismar mağduru çocuklarla yapılmıştır, benzer çalışmalar tekrarlanabilir.

Araştırma geriye dönük tarama yöntemiyle sınırlıdır. Boylamsal çalışmalarla stres düzeyi, sosyal destek düzeyi ve aile işlevselliğinin çocuk istismarı potansiyeli üzerindeki uzun süreli sonuçları incelenebilir. Çocukların çoğu istismar sonrası travmatik stres belirtileri göstermeyebilirken istismardan sonraki uzun süreçte yaşları ve olayla ilişkin anlamlandırmaları arttıkça travmatik stres belirtileri gösterebilmektedir. Bu nedenle istismar mağduru çocuklarla boylamsal izlem çalışmalarının yapılması önerilir.

Araştırmada sadece çocukların travmatik stres düzeyleri incelenmiştir, anne ve babaların travmatik stres düzeyleri de incelenerek, çocukların travmatik streslerine etkisi araştırılabilir.

Gelecekte yapılabilecek çalışmalara cinsel istismara uğramayıp farklı bir travmatik yaşam öyküsü olan çocuklardan oluşturulan bir kontrol grubunun ve herhangi bir travmatik yaşam olayı öyküsü olmayan çocuklardan oluşturulan bir kontrol grubunun dahil edilmesinin daha geniş bir kitle ile çalışma yapılmasını sağlayabileceği düşünülmüştür.

Çocuklar ve aileleriyle görüşme yöntemiyle yapılacak nitel araştırmanın daha detaylı bilgi sağlayacağı, bu nedenle benzer çalışmaların nitel araştırma yöntemleri kullanılarak yapılması önerilir.

4.2.2. Uygulamaya Yönelik Öneriler

Araştırma kapsamında oluşturulan kavramsal modele göre uygulamaya yönelik öneriler mikro, mezzo ve makro düzeylerde sunulmaktadır.

4.2.2.1 Mikro Düzeyde Öneriler

Toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının çocuğun yetiştirilmesinde önemli rol oynadığı ve anne ve babaların kızlara yönelik davranışlarda cinsiyetin önemli bir temeli olduğu gözlenmektedir. Ebeveynler çocuğun cinsiyetine göre davranışlarının değiştiğinin farkına vararak eşitsizliğe yol açmamalıdır.

Ebeveynlerin sosyal destek ağlarını geliştirmek, stres kontrolünü öğrenmek gibi çalışmalar yaparak kendilerini geliştirmeleri önerilebilir.

Cinsel istismardan en fazla zarar görenlerin ergenlik çağındaki çocuklar olduğu düşünülürse, anne ve babanın bu dönemde risk etkenlerinin çok iyi tanımlanması ve buna yönelik önlemleri alması, çocukları ile empatik, açık ve anlaşılır iletişim biçimi geliştirmeleri önerilir.

Küçük yaş çocuklarını cinsel istismardan korumak amacıyla anne ve babaların çocuklara özel bölge eğitimlerini düzenli olarak vermeleri, çocuklara iyi dokunmalar, kötü dokunmalar, iyi sınırlar kötü sınırlar hakkında eğitimler vermeleri önerilir.

Anne ve babaların çocukluktan itibaren çocuklarına hayır deme alışkanlığı kazandırmaları ve kişisel alan kavramını hakkında bir farkındalık geliştirmesi sağlanmalıdır.

Anne, baba ve çocuk arasında karşılıklı sevgi ve anlayışa dayanan bir iletişim ve davranış tarzının oluşturulması önerilir.

Çocuktaki travma sonrası stres belirtileri açısından bakıldığında, çocuğun aileden aldığı sosyal desteğin ve çocuğun cinsel istismara ilişkin öznel algılarının yordayıcı özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Bu durumda, çocuğun diğer aile bireyleriyle etkileşiminin sağlanması; aile bireylerinin çocuğa uygun ve yeterli desteği vermek üzere bilinçlendirilmesi ve desteklenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ailelerin bakabilecekleri, ilgi ve zaman ayırabilecekleri kadar çocuk sahibi olmaları önerilir.

Cinsel istismara maruz kalan çocuklara multidisipliner bir ekip anlayışıyla psiko-sosyal destek verilmelidir.

4.2.2.2. Mezzo Düzeyde Öneriler

Cinsel istismara maruz kalmış çocuk ve ailelerine yönelik grup çalışmaları, grup terapileri yapılmasının faydalı olacağı söylenebilir. Bu nedenle cinsel istismar mağduru çocuklar ve aileleri ile grup çalışmaları yapılması önerilir.

Cinsel istismara maruz kalan çocukların rehabilitasyonu için multidisipliner bir ekip çalışmasının yapılması önerilir.

Okul temelli koruma ve önleme programları etkin hale getirilmelidir, okullarda çocuklara cinsellik ile ilgili olarak yaşlarına ve cinsiyetlerine uygun eğitimler verilmeli, okullarda ailede oluşan cinsiyet rollerine ve bu rollerin olumsuz etkilerini gidermek ve çocukların cinsiyetçi algılarının değişmesini sağlanabilir. Bu nedenle okul sosyal hizmeti uygulamalarına başlanması önerilir.

4.2.2.3. Makro Düzeyde Öneriler

Ailenin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve giderilmesi için gerekli planlamaların yapılarak uygulamaya geçilmesi, ailelerin çocuk ve aile ilişkileri konusunda bilgilendirilmesi gibi görevler topluma ve kurumlarına düşmektedir. Özellikle sosyoekonomik düzeyi düşük bölgelerde yaşayan ailelere ulaşılması ve ihtiyaçlarının giderilmesi için belediyeler, sosyal hizmet merkezleri ve sivil toplum örgütlerince ailelere ulaşılarak seminer, kurs vb. faaliyetlerin planlanması ve katılımın sağlanması önerilebilir.

Anne ve babalara yönelik psiko-sosyal dayanaklılık, problem çözme ve stres yönetimi becerilerini artıracak politikaların oluşturulması hedeflenmeli, güçlü ebeveyn kavramı odak noktasına alınarak anne ve babaların sosyal çevrelerinde yer alan risk faktörlerine rağmen güçlü anne baba olma kapasitelerini artıracak politikalar oluşturulmalıdır.

Sağlık ve eğitim gibi alanlarda çalışan personelin hizmet içi eğitimden geçirilerek, özellikle sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgelerdeki ailelere eğitim verebilecek seviyeye getirilmeleri sağlanabilir.

Kitle iletişim araçları yoluyla daha çok bireye ulaşılarak ailelerin bilgilendirilmesi sağlanabilir. Televizyon ve gazetelerde çocuğun gelişim dönemleri ve özellikleri, ihtiyaçları ve ailenin önemi konularına değinen anlaşılır programlara daha fazla yer verilmesi önerilebilir.

Çocuk cinsel istismarı ile multidisipliner bir anlayışla çalışan çocuk izlem merkezlerinin yaygınlaştırılması önerilir.

Aile ilişkileri zayıf olduğu gözlemlenen çocukların aile ilişkilerinin sağlıklı bir şekilde kurulması çocuğa verilecek psiko-sosyal destek çalışmaları kadar önemli bir konuyu oluşturmaktadır. Cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri, istismara ait özellikler açısından dikkate alınarak psiko-sosyal müdahaleler geliştirilmesi de gerekmektedir bu nedenle aile ve çocuk ile çalışmalar yaparak onlara danışmanlık yapacak birimlerin oluşturulması ve buralarda sosyal hizmet uzmanlarının istihdam ettirilmesi önerilir.

Bölgeler arasında sosyo-ekonomik ve gelişmişlik açısından farklar mevcuttur, bu nedenle birçok insan yaşadığı yerlerden göç etmek durumunda kalmaktadır, göç ile birlikte yaşadıkları yerlere göre daha büyük kozmopolit şehirlere yerleşen aileler uyum sorunları yaşamaktadır, bu durum aileler ve çocuklar için cinsel istismar açısından risk faktörü oluşturmaktadır, bu nedenle göçe neden olan unsurları belirleyecek ve bunları önleyecek politikaların geliştirilmesi, göç ile gelen insanların yaşadığı bölgelerde psiko-sosyal destek faaliyetleri artıracak düzenlemelerin yapılması önerilir.

KAYNAKÇA

- Acehan, S., Bilen, A., Ay, M. O., Gülen, M., Avcı, A., & İçme, F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4).
- Adalı, N. (2007). 10-12 yaş grubu çocuk istismarı ebeveyn ve çocuk bilgilendirme çalışması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Afetlerde Psikososyal Hizmetler Birliği.(2012). Psikososyal Uygulamalar Eğitimi Katılımcı Kitabı. Ankara
- Akbaş, S., Turla, A., Karabekiroğlu, K., Senses, A., Karakurt, M. N., Taşdemir, G. N., Böke, Ö. (2009). Adli makamlarca çocuk psikiyatrisi polikliniğine gönderilen cinsel istismara uğramış çocukların, istismar şekilleri, ruhsal ve fiziksel muayene özellikleri. *Adli Bilimler Dergisi*, 8(1), 24-32.
- Aker AT.(2012) Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım. (1. Baskı). Uzerler matbaacılık, Reklamcılık, Turizm Sanayi ve Tic. LTD, Ankara
- Akyuz, G., Sar, V., Kugu, N., & Doğan, O. (2005). Reported childhood trauma, attempted suicide and self-mutilative behavior among women in the general population. *European Psychiatry*, 20(3), 268-273.
- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1(2).
- Alaggia, R. (1999). Contextualizing maternal response to intrafamilial child sexual abuse, an exploratory study (Doctoral dissertation, National Library of Canada= Bibliothèque nationale du Canada).

- Alexander, P. C., & Lupfer, S. L. (1987). Family characteristics and long-term consequences associated with sexual abuse. *Archives of sexual behavior*, 16(3), 235-245.
- Amerikan Psikiyatri Birliği, 2007. Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı DSM IV-TR. Eds: K roğlu E, 4. Baskı, Ankara, Hekimler Yayın Birliği
- Ayaz, M., Ayaz, A. B., & Soylu, N. (2012).  ocuk ve ergen adli olgularda ruhsal değerlendirme. *Klin Psikiyatr Derg*, 15, 33-40.
- Aydemir, İ. ve Yurtkulu, F., (2012)  ocuğa yönelik cinsel istismarla mücadelede  ocuk izlem merkezi. *Ankara Sağlık Bilimleri dergisi* 1(2), 151-165
- Aydın, B. (2005).  ocuk ve Ergen Psikolojisi. İstanbul: Atlas Yayın Dağıtım
- Bahar, G., Savaş, H. A., & Bahar, A.  ocuk istismarı ve ihmali: Bir Gözden Geçirme Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2009.
- Bal, S., Van Oost, P., De Bourdeaudhuij, I., & Crombez, G. (2003). Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & Neglect*, 27(8), 883-897.
- Ballı,  .(2010) Çukurova Tıp Fakültesi'ne Başvuran  ocuk İstismarı Ve İhmali Olgularının Değerlendirilmesi. Uzmanlık Tezi.  ukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi  ocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilim Dalı. Adana
- Bandi GT. (2003), Press Of University of Pretoria etd. Chapter 1.
- Banyard, V. L., Rozelle, D., & Englund, D. W. (2001). Parenting the traumatized child: Attending to the needs of nonoffending caregivers of traumatized children. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice, Training*, 38(1), 74.

- Baransel Isır A, Büyükçelik A, Özdil S, Coşkun AG. Gaziantep Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'na Yansıyan Cinsel İstismar Olgularının ve Bu Olgular İçinde Çocuk İstismarı ve Mental Retardasyonun Değerlendirilmesi. Adli Tıp Bülteni 2009; 14 (1): 5-11
- Barbato, C. A., Graham, E. E., & Perse, E. M. (2003). Communicating in the family: An examination of the relationship of family communication climate and interpersonal communication motives. *Journal of Family Communication*, 3(3), 123-148.
- Barutçu, A. (2013). Türkiye'de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları. Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Bebbington, P. E., Cooper, C., Minot, S., Brugha, T. S., Jenkins, R., Meltzer, H., & Dennis, M. (2009). Suicide attempts, gender, and sexual abuse: data from the 2000 British Psychiatric Morbidity Survey. *American Journal of Psychiatry*, 166(10), 1135-1140.
- Beck SE, Jackson JL, Fitzgerald M, Shaffer A, Salstrom S, Osman MM (2003) Child sexual and physical abuse among college students in Singapore and the United States. *Child Abuse Negl*; 27: 1259-1275.
- Bendixen, M., Muus, K. M., & Schei, B. (1994). The impact of child sexual abuse—a study of a random sample of Norwegian students. *Child abuse & neglect*, 18(10), 837-847.
- Benner Carson V (1996) *Mental Health Nursing the Nurse-Patient Journey*. USA: WB Saunders Company, 1039-1075.
- Bergen, H. A., Martin, G., Richardson, A. S., Allison, S., & Roeger, L. (2003). Sexual abuse and suicidal behavior: A model constructed from a large

community sample of adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(11), 1301-1309

Berliner L, Elliot DM. Sexual abuse of children. In: Myers JEB, Berliner. L, Briere J, Hendrix CT, Jenny C, Reid TA (eds). *The APSAC Handbook on Child Maltreatment*. 2nd ed. California: Sage Publications, 2002:55–79.

Bernard-Bonnin, A. C., Hébert, M., Daignault, I. V., & Allard-Dansereau, C. (2008). Disclosure of sexual abuse, and personal and familial factors as predictors of post-traumatic stress disorder symptoms in school-aged girls. *Paediatrics & child health*, 13(6), 479.

Bernet W. Çocuğa Kötü Muamele. Sadock BJ, Sadock VA, (eds). Kaplan & Sadock's *Comprehensive Textbook of Psychiatry*. Aydın S, Bozkurt A (çev.ed). Ankara: Günes Kitabevi;2007;3412-25.

Bilen, M. (2004). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Bilgin, V. (1991). *Yapısal Özellikleri İtibariyle Ailenin Görünümü*. Türkiye Aile Yılığı.

Bilgin, Ö. (2015). *Cinsel istismar mağduru çocukların psiko-sosyal durumlarının istismara ait özellikler açısından tanımlanması* (Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Black, C. A. ve DeBlassie, R. R. (1993). Sexual abuse in male children and adolescents: indicators, effects, and treatments. *Adolescence*, 28(109), 123-134

B.M. *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme-Unicef Türkiye Temsilciliği Yayını*-Ankara 1995.

- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *Yeni Sempozyum Dergisi*, 44(2), 100-106.
- Brewin, C. R., Andrews, B., & Valentine, J. D. (2000). Meta-analysis of risk factors for posttraumatic stress disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68, 748-766.
- Brennan, L. K., Rubin, D., Christian, C. W., Duhaime, A. C., Mirchandani, H. G., & Rorke-Adams, L. B. (2009). Neck injuries in young pediatric homicide victims: Clinical article. *Journal of Neurosurgery: Pediatrics*, 3(3), 232-239.
- Browne, A., & Finkelhor, D. (1986). Impact of child sexual abuse: A review of the research. *Psychological bulletin*, 99(1), 66.
- Bühler, L., Eckle, I., Malti, T., & Modestin, J. (2010). Sequelae of sexual trauma in women treated for non-trauma-related psychiatric disorders in a psychiatric hospital in Switzerland. *Women's Health Issues*, 20(4), 279-286.
- Bulut, I. (1993). Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Bunting, L. (2008). Sexual offences against children: An exploration of attrition in the Northern Ireland criminal justice system. *Child abuse & neglect*, 32(12), 1109-1118.
- Burgess, A.W., Fawcett, J., Hazelwood, R.R.(2000); Victim cre services and the compherensive sexual assestment tool. Hazelwood. R.H., Burgess, A.W(Ed) Rape Investigation içinde 2. Baskı. Boca Raton: CRC Press
- Cohen, S., & Wills, T. A. (1985). Stress, social support, and the buffering hypothesis. *Psychological bulletin*, 98(2), 310.

- Compton B.R.,Galaway B. Ve Cournoyer B.R. (2005). *Social Work Processes*
USA: Brooks/Cole
- Corby, B. (2006). *Child Abuse: Towards a Knowledge Base*. New York:
McGraw-Hill Education.
- Crosson-Tower, C. (2008). *Understanding Child Abuse and Neglect (7thEdition)*.
Boston: Pearson Education Inc
- Cox, S., Andrade, G., Lungelow, D., Schloetelburg, W., & Rode, H. (2007). The
child rape epidemic. *South African Medical Journal*, 97(10), 950-955.
- Çakır, Y., Palabıyıkoglu, R. (1997). Gençlerde sosyal destek-çok boyutlu
algılanan sosyal destek ölçeğinin güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kriz
Dergisi*, 5(1), 15-24.
- Çengel-Kültür, E., Çuhadaroglu-Çetin, F., & Gökler, B. (2007). Demographic and
clinical features of child abuse and neglect cases. *The Turkish journal of
pediatrics*, 49(3), 256.
- Dağlı, T., İnanci, M. (2010). Üniversiteler için hastane temelli çocuk koruma
merkezleri el kitabı. Ankara: Önce Çocuklar: Çocuk Koruma
Mekanizmalarının İl Düzeyinde Modellenmesi Projesi Yayınları.
- Dallos, R. and Draper, R. (2005). *An introduction to Family Therapy: Systemic
Theory and Practice(second edition)*. Berkshire: Open University Press
- Darves-Bornoz, J. M., Choquet, M., Ledoux, S., Gasquet, I., & Manfredi, R.
(1998). Gender differences in symptoms of adolescents reporting sexual
assault. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 33(3), 111-117.

- Davis, J. L., & Petretic-Jackson, P. A. (2000). The impact of child sexual abuse on adult interpersonal functioning: A review and synthesis of the empirical literature. *Aggression and violent behavior*, 5(3), 291-328.
- Demir, M.(2008) Çocuk Ve Ergenlerin Cinsel İstismarı Sonrasında Akut Stres Bozukluğu Ve Travma Sonrası Stres Bozukluğu Özelliklerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Demiriz, S., & Öğretir, A. D. Alt Ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:15 No:1; 105- 122.
- Derneği, İ. H. (2008). Çocuk İhmali ve İstismarını Önleme: Öğretmenler ve Aileler İçin Eğitim Klavuzu. Ankara: Berkay Ofset.
- Diaz, A., Simantov, E., & Rickert, V. I. (2002). Effect of abuse on health: results of a national survey. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine*, 156(8), 811-817
- Dönmez, Y. E., Soylu, N., Özcan, Ö. Ö., Yüksel, T., Demir, A. Ç., Bayhan, P. Ç., Miniksar, D. Y. (2014). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergen olgularımızın sosyodemografik ve klinik özellikleri. *Turgut Özal Tıp Merkezi Dergisi*, 21(1).
- Dubé, R., & Hébert, M. (1988). Sexual abuse of children under 12 years of age: A review of 511 cases. *Child Abuse & Neglect*, 12(3), 321-330.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Whitfield, C. L., Brown, D. W., Felitti, V. J., Dong, M., & Giles, W. H. (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *American journal of preventive medicine*, 28(5), 430-438.

- Duyan, V., Sayar, Ö., & Özbulut, M. (2008). Sosyal Hizmeti Tanımak ve Anlamak: Sosyal Hizmet Uzmanları ve Sosyal Hizmet Alanında Çalışanlar İçin Bir Rehber. Ankara: Öncü Basımevi, 86.
- Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet: temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri. Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayın, (16).
- Edgardh, K., & Ormstad, K. (2000). Prevalence and characteristics of sexual abuse in a national sample of Swedish seventeen-year-old boys and girls. *Acta paediatrica*, 89(3), 310-319.
- Eker, D., & Arkar, H. (1995). Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği'nin faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği [Factorial Structure, Validity, and Reliability of the Multidimensional Scale of Perceived Social Support]. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34, 17-25.
- Eker, D., Arkar, H., & Yaldız, H. (2001). Çok boyutlu algılanan sosyal destek ölçeğinin gözden geçirilmiş formunun faktör yapısı, geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 17-25.
- Elçi, Ö. (2004). Otizmi olan çocuk ailelerinde sosyal destek, stres düzeyi ve başa çıkma stratejilerinin, travma sonrası büyümeyi ve tükenmişliği yordama düzeyi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Epstein, N. B., Bishop, D. S., & Levin, S. (1978). The McMaster model of family functioning. *Journal of Marital and Family therapy*, 4(4), 19-31.
- Er, T.(2010). Cinsel İstismara Maruz Kalan Ve Kalmayan Ergenlerin Anksiyete, Depresyon Ve Benlik Algısı Açısından Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Adli Psikoloji. İstanbul.

- Erden, G., & Gürdil, G. (2009). Savaş yaşantılarının ardından ocuk ve ergenlerde gözlenen travma tepkileri ve psiko-sosyal yardım nerileri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 1-13.
- Erden, G. (2000). Çocuklara yönelik afet sonrası müdahaleler. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(5), 49-61
- Erden, G., Kılıç, E.Z., Uslu, R.İ., Kerimoğlu, E. Çocuklar İçin Travma Sonrası Stres Tepki leği: Türkçe Geçerlik, Güvenirlik alışması. *ocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 1999; 6(3): 143-149.
- Fahrudin, A., & Edward, D. (2009). Family characteristics and traumatic consequences associated with the duration and frequency of sexual assault. *Asian Social Work and Policy Review*, 3(1), 36-50.
- Filipas, H. H., & Ullman, S. E. (2006). Child sexual abuse, coping responses, self-blame, posttraumatic stress disorder, and adult sexual revictimization. *Journal of Interpersonal Violence*, 21(5), 652-672.
- Flemming J, Mullen PE, Bammer G.(1997) A study of potential risk factors for sexual abuse in childhood. *Child Abuse Neglect*; 21:49–58
- Feiring, C., Taska, L., & Lewis, M. (1999). Age and gender differences in children's and adolescents' adaptation to sexual abuse. *Child Abuse & Neglect*, 23(2), 115-128.
- Finkelhor, D. (1993). Epidemiological factors in the clinical identification of child sexual abuse. *Child abuse & neglect*, 17(1), 67-70.
- Gander, J. M., Gardner, W.H, (2004). ocuk ve Ergen Gelişimi. B. Onur(ev) Ankara: İmge Yayınevi

- Gencer Ö, Güvenir T.(2010) Çocuk ve Ergenlerde Cinsel istismar. “Çocukluk ve Adolesan Jinekolojisi ve Obstetriği” (Ed. Acar B) içinde,
- Germain C.B (1979). Introduction: Ecology and social work İçinde C.B. Germain (ed) Social work practice : People and environments(ss1-22) Newyork :Columbia Universty Press
- Gold, S. R., Milan, L. D., Mayall, A., & Johnson, A. E. (1994). A cross-validation study of the Trauma Symptom Checklist: The role of mediating variables. *Journal of Interpersonal Violence*, 9(1), 12-26.
- Goldney, R. D., Wilson, D., Grande, E. D., Fisher, L. J., & McFarlane, A. C. (2000). Suicidal ideation in a random community sample: attributable risk due to depression and psychosocial and traumatic events. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 34(1), 98-106.
- Gökler, I. (2001). The predictor variables of post-traumatic stress symptoms in children and adolescents following 1999 Marmara Earthquake: exposure to traumatic experiences and coping (Doctoral dissertation). Yayımlanmamıs Yüksek lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara
- Gökler, I. (2002). Çocuk İstismarı ve İhmali: Erken Dönem Stresin Nörobiyolojik Gelişime Etkisi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 9(2), ss(47-57).
- Gökler, I. (2004). Çocukluk Dönemi Kronik Hastalıklarının Psikososyal Boyutlarına İlişkin Çalışmaların Yöntemsel Açıdan Gözden Geçirilmesi: İleriye Yönelik Öneriler. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 11 (1), 16-43.
- Gölge, Z. B. (2005). Cinsel Travma sonrası oluşan ruhsal sorunlar. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 42, 19-28.

- Gracia, E. and Musitu, G. (2003). Social isolation from communities and child maltreatment: A cross cultural comparison. *Child Abuse And Neglect*, 27, 153-168.
- Guthkelch, A. N. (1971). Infantile subdural haematoma and its relationship to whiplash injuries. *Br Med J*, 2(5759), 430-431.
- Günçe, G. (1999). Çocuğun cinsel istismarı, E. Konaç, İ. Gürkaynak ve A. Egemen, (Ed.) *Çocuk istismarı ve ihmali*, Ankara: Çocuk İstismarını ve İhmalini Önleme Derneği Yayınları. 1999.
- Güler, N., Uzun, S., Boztaş, Z., & Aydoğan, S. (2002). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışı ve bunu etkileyen faktörler. *CÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 24(3), 128-134.
- Günay, G., & Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 15(3), 157-171.
- Güner, S., Güner, S., & Şahan, M. H. (2010). Çocuklarda sosyal ve medikal bir problem; istismar. *Van Tıp Dergisi*, 17(3), 108-113.
- Güven, S. (1991). Aile Yaşam Dönemleri ve Özelliklerinin Ev İdaresi İlkeleri Yönünden İncelenmesi. HÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ev İdaresi ve Aile Ekonomisi Programı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Haizlip, T. M., & Corder, B. F. (1996). Coping with natural disaster. Severe stress and mental disturbance in children, 131-152.

Heath, V., Bean, R., & Feinauer, L. (1996). Severity of childhood sexual abuse: Symptom differences between men and women. *American Journal of Family Therapy*, 24(4), 305-314.

Howe, D. (2005). *Child abuse and neglect: Attachment, development and intervention*. Palgrave Macmillan.

<http://www.acf.hhs.gov/sites/default/files/cb/cm2013.pdf> 25.12.15 SAAT 12:30

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18525> 25.12.15 14:20

<http://www.tedmem.org/mem-notlari/bir-cocugu-yetistirmek-tum-toplumun-gorevidir> saat 15:20 tarih 02.02.16

İmren, S. G., Ayaz, A. B., Yusufoglu, C., & ARMAN, A. R. (2013). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerde klinik özellikler ve intihar girişimi ile ilişkili risk etmenleri. *Marmara Medical Journal*, 26(1), 11-16.

İşeri E. Cinsel istismar. In: Çetin FÇ, Pehlivan Türk B, Ünal F, Uslu R, İşeri E, Türkbay T, Coşkun A, Miral S, Motavallı N (eds).(2008) *Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı*. 1.baskı. Ankara: Hekimler Yayın Birliği, : 470–7.

Janoff-Bulman, R., Berg, M., & Harvey, J. H. (1998). Disillusionment and the creation of value: From traumatic losses to existential gains. *Perspectives on loss: A sourcebook*, 35-47.

Joseph, S., Williams, R., & Yule, W. (1993). Changes in outlook following disaster: The preliminary development of a measure to assess positive and negative responses. *Journal of traumatic stress*, 6(2), 271-279

- Kadın, B., & Müsteşarlığı, S. H. (1994). Uluslararası aile yılı özel ihtisas komisyon raporları. Ankara: Kılıçaslan Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti.
- Kairys SW, Alexander RC, Block RW, (2001). Shaken baby syndrome. *Pediatrics* ; 108:206-210.
- Kang, J. (2012). Pathways from social support to service use among caregivers at risk of child maltreatment. *Children and Youth Services Review*, 34(5), 933-939.
- Kanak, M. (2011). 0-10 yaş çocuk cinsel istismarının sanal medyadaki yansımaları (Master's thesis, İnönü Üniversitesi).
- Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp, A. S. (2004). Çocuk istismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47(2), 140-51
- Karanci, A. N., Aker, A. T., Işıklı, S., Başbuğ Erkan, B. B., Gül, E., & Yavuz, H. (2012). Türkiye’de travmatik yaşam olayları ve ruhsal etkileri.
- Kaya, İ., & Eroğul, A. R. Ç. (2013). Ergenlerde çocukluk dönemi istismar yaşantılarının yordayıcısı olarak aile işlevlerinin rolü. *Eğitim ve Bilim*, 38(168).
- Kaynak H. (2000). Cinsel istismarda terapi: Alo Çocuk Merkezi. *Kadınlar Dünyası*, (7): 10-11.
- Kendall-Tackett, K. A., Williams, L. M., & Finkelhor, D. (1993). Impact of sexual abuse on children: a review and synthesis of recent empirical studies. *Psychological bulletin*, 113(1), 164.

- Kılıç, C. (2003). Ruhsal travma sonrası stres bozukluğu gelişiminin belirleyicileri: Bir gözden geçirme. *Psikolojik travma ve sonuçları*. Ed. T. Aker ve M. E. Önder. İstanbul: 5US Yayınları
- Kılıç, E. Z., Uslu, R. İ., Erden, G., & Kerimoğlu, E. (1999). Çocuklarda Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtilerini Sürdüren Ailesel Etmenler. *Kriz Dergisi*, 7(2), 1-8.
- Kılıçoğlu, A.G.(2010) Cinsel İstismar Mağduru Çocuk Ve Ergenlerin Travmaya Tepkileri İle Anne-Babaların Tepkilerinin Karşılıklı İncelenmesi. Uzmanlık Tezi. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Ve Ergen Ruh Sağlığı Ve Hastalıkları Anabilidim Dalı,
- Kızıler, E. (2007). Kanserli çocuğu olan ailelerin sosyal destek algısı, umutsuzluk ve baş etme davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi.
- Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Aslan, A., ... & Çelik, A. (2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri: Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi. *Türk Pediatri Arşivi*, 47(2).
- Köknel, Ö.(1998). Zorlanan İnsan(4. Basım), İstanbul, Altın Kitaplar
- Kutchinsky, B. (1999). Çocuğun Cinsel İstismarı: Yaygınlık, Müdahale ve Önleme Genel Bir Bakış, E.
- Küçükkaraca, N., & Albayrak, H. (2016) Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar ve Hegemonik Erkeklik Algısı: Neden Sonuç İlişkisi Üzerine Bir Tartışma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 85-10
- Lewis, M. E. (2002). *Child and adolescent psychiatry: A comprehensive textbook*. Lippincott Williams & Wilkins Publishers.

- Linley, P. A., & Joseph, S. (2004). Positive change following trauma and adversity: A review. *Journal of traumatic stress, 17*(1), 11-21.
- Lynch, M. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali. *Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi Kitabı*, 37-44.
- Martin, G., Bergen, H. A., Richardson, A. S., Roeger, L., & Allison, S. (2004). Sexual abuse and suicidality: gender differences in a large community sample of adolescents. *Child abuse & neglect, 28*(5), 491-503.
- Martin, A., Najman, J. M., Williams, G. M., Bor, W., Gorton, E., & Alati, R. (2011). Longitudinal analysis of maternal risk factors for childhood sexual abuse: early attitudes and behaviours, socioeconomic status, and mental health. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry, 45*(8), 629-637.
- Mete, B. K. (2015). Çocuk İstismarı: Stres, Aile İşlevselliği, Sosyal Yalıtım, Kabul/Red. Yüksek Lisans Tezi
- Metin, Ö. (2010). Çocuk psikiyatri polikliniğinde değerlendirilen cinsel istismar olgularının biyopsikososyal özellikleri. *Tıpta Uzmanlık Tezi*.
- Moğolkoç, H. (2014). Kanser Hastası Çocuk Ve Ergenlerin Ebeveynlerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğunun Ve Travma Sonrası Gelişimin Belirleyicileri; Sosyal Destek, Ruminasyon Ve Yükleme Biçimleri Yüksek Lisans Tezi Uludağ Üniversitesi Bursa
- Moscarello, R.(1990); 'Psychological Management of Victims of Sexual Assault. *Canadian Journal of Psychiatry, 35*(1): pp, 25-30

- Muller, R., Fitzgerald, H., Sullivan, L., & Zucker, R. (1994). Social support and stress factors in child maltreatment among alcoholic families. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 26, 438-461.
- Nair, P., Schuler, M. E., Black, M. M., Kettinger, L., & Harrington, D. (2003). Cumulative environmental risk in substance abusing women: early intervention, parenting stress, child abuse potential and child development. *Child abuse & neglect*, 27(9), 997-1017.
- National Child Abuse and Neglect Data System (NCANDS). Child Maltreatment 2013. U.S.Department of Health and Human Services, Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau.
- Nichols, M. P., Schwartz, R. C., & Minuchin, S. (1984). *Family therapy: Concepts and methods* (pp. 149-150). New York: Gardner Press.
- Oates, K. (1999). Çocukların cinsel istismarının kalıcı etkileri. Çocukların Kötü Muameleden Korunması 1. Ulusal Kongresi Serbest Bildiriler Kitabı, Ankara: Pelin Ofset
- Oral, R., Can, D., Kaplan, S., Polat, S., Ates, N., Cetin, G., ... & Bulguc, A. G. (2001). Child abuse in Turkey: an experience in overcoming denial and a description of 50 cases. *Child abuse & neglect*, 25(2), 279-290.
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.
- Önen-Doğan, Ö.(2009). Cinsel İstismara Uğrayan Ergenlerde Bireysel Ailesel ve İstismara Ait Özelliklerin Tanımlanarak İstismara Uğrama ve Psikiyatrik Bozukluk Oluşumu Üzerine Etkilerinin Araştırılması: Kontrollü Bir Çalışma. Uzmanlık Tez, Dokuz Eylül Üniversitesi

- Özdemir, O. (2010). Tecavüzü, Hegemonik Erkeklik Zemininden Kavramak.... *Fe Dergi*, 2(2), 75-90.
- Özer, G., (2014) Ebeveynlerin Çocuk Cinsel İstismarına Dair Bilinçleri, Endişeleri Ve Aldıkları Önlemler Yüksek Lisans Tezi
- Özer E, Bütün C, Beyaztaş FY, Engin A, 2007. Çorum Adli Tıp Şube Müdürlüğü 'ne 2006-2007 Yıllarında Başvuran Cinsel İstismar Mağduru Çocuk Olgularının Değerlendirilmesi. Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 29 (2), 51-55.
- Paradise, J. E., Rose, L., Sleeper, L. A., & Nathanson, M. (1994). Behavior, family function, school performance, and predictors of persistent disturbance in sexually abused children. *Pediatrics*, 93(3), 452-459.
- Pereda, N., Guilera, G., Forns, M., & Gómez-Benito, J. (2009). The prevalence of child sexual abuse in community and student samples: A meta-analysis. *Clinical psychology review*, 29(4), 328-338.
- Perkonig, A., Kessler, R. C., Storz, S., & Wittchen, H. U. (2000). Traumatic events and post-traumatic stress disorder in the community: prevalence, risk factors and comorbidity. *Acta psychiatrica scandinavica*, 101(1), 46-59.
- Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş
- Polat, O. (2001). Çocuk ve Şiddet(1. Baskı) İstanbul: Der Yayınevi
- Polat, O. (2000) ; Çocukta Cinsel İstismar, Adli Tıp , Der Yayınevi
- Polat O. Çocuk istismarı. İstanbul Barosu Dergisi 1995; 69: 267

- Pollak, O. (1966). *Social Determinants of Family Behavior, Case Work With Families and Children*, The University of Chicago Press, USA; ss 23
- Ponnet, K., Wouters, E., Mortelmans, D., Pasteels, I., De Backer, C., Van Leeuwen, K., & Van Hiel, A. (2013). The influence of mothers' and fathers' parenting stress and depressive symptoms on own and partner's parent-child communication. *Family process*, 52(2), 312-324.
- Powell, G. N., & Greenhaus, J. H. (2010). Sex, gender, and decisions at the family→ work interface. *Journal of Management*, 36(4), 1011-1039.
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.
- Reinemann, D. H., Stark, K. D., & Swearer, S. M. (2003). Family factors that differentiate sexually abused and nonabused adolescent psychiatric inpatients. *Journal of Interpersonal Violence*, 18(5), 471-489.
- Ruggiero, K. J., McLeer, S. V., & Dixon, J. F. (2000). Sexual abuse characteristics associated with survivor psychopathology. *Child Abuse & Neglect*, 24(7), 951-964.
- Runyan, D., Wattam, C., Ikeda, R., Hassan, F., & Ramiro, L. (2002). Child abuse and neglect by parents and other caregivers.
- Runtz, M. G., & Schallow, J. R. (1997). Social support and coping strategies as mediators of adult adjustment following childhood maltreatment. *Child Abuse & Neglect*, 21(2), 211-226.

- Sandalcı, F. (2004). Aile İçinde ve Dışında Uğradığı Cinsel İstismar Nedeni İle Korunma Altına Alınan ve SHÇEK Genel Müdürlüğüne Bağlı Kuruluşlarda Bakılan Çocukların Sosyo-Demografik Özellikleri ve Korunma Süreçleri. *Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.*
- Sancar, S. (2011). *Erkeklik: İmkansız iktidar: Ailede, piyasada ve sokakta erkekler.* Metis.
- Sarıcan, A. (2016) Cinsel İstismar Mağduru 9-15 Yaş Arası Çocuklarda Algılanan Sosyal Desteğin Travmatik Strese Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi. Kocaeli.
- Scannapieco, M., & Connell-Carrick, K. (2005). *Understanding child maltreatment: An ecological and developmental perspective.* Oxford University Press on Demand.
- Search G. (1993). Son tabu: Çocuklara karşı cinsel suçlar. Sarmal Yayınları, İstanbul,
- Sgroi, S. (1982). *Handbook of clinical intervention in child sexual abuse.* Simon and Schuster.
- Sullivan, M. A., Saylor, C. F., & Foster, K. Y. (1991). Post-hurricane adjustment of preschoolers and their families. *Advances in Behaviour Research and Therapy, 13(3), 163-171.*
- Stier, D. M., Leventhal, J. M., Berg, A. T., Johnson, L., & Mezger, J. (1993). Are children born to young mothers at increased risk of maltreatment?. *Pediatrics, 91(3), 642-648.*

- Stephens, C., Long, N., & Miller, I. (1997). The impact of trauma and social support on posttraumatic stress disorder: A study of New Zealand police officers. *Journal of Criminal Justice*, 25(4), 303-314.
- Svedin, C. G., Back, C., & Söderback, S. B. (2002). Family relations, family climate and sexual abuse. *Nordic Journal of Psychiatry*, 56(5), 355-362.
- Sahin, F., Çepik-Kuruoglu, A., Demirel, B., Akar, T., Duyan-Çamurdan, A., Iseri, E., Oral, R. (2009). Six-year experience of a hospital-based child protection team in Turkey. *The Turkish journal of pediatrics*, 51(4), 336.
- Şar V. Kötüye Kullanım ve İhmalle İlişkili Sorunlar. (1998), “Psikiyatri Temel Kitabı Cilt 2” (Ed. Köroğlu E, Güleç G) içinde, Hekimler Yayın Birliği, Ankara, s: 823- 833.
- Şanlı, D., & Öztürk, C. (2012). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarını Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi
- Şimşek, Ş., & Gençoğlu, S. (2014). Cinsel istismar mağdurlarında istismar süresi ve sıklığı ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Dicle Tıp Dergisi*, 41(1), 166-171.
- Şimşek, Ş. (2010) Cinsel İstismara Uğramış Çocuklarda Ve Ebeveynlerinde Travma Sonrası Stres Bozukluğu. Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi.. Antalya,
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismar ve ihmali: psikiyatrik yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 35, 82-86.
- Tedeschi, R. G. (2002). *Posttraumatic growth: Clinical applications*. Çalışma grubu. Türk Psikologlar Derneği: Ankara.

- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). " Posttraumatic growth: Conceptual foundations and empirical evidence". *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18.
- Teegen, F.(1991) Çocukların Cinsel İstismarı. *Nöropsikiyatri Arşivi*,28(2-4): 66-72.
- Terr, L. (1990) Too Scared to Cry : Trauma in Childhood. Newyork: Harper and Row
- Terzioğlu, F., & Taşkın, L. (2008). Kadının toplumsal cinsiyet rolünün liderlik davranışlarına ve hemşirelik mesleğine yansımaları. *CÜ Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(2), 62-67.
- Tezel ŞF, Özyürek A. (2008), 5- 6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(3), 395- 414
- Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: Çocuk istismarı. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(4), 76-80.
- Topçu, S. (1997). *Çocuk ve gençlerin cinsel istismarı: ensest ve pedofili*. Doruk yayıncılık.
- Turan, N. (2009). Sosyal Kişisel Çalışma: Birey ve Aileler İçin Sosyal Hizmet. *Ankara: Aydınlar Matbaacılık*.
- Uğur, Ç., Şireli, Ö., Esenkaya, Z., Yaylalı, H., Duman, S., Gül, B., & Kılıç, B. (2012).Cinsel İstismar Mağdurlarının Psikiyatrik Değerlendirilmesi Ve İzlemi: Son Dört Yıllık Deneyim. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, , 19 (2): 81, 86.

- US Department of Health and Human Services. Administration for Children and Families, Administration on Children, Youth and Families, Children's Bureau (2012). Trends in Foster Care and Adoption: FY 2002–FY 2011.
- Ünveren, Ü. (2010). Türkiye’de Çocuk Pornografisi Sorunu Ve Çözüm Yolları. *Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.*
- Van der Kolk, B. A. (2003). *Psychological trauma*. American Psychiatric Pub.
- Van der Kolk, B. A. (1989). The compulsion to repeat the trauma. *Psychiatric Clinics of North America*, 12(2), 389-411.
- Vogel, J. M., & Vernberg, E. M. (1993). Part 1: Children's psychological responses to disasters. *Journal of Clinical Child Psychology*, 22(4), 464-484.
- Yalçın, N. (2011). Türkiye’de çocuk istismarı ve çözüm önerileri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Projesi, İstanbul.*
- Yalçınkaya, A.(2011) Kartal İlçesinde Çocukta Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Yalın, A., Oral, N., Gökler, I. ve Yılmaz, B. (2007). Aile terapisi. A.Soykan-Aysev, Y. Isık-Taner (Ed.), *Çocuk ve ergen ruh sağlığı ve hastalıkları içinde* (917-932). İstanbul: Golden Print
- Yanal S.(2013) Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Olgularının Değerlendirilmesi ve Uygulamada Yaşanan Sorunlar. Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Uzmanlık Tezi

- Yap, M. B., & Devilly, G. J. (2004). The role of perceived social support in crime victimization. *Clinical psychology review*, 24(1), 1-14.
- Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk. 10. Baskı, İstanbul, Remzi Kitapevi, 1999, 113-117.
- Yavuzer, H. (2006), Çocuk ve Suç Kitabı ,İstanbul, Remzi Kitabevi
- Yılmaz, E., Çelikel, A., Değirmenci, B., Zeren, C., & Gören, S. (2011). Diyarbakır'da cinsel suç mağduru olguların değerlendirilmesi. *Adli Tıp Bülteni*, 16(3), 93-103.
- Yılmaz, B., & Sahin, N. H. (2007). Arama-Kurtarma Çalışanlarında Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyüme. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22(59), 119.
- Yılmaz Irmak, T. (2008) Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Yaygınlığı Ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz, G. (2009). Cinsel istismara uğramış ve uğramamış 6-12 yaş grubundaki çocukların aile resmi çizimleri, davranış sorunları ve ailelerin işlevsel özelliklerinin incelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*.
- Yorulmaz, H., Bayraktar, S., & Özdilli, K. (2010). Posttraumatic growth in chronic kidney failure disease. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 2313-2319.
- Yurdakok, K. (2010). Çocuk istismar ve ihmali, tanımı ve risk faktörleri. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32 (4), 423 – 434.

- Vural, P., Uçar, H. N., Eray, Ş., Çolpan, M., & Kocaeli, Ö. (2013). Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesi çocuk psikiyatrisi polikliniğine yönlendirilen adli olguların sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 39(1), 49-53.
- Walsh, K., Fortier, M. A., & DiLillo, D. (2010). Adult coping with childhood sexual abuse: A theoretical and empirical review. *Aggression and violent behavior*, 15(1), 1-13
- Westcott, H. L., & Jones, D. P. (1999). Annotation: The abuse of disabled children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(4), 497-506..
- Wyman, P. A., Cowen, E. L., Work, W. C., Raoof, A., Gribble, P. A., Parker, G. R., & Wannon, M. (1992). Interviews with children who experienced major life stress: Family and child attributes that predict resilient outcomes. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 31(5), 904-910.
- Zastrow, C. (2004). Introduction to Social Work and Social Welfare. USA: Thomson Brooks/Cole.
- Zengin, B.Y.(2014) 9-17 Yaş Gruplarında Cinsel İstismar Olgularının Adli Süreçte Yaşadıkları Örselenmenin Değerlendirilmesi Ve Çözüm Önerileri. Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı. İstanbul.
- Zielinski, D. S., & Bradshaw, C. P. (2006). Ecological influences on the sequelae of child maltreatment: A review of the literature. *Child maltreatment*, 11(1), 49-62.

EKLER

EK I TARAMA FORMU

TARAMA FORMU

Bu form araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olup 2013 -2016 yılları arasında Kocaeli Çocuk İzlem Merkezi'ne Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli görüşme yapılması amacıyla yönlendirilmiş çocukların Çocuk İzlem Merkezinde yapılan görüşmeleri öncesinde adli görüşmeciler ve aile görüşmecileri tarafından uygulanan form ve ölçeklerdeki bilgiler göz önüne alınarak araştırmanın amacına uygun ve ulaşılabilecek veriler doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu formda yer alacak verilerde hiçbir suretle çocuk ve ailelerin gizliliğini ihlal edecek veriye yer verilmeyecektir. Bu form aracılığı ile elde edilecek veriler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla (sonrasında yapılacak bu konu ile ilgili araştırmacılar tarafından yapılacak bilimsel çalışmalarında) kullanılacaktır. Verilerin gizliliği ve güvenliği için araştırmacılar tarafından sağlanacaktır. Veri gizliliğini korumak için bu form sadece araştırmacılar tarafından doldurulacaktır.

Forma kaydedilecek veriler merkeze gelen çocuk ve ailelerinin Çocuk İzlem Merkezinin rutin işleyişi içerisinde kullanmış olduğu formlara vermiş olduğu bilgilerden oluşacaktır.

Bu çalışmanın yapılabilmesi ve formu için gerekli verilere ulaşılabilmesi için TC Adalet Bakanlığı Kocaeli Cumhuriyet Başsavcılığı ve Kocaeli Kamu Hastaneleri Genel Sekreterliği'nden gerekli tüm izinler alınmıştır.

Çalışma için ve veri toplama formu oluşturulurken çocuk ve ergen psikiyatri hekiminin görüşlerine başvurulmuş ve çocuk ve ergenlerin ruh sağlığı açısından sorun teşkil etmeyeceği görüşü alınmıştır.

Ayrıca bu araştırma formunda yer alan verilerin TC Sağlık Bakanlığı Tıbbi Cihaz Kurumu İyi Klinik Uygulamaları Kılavuzu ve Dünya Tıp Birliği Helsinki Bildirgesi normlarına uygun olduğunu beyan ederiz.

Yukarıda belirtilen hususların doğruluğunu kabul eder ve bu hususlara uyulmaması durumunda oluşabilecek her türlü sorundan sorumlu olduğumuzu kabul ve taahhüt ederiz.

Doç. Dr. Sema BUZ

SHU Gökhan YANAR

Çocuğun;

1. Cinsiyeti: Kız() Erkek()

2. Doğum yeri:

Marmara	Ege	Akdeniz	Karadeniz	İ.Anadolu	D.Anadolu	GD.Anadolu

3. Doğum Tarihi:/..../.....

4. Okula gitme durumu: Evet() Hayır()

5. Okula gidiyorsa sınıfı:

6. Okul başarı düzeyi: Kötü() Orta() İyi()

7. Çalışma durumu: Evet() Hayır()

8. Çalışıyorsa mesleği:

9. Aile birlikte mi yaşıyor: Evet() Hayır()

10. Aile ile birlikte yaşamıyorsa nerede kalıyor:.....

11. Aile fertleri kimlerdir?

12. Kardeş sayısı.....

Yaşanılan cinsel istismar ile ilgili;

❖ Temas içermeyen cinsel istismar;

- Seksi konuşma ()
- Teşhircilik()
- Röntgencilik ()

❖ Temas içeren cinsel istismar;

- Cinsel dokunma, özel bölgelere dokunma ()
- Oral genital ()
- Anal ()
- Genital ()

- ❖ Pornografi ()
- ❖ Fuhuşa Zorlama ()
- ❖ Diğer : (*Varsa belirtiniz*)

13. Cinsel İstismar Sayısı:

14. Aile içi bir cinsel istismar mı yoksa aile dışından bir cinsel istismar mı ?

- Aile içi ()
- Aile dışı ()
- ✓ Aile içinden biri ise bu kişinin akrabalık derecesi nedir?

15. İstismarcıyı ocuk tanıyor mu?

- Evet ()
- Hayır ()
- ✓ Tanıdık biri ise bu kişinin çocukla yakınlık derecesi nedir?

AİLE BİLGİLERİ

Annenin;

16. Doğum tarihi:/...../19.....

17. Doğum yeri:

Marmara	Ege	Akdeniz	Karadeniz	İ.Anadolu	D.Anadolu	GD.Anadolu

18. Annenin medeni durumu:

Evli	Boşanmış	AyrıYaşıyor	Eşi Ölmüş	2. Evlilik	Gayri Resmi Birliktelik

19. Annenin eğitim durumu:

Okur Yazar Değil	Okur Yazar	İlkokul	Orta Okul	Lise	Yüksekokul	Üniversite

20. Annenin mesleği :

Ev hanımı	İşçi	Memur	Emekli	Esnaf	Serbest Meslek

21. Annenin sosyal güvencesi : () SGK () GSS () Sigorta Yok ()
Diğer

Babanın;

22. Babanın doğum tarihi:/...../19....

23. Babanın doğum yeri:

Marmara	Ege	Akdeniz	Karadeniz	İ.Anadolu	D.Anadolu	GD.Anadolu

24. Babanın medeni durumu:

Evli	Boşanmış	AyrıYaşıyor	Eşi Ölmüş	2. Evlilik	Gayri Resmi Birliktelik

25. Babanın eğitim durumu:

Okur Yazar Değil	Okur Yazar	İlkokul	Orta Okul	Lise	Yüksekokul	Üniversite

26. Babanın mesleği :

İşsiz	İşçi	Memur	Emekli	Esnaf	Serbest Meslek

27. Babanın sosyal güvencesi : SGK GSS Sigorta Yok
Diğer

28. Anne ve baba evlenme tarihi://

29. Anne baba ne şekilde evlendi :

Görücü usulü	Severek Anlaşarak	Aile Zorlaması ile	Kaçarak

30. Anne daha önce evlilik durumu : Var Yok

31. Varsa son evliliği kaçınıcı evlilik:

32. Baba daha önce evlilik durumu : Var Yok

33. Varsa son evliliği kaçınıcı evlilik:

34. Anne ve baba boşanma durumu: () Var () Yok

35. Varsa boşanma tarihi: .../.../.....

36. Boşanma varsa sebebi:

	Annenin boşanma sebebi	Babanın boşanma sebebi
Sadakatsizlik		
Ekonomik nedenler		
Alkol ve/ veya madde kullanımı		
Cinsel problemler		
Başkası ile birlikte yaşama		
Nedensiz evi terk etme		
Şiddetli geçimsizlik		
Kumar		
Sevgisizlik / Eşinden nefret etme		
Kıskançlık/Kuşku		
Eşlerin aileleri ile yaşanan sorunlar		
Eşe karşı uygulanan fiziksel veya sözel şiddet		
Çocuklara uygulanan fiziksel veya sözel şiddet		

37. Çocuğun velayet durumu: () Anne () Baba () Kurum Bakımı () Diğer

38. Öz anne medeni durum :

Evli	Boşanmış	AyrıYaşıyor	Eşi Ölmüş	2. Evlilik	Gayri Resmi Birliktelik

39. Öz babanın medeni durum:

Evli	Boşanmış	AyrıYaşıyor	Eşi Ölmüş	2. Evlilik	Gayri Resmi Birliktelik

40. Çocuğun velayetine sahip birey yeniden evlenmişse evlendiği kişinin yaşı:

41. Çocuğun velayetine sahip birey yeniden evlenmişse evlendiği kişinin eğitim durumu

Evli	Boşanmış	AyrıYaşıyor	Eşi Ölmüş	2. Evlilik	Gayri Resmi Birliktelik

42. Çocuğun velayetine sahip birey yeniden evlenmişse evlendiği kişinin mesleği:

İşsiz	İşçi	Memur	Emekli	Esnaf	Serbest Meslek

AİLENİN EKONOMİK YAPISI

43. Ailenin yaşadığı konutun mülkiyet durumu: () Kira () Ev sahibi

44. Kira Bedeli :

45. Konut Tipi : () Apartman dairesi () müstakil () gecekondu () lojman () villa () diğer

46. Yaşanılan evin oda sayısı:+.....

47. Çocuğun kendine ait odası var mı? ()Evet ()Hayır

48. Ortalama (toplam) gelir:

49. Ailenin yardım alma durumu :

	Evet	Hayır
Yardım almıyor		
Aynı ve Nakdi Yardım(Kamu)		
Aynı ve Nakdi Yardım(Akraba)		
Aile danışmanlık hizmeti		
Özel eğitim hizmeti		
Sağlık hizmetleri		
Eğitim yardımı		
Psikiyatrik hizmetler /Psikolojik hizmetler		

50. Yardım alınan kurum :

	Evet	Hayır
Kamu(ASPB,Belediye, Kaymakamlık, Okul, Hastane)		
Dernek/ Vakıf/ STK		
Şahıs		

51. Gelir ihtiyaçları karşılamak için yeterli mi ? () Evet Yeterli () Hayır Yetersiz

52. Kocaeli'nde ortalama yaşam süresi:.....

53. Göç ile gelme durumu: ()Evet ()Hayır

54. Göç ile gelinen bölge :

Marmara	Ege	Akdeniz	Karadeniz	İ.Anadolu	D.Anadolu	GD.Anadolu

AİLE İÇİ İLİŞKİLER

55. Eşler arası ilişki: () İyi () Orta ()Kötü

56. Çocuğun anne ile ilişkisi () İyi () Orta ()Kötü

57. Çocuğun baba ile ilişkisi () İyi () Orta ()Kötü

58. Çocuğun kardeşleri ile ilişkisi () İyi () Orta ()Kötü

59. Aile içi sorun çözme yolları:

Konuşup anlaşma	Tartışıp kavga etme	Tartışıp kavga etme	Tartışıp kavga etme	Çözüm Bulunmaz

60. Aile üyeleri birlikte zaman geçirme durumu : () Evet () Hayır ()
Bazen

61. Ebeveyn olma konusunda yeterli hissetme durumu : () Evet () Hayır ()
Bazen

62. Ev içi kural var mı ? () Evet () Hayır

63. Çocuk kurallara uyuyor mu ? () Evet () Hayır ()
Bazen

64. Annenin çocuk yaramazlık yaptığındaki tepkisi:

Konuşup uyarma	Ceza Verme	Tepki vermez	Bağırma	Fiziksel Şiddet	Kızma

65. Babanın çocuk yaramazlık yaptığındaki tepkisi:

Konuşup uyarma	Ceza Verme	Tepki vermez	Bağırma	Fiziksel Şiddet	Kızma

66. Çocuğa derslerinde aile yardımcı olma durumu : Evet Hayır
Kısmen

67. Derslerde yardımcı olan : Anne Baba Diğer

68. Çocuğun yeterli arkadaş çevresi var mı? Evet Hayır

69. Çocuğun arkadaşları ile ilişkileri nasıl? İyi Orta Kötü

70. Çocuğun olumsuz arkadaş çevresi var mı ? Evet Hayır

71. Çocuğun derslerine karşı ilgisi nasıl ? İyi Orta Kötü

72. Çocuğun ders başarısı nasıl ? İyi Orta Kötü

73. Çocuğun son zamanlarda yaptığı davranışlar

	EVET	HAYIR
Kendine zarar verme		
Evde sorun çıkarma		
Olumsuz arkadaş çevresi var		
Uygunsuz cinsel davranışta bulunma		

Altını ıslatma		
Bazı şeylerden korkma		
Sigara kullanma		
Alkol kullanma		
Madde kullanma		
Kabus görme		
Okulda sorunlar yaşama		
Okuldan kaçma		
Şiddet gösterme		
İntihar girişiminde bulunma		
Evden kaçma		
Saldırganca davranıyor		
Hırsızlık yaptı		
Yalan söyleme		
Utangaç davranma		
Takıntılı davranışları sahip olma		
Kardeşini kıskanma		
Suçta karışma		
Ders başarısında düşme		
İçe kapanma/durgunlaşma		
Dikkati dağılma		
Aşırı hareketli olma		
Vücudunda sebebini bilmediği morluk kızarıklık oluşması		
Aşırı makyaj yapmaya başlama		
İlgi çekici davranma		

Uyku düzeni bozulma		
Diğer		

74. Çocuğun yaşamı boyunca karşılaştığı krizler:

	EVET	HAYIR
Yeni kardeşin doğumu		
Okul değişikliği		
Ev değişikliği		
Ebeveynlerin boşanması		
Ebeveynlerin yeniden evlenmesi		
Doğal afet		
Trafik kazası		
Ciddi hastalık/ ameliyat		
Yakın kaybı		
Geçmiş istismar öyküsü		
Darp		

75. Ailede ciddi hastalığı olan birey olma durumu () Var () Yok
76. Varsa kimdir?
77. Ailede sigara kullanan birey olma durumu () Var () Yok
78. Varsa kimdir ?.....
79. Ailede sabıka kaydı olan birey durumu () Var () Yok
80. Varsa kimdir ?
81. Ailede alkol kullanan birey olma durumu () Var () Yok
82. Varsa kimdir?
83. Ailede madde uyuşturucu kullanan birey olma durumu () Var () Yok
84. Varsa kimdir ?

EK 2 ÇOCUK VE GENÇLERDE TRAVMA SONRASI TEPKİ ÖLÇEĞİ

ÇOCUK VE GENÇLERDE TRAVMA SONRASI TEPKİ ÖLÇEĞİ

Açıklama: Her bir soruyu dikkatle okuyup kendinize uyan puanlı sorunun yanına işaretleyiniz. Boş bırakmayınız.

Örnek: Olayı düşündüğünde korku, endişe yada sıkıntı hissediyor musun?...1...(10-14 günde bir kez:1)

Puanlama

0: hiçbir zaman
1: çok az bir zaman
2: Az bir zaman
3: Çoğu zaman
4: pek çok zaman
ayda

Günlük haftalık süre

hiç
10-14 günde bir kez
5-10 günde bir kez
2-3 günde bir kez
Haftada 3 günden fazla veya
15 günden fazla

- 1- Bu olayın (olanların) senin yaşındaki çocukların üzecek ya da rahatsız edecek bir olay olduğunu ne kadar sık düşünüyorsun? Puan(.....)
- 2- Olayı düşündüğünde korku, endişe ya da sıkıntı hissediyor musun? Puan(...)
- 3- Olaylar aklından tekrar tekrar geçiyor mu? Yani olayla ilgili gözünün önünde görüntüler beliriyor mu, ya da aklına sesler geliyor mu? Puan(....)
- 4- Olayla ilgili düşünceler istemediğin halde tekrar tekrar aklına ne sıklıkla geliyor? Puan(...)
- 5- A: Kötü rüyalar görüyor musun? Yani olayla ilgili olan ya da olmayan seni korkutan, seni rahatsız eden rüyaları ne sıklıkla görüyorsun? Puan(....)
- 6- B: Olayla ilgili güzel ya da kötü rüyalar görüyor musun, görüyorsan ne sıklıkla görüyorsun? Puan(.....)
- 6- Sana böyle bir olayın tekrar olabileceğini düşündüren şeyleri ne sıklıkta fark ediyorsun? Puan(.....)
Varsa neler sana bunu düşündürüyor örnek verir misin?.....
- 7- Arkadaşlarıyla oynamak, spor yapmak yada okuldaki etkinliklere katılmak gibi olaydan önce yapmaktan hoşlandığın şeyleri yapmaktan hangi sıklıkla keyif alıyorsun? Puan(....)

- 8- İçin için kendini daha yalnız hissettiğin, sanki kendi kendine kalmış gibi hissettiğin yada sana sanki başkalarının senin neler çektiğini gerçekte hiç anlamıyorlarmış gibi geldiği ne sıklıkla oluyor? Puan(.....)
- 9- Kendini nasıl hissettiğini düşünmek bile istemeyecek kadar korku, sıkıntı ya da üzüntü hissettiğin oluyor mu? Ne sıklıkla oluyor? Puan(....)
- 10- Konuşamayacak ya da ağlayamayacak kadar korku, sıkıntı ya da üzüntü duyduğun oluyor mu? Hangi duyguyu daha yoğun hissediyorsun? Korku, sıkıntı, üzüntü Puan(....)
- 11- Eskisine göre (olaydan öncesine göre) şimdi ne sıklıkla daha kolay yerinden sıçıyorsun ya da daha tedirgin ve huzursuz bir haldesin?Puan(....)
- 12- İyi uyuyor musun? (hangi sıklıkla iyi uyku uyuyorsun?) Puan(...)
- 13- (Olayla ilgili) “ Keşke yapsaydım” dediğin bir şey mi var? Bunu yapmamış olduğun için kendini kötü ya da suçlu hissediyor musun? Ya da “keşke yapmasaydım” diye düşündüğün bir şeyi yapmış olduğun için? Örneğin bir şeyin olmasını engellemediğin, birisine yardım etmediğin, ya da başkası kadar kötü bir duruma düşmediğin için(hangi sıklıkta bu tür duyguların oluyor?) Puan(....)
- 14- Olanlarla ilgili düşünceler ve duygular örneğin okulda ya da evde öğrendiğin şeyler gibi başka şeyleri hatırlamana engel oluyor mu? Puan(....)
- 15- Eskisi(olaydan öncesi) kadar kolaylıkla dikkatini toplayabiliyor musun? Derste, birisi bir şey anlatırken hangi sıklıkta dikkatini toplayabiliyorsun? Puan(....)
- 16- Başından geçenleri sana hatırlatan şeylerden ne sıklıkla uzak durmak istiyorsun? Puan(....)
Nelerden uzak durmak istersin? Örnek verir misin?
- 17- Bir şey (olayı) anımsattığında ya da düşünmene neden olduğunda ne sıklıkla gerginlik ya da sıkıntı hissediyorsun? Puan(....)

EK 3 ORJİNALLİK RAPORU

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ SOSYAL HİZMET ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA	
Tarih: 06/06/2017	
<p>Tez Başlığı / Konusu Cinsel İstismara Maruz Kalan Çocukların Sosyo-Demografik Ve Ekonomik Özelliklerinin Travmatik Strese Etkisi</p> <p>Yukarıda başlığı/konusu gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 171 sayfalık kısmına ilişkin, 06/05/2017 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 16 'dır.</p> <p>Uygulanan filtrelemeler:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç, 2- Kaynakça hariç 3- Alıntılar hariç, <u>dâhil</u> 4- 5 kelimededen daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç <p>Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.</p> <p>Gereğini saygılarımla arz ederim.</p>	
<p>Adı Soyadı: Gökhan YANAR</p> <p>Öğrenci No: N12220636</p> <p>Anabilim Dalı: SOSYAL HİZMET</p> <p>Programı: SOSYAL HİZMET</p> <p>Statüsü: ☒ Y.Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.</p>	<p>Tarih ve İmza</p> <p>06.06.2017 </p>
<p>DANIŞMAN ONAYI</p> <p>UYGUNDUR.</p> <p></p> <p>(Doç. Dr. Sema Buz)</p>	

EK 4 ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 16969557-1217

Konu :

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 20 ARALIK 2016 SALI
Toplantı No : 2016/25
Proje No : GO 16/648 (Değerlendirme Tarihi : 25.10.2016)
Karar No : GO 16/648-07

Üniversitemiz İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyelerinden Doç. Dr. Sema BUZ' un sorumlu araştırmacı olduğu ve Gökhan YANAR' ın yüksek lisans tezi olan, GO 16/648 kayıt numaralı ve **"Cinsel İstismar Mağduru Çocuk ve Ergenlerin Sosyo-Demografik ve Ekonomik Özelliklerinin Travmatik Stres ile İlişkisi Üzerine Retrospektif Bir Çalışma (Kocaeli Örneği)"** başlıklı proje önerisi araştırmamızın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

1. Prof. Dr. Sevda F. MÜFTÜOĞLU (Başkan)	10 Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU (Üye)
2. Prof. Dr. Nurten AKARSU (Üye)	11 Yrd. Doç. Dr. Özay GÖKÖZ (Üye)
İZİNLİ	
3. Prof. Dr. M. Yıldırım SARA (Üye)	12. Doç. Dr. Gözde GİRGİN (Üye)
4. Prof. Dr. Neçmet SACHLAM (Üye)	13. Doç. Dr. Fatma Visal OKUR (Üye)
5. Prof. Dr. Hatice Doğan BUZOĞLU (Üye)	14. Yrd. Doç. Dr. Can Ebru KURT (Üye)
6. Prof. Dr. R. Köksal ÖZGÜL (Üye)	15. Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin TURNAGÖL (Üye)
7. Prof. Dr. Ayşe Lale DOĞAN (Üye)	16. Öğr. Gör. Dr. Müge DEMİR (Üye)
8. Prof. Dr. Elmas Ebru YALÇIN (Üye)	17. Öğr. Gör. Meltem ŞENGELEN (Üye)
9. Prof. Dr. Mintaze Kerem GÜNEL (Üye)	18. Av. Meltem ONURLU (Üye)

Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1082 • Faks: 0 (312) 310 0580 • E-posta: goetik@hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:

EK 5 ÇALIŞMA İZİNİ

T.C.
KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
Çocuk Suçlular Soruşturma Bürosu

Sayı : 2016/45 Muh
Konu : Dilekçe hk.

24/06/2016

SN.GÖKHAN YANAR
(Sosyal Hizmet Uzmanı)
Kocaeli Çocuk İzleme Merkezi Derince/KOCAELİ

Başsavcılığımıza hitaben yazdığımız; yüksek lisans öğrencisi olarak hazırlamakta olduğunuz tez çalışmalarınızda Kocaeli Çocuk İzleme Merkezine 2013-2016 yılları arasında gönderilen çocuklar ve ailelerinin merkezinizde bulunan sosyo-demografik bilgileri ve travmatik stres ölçek puanlarının kullanılması konusunda izin talebinizi bildirir dilekçeniz, C.Başsavcılığımızca değerlendirilerek talebiniz uygun görülmüştür.

Bilgilerinize rica olunur.

Kamil KOTİLOĞLU
Soruşturma Savcısı
153281
e-İmzalıdır

Adres: KOCAELİ CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI ÇOCUK SUÇLULAR SORUŞTURMA BÜROSU
Ayrıntılı Bilgi İçin: Zabıt Katibi Nagihan KOÇ

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı :Gökhan YANAR
Doğum Yeri ve Tarihi :Çorum/04.11.1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi Hacettepe Üniversitesi İİBF Sosyal Hizmet Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi H.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı

Bildiği Yabancı Diller İngilizce

İş Deneyimi

Stajlar Ahmet Andiçen Onkoloji Hastanesi Psikiyatri Servisi
Çalıştığı Kurumlar Keçiören Kaymakamlığı SYDV
Sağlık Bilimleri Üniversitesi Derince Eğitim ve Araştırma
Hastanesi Çocuk İzlem Merkezi

İletişim

0534 205 08 14
E-Posta Adresi gkhnyr@gmail.com

Tarih 06.06.2017